

MASEHET ŞABAT PEREK 1: YETSİOT AŞABAT

Masehet Şabat'a Giriş

Yaprak

2

Masehet Şabat esas olarak Şabat alahalarını ele almaktadır. **Şabat günü melaha** (belli başlı iş kategorileri) **yapmanın yasak olduğunu nereden biliyoruz?**

Kutsal Toramızda “*Ve yedinci gün işi bırak*” ve “*Ve yedinci gün Tanrın A-Şem için Şabat olacaktır; hiçbir melaha yapma*” diye yazılıdır. Ama Tora, yasakladığı “*melaha*” adlı iş kategorilerinin neler olduğunu açıklamamaktadır. Hahamlarımız Tora’nın pasuklarına dayanarak, *Mişkan*’ın inşası sırasında yapılmış olan her kayda değer eylemin “*melaha*” sınıfında olduğunu öğretmişlerdir. Örneğin, *Mişkan*’ı inşa etmişlerdir – bu yüzden Şabat günü inşaat yasaktır. *Mişkan*’ın üstünü örten keçi kılından mamul çadır bezlerini boyamışlardır – bu yüzden Şabat günü boyamak yasaktır.

Lamed-Tet Avot Melahot (Otuz Dokuz Ana Melaha Kategorisi): Şabat günü yasak olan *melahalar* “*Avot Melahot*” (tam çeviriyle “baba *melahalar*”) adı verilir, çünkü bunların “*Toladot*” adı verilen “çocukları”, yani alt kategorileri vardır. Başka bir deyişle, Şabat günü yapılması yasak olan birçok eylem *Mişkan*’ın inşasında fiilen yapılmış değildir, ama *Mişkan*’ın inşasında yapılmış olan *melahalar*la doğrudan bağlantılı oldukları için bunlar da yasaktır. *Mişkan*’da yapılan *melahalar* “*Avot Melahot*”, onlara bağlı diğer *melahalar* da “*Toladot*” adı verilir. Şabat’a dair yasaklardan bazıları ise Hahamlar tarafından öngörülmüştür. *Masehet Şabat*’ın ilk *mişnasında* “*Otsaa MeReşut LeReşut*” (bir nesneyi bir nüfuz alanından başka bir nüfuz alanına çıkarma) *melahasını* öğrenmekteyiz. Bu konuyu aşağıda işleyeceğiz.

Melehet Otsaa

Yaprak

3

Şabat günü yasaklanmış olan otuz dokuz (*lamed-tet*) *melahadan* biri *Melehet Otsaa*, yani “dışarı çıkarma” yasağıdır. Buna göre, herhangi bir şeyi özel bir nüfuz alanından genel bir nüfuz alanına çıkarmak veya aksine, genel bir nüfuz alanından özel bir nüfuz alanına sokmak yasaktır.

Reşut A-Rabim (genele / kamuya ait nüfuz alanı), içinde çok insanın yürüdüğü, dolaştığı bir bölgedir. *Gemara*’ya göre, 16 *ama* (yaklaşık 8 metre) genişliğinde olup her gün altı yüz bin kişinin geçtiği bir yol, kesinlikle *Reşut A-Rabim* sınıfındadır.

Reşut A-Yahid (özele / bireye ait nüfuz alanı) en az 10 *tefah* (yaklaşık 1 metre) yükseklikteki dört *mehitsa* ile çevrili bir alandır. “*Mehitsa*” sözcüğü, çit, duvar, paravan ve bunlara benzer ayırıcılara verilen isimdir.

Şabat günü *Otsaa* (çıkarma) yasağına göre, *Reşut A-Rabim*’den *Reşut A-Yahid*’e ve aynı şekilde aksine, *Reşut A-Yahid*’den *Reşut A-Rabim*’e bir nesne çıkarmak veya sokmak yasaktır.

Gece Yarısı Ezgisi (devam)

Kral David’in merhameti zavallı Yahudiler için uyandı. Ne de olsa Kutsal ve Mübarek Tanrı tarafından Yisrael halkının çobanı olarak seçilmişti ve halkının ihtiyaçlarını karşılamaktan kendisi sorumluydu.

Biraz düşündü, konuyu enine boyuna tarttı ve yöneticilere cevap verdi: “Siz de biliyorsunuz ki çevremiz birçok düşman-

la dolu ve tek istekleri Tanrı’nın Tora’yı vermek üzere seçtiği Yisrael halkını imha etmek. Gelin, savaşa çıkalım ve Tanrı yanımızda olup savaşta galip geldiğimizde huzur ve güven içinde yaşayabiliriz. Bunun yanında, düşmanlarımızdan elde edeceğimiz ganimeti de fakirlere dağıtırız. Böylece onların ihtiyaçları da cömertçe karşılanmış olur.”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
51’de

Tora kanununa göre, bir kişi yalnızca herhangi bir nesneyi bir *Reşut*'tan (genel veya özel nüfuz alanı) alıp diğer bir *Reşut*'a koyduğu takdirde yasağı çiğnemiş olur. Ama eğer bir kişi bir nesneyi bir *Reşut*'tan alıp bir başkasına verirse ve nesneyi başka bir *Reşut*'a o ikinci kişi koyarsa, her ikisi de muafıdır. Yine de Hahamlarımız bu şekilde davranmayı da yasaklamışlardır.

“Taşıma” (*Tiltul*) Yasağı

Yaprak

4

Tıpkı Şabat günü bir nesneyi *Reşut A-Yahid*'den *Reşut A-Rabim*'e veya aksine, *Reşut A-Rabim*'den *Reşut A-Yahid*'e aktarmanın yasak olması gibi, *Reşut A-Rabim* içinde bir nesneyi 4 *ama* (yaklaşık 2 metre) mesafeye taşımak da yasaktır. Başka bir deyişle, Şabat günü, *Reşut A-Rabim* içinde (örneğin sokakta) bir şeyi elimize alıp bu şekilde 4 *ama* veya daha fazla yürüyüp bırakmak yasaktır.

Neden? Çünkü bir *Reşut A-Yahid*, büyük bile olsa kendi içinde tek bir nüfuz alanıdır. Örneğin, çitlerle çevrili bir bahçe tek bir özel nüfuz alanı olarak kabul edilir. Buna karşılık *Reşut A-Rabim*, herkese açık ve büyük bir yerdir ve her 4 *amalık* kısmı kendi başına ayrı ve farklı bir yer sayılır. Bu nedenle bir nesneyi almak ve onu *Reşut A-Rabim*'de 4 *ama* taşıyıp bırakmak yasaktır, zira bu da o nesneyi bir *Reşut*'tan diğer bir *Reşut*'a aktarmak olarak kabul edilir.

Başka bir konu: Şabat günü *Beşogeg* [=kasıtsız olarak, yanlışlıkla veya bilmeden] bir *melaha* yapan kişi ne yapmalıdır? Böyle biri Bet-Amikdaş zamanında bir *Hatat-korbanı* (hata korbanı; bkz. *Vayikra perek 4* ve 6:17-23) getirmekle yükümlüdür (*hayav*). Bu *korbanı* yapmadan önce hatasını Tanrı'nın huzurunda sözel olarak itiraf eder ve hayvanı, *korbanı* işlemlerini yapmaları için orada görevli olan Koenlere teslim eder. (Günümüzde *korban* yapamıyor olsak da, böyle bir durumda, Tanrı'nın huzurunda hatamızı itiraf edip bunu bir daha tekrarlamamak üzere ciddi ve samimi bir karar alırız.)

Anaha - Bırakmak/Yerleştirmek

Yaprak

5

Gemara'nın yukarıdaki sözlerinden artık bildiğimiz üzere, Şabat günü bir *Reşut*'tan diğerine bir nesneyi aktarmak ve aynı şekilde bir nesneyi *Reşut A-Rabim* içinde 4 *ama* taşımak yasaktır. Şimdiki konumuzda *Gemara*, “*Otsaa*” *melahası* ile ilgili yeni bir ayrıntı öğretmektedir. Bir *Reşut*'tan diğer bir *Reşut*'a, örneğin *Reşut A-Yahid*'den *Reşut A-Rabim*'e bir nesne aktaran ve onu *Reşut Arabim*'e **bırakan** (koyan; yerleştiren) kişi, *hayav*dır; yani bunu *Beşogeg* yaptığı takdirde bir *Hatat-korbanı* getirmekle “yükümlü”dür. **Dikkat edin!** Yasağı sadece, o nesneyi **bırakan** kişi delmiş olur! Ama eğer o nesneyi diğer *Reşut*'a bırakmadıysa veya koymadıysa, *paturdur* (=muafıdır).

Peki, bir kişi örneğin *Reşut A-Rabim* içinde 4 *ama* taşıdığı bir nesneyi nereye koyarsa *hayav* olur? Hahamlarımızın öğrettiğine göre, bir kişinin Tora'nın bu konudaki yasağını çiğnemiş olması için, nesneyi en az 4 x 4 *tefah* (yaklaşık 40 x 40 cm) büyüklüğünde bir yere bırakmış olması gerekir. Ama eğer bir kişi bir nesneyi *Reşut A-Rabim*'de bulunduğu yerden almış, 4 *ama* taşımış ve bundan daha küçük bir yere, örneğin bir direğin üzerine koymuşsa, Tora'nın yasağını çiğnemiş olmaz. Yine de Hahamlarımız bunu yapmayı da yasaklamışlardır.

Gemara'nın söylediğine göre, her ne kadar bir nesneyi 4 *ama* taşıdıktan sonra 4 *tefahtan* küçük bir yere koymak “*Anaha*” (bırakmak; koymak) eylemi olarak kabul edilmiyorsa da, eğer kişi taşıdığı nesneyi bir insanın eline bıraktığı takdirde *hayav*dır, çünkü bir insanın eli sanki 4 x 4 *tefah* büyüklüğündeymiş gibi kayda değer bir yer olarak kabul edilir.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

İllel A-Zaken'in öğrencilerinin en büyüğüdür. Hahamlarımız (*Suka* 28a) Yonatan ben Uziel'in kutsal kişiliği ve Tora'ya olan sıkı bağlılığı konusunda çok övgülü konuşurlar. O kadar ki, Yonatan ben Uziel oturup Tora öğrendiği zaman, onun üzerinden uçan bir kuş hemen yanardı. Yine, *Talmud*'da (*Megila* 3a), Yonatan ben Uziel'in Tanah'ın *Neviim* (Peygamberler) kısmını Aramca'ya çevirdiği zaman tüm Erets-Yisrael'in bir zelzeleyle sarsıldığı ve çıkan Göksel bir Ses'in “Tora'nın gizemlerini insanoğullarına açıklayan kim?”

dediği anlatılmaktadır. Yonatan ben Uziel ayağa kalkarak “Açıklayan benim; ama Kutsal ve Mübarek Tanrı gayet iyi biliyor ki bunu Göklerin onuruna, Yisrael içinde görüş ayrılıkları çoğalmasın diye yaptım” diye cevap vermiştir.

Yonatan ben Uziel'in, Tora hakkında da, *Midraş* bilgilerine dayanarak açıklayıp ilave bilgiler verdiği bir Aramca çevirisi vardır. Yonatan ben Uziel'in mezarı, Galil'deki Amuka adlı yerdedir.

Yonatan
ben
Uziel

Dört Reşut Türü

Yaprak

6

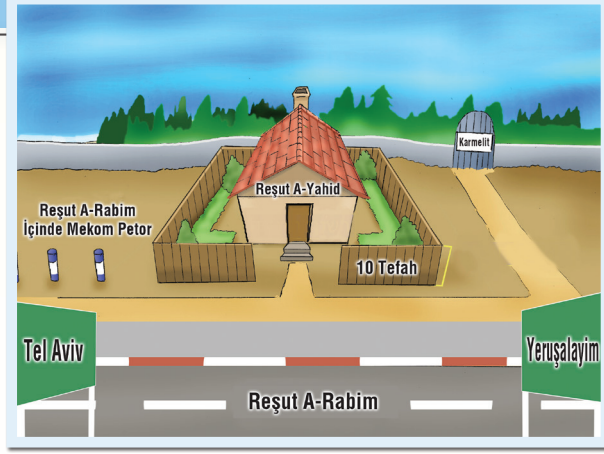
Artık bildiğimiz üzere, Şabat günü bir *Reşut*'tan diğerine herhangi bir nesneyi taşımak, aktarmak, çıkarmak yasaktır. *Gemara* dört *Reşut* türü saymaktadır.

Reşut A-Yahid: En az 4x4 tefah boyutlarında, en az 10 tefah yüksekliğinde mehitsalarla çevrili bir yer. Örneğin bir ev veya çevresi duvar ya da çitle çevrili bir avlu.

Reşut A-Rabim: Bir şehirden diğerine giden, 16 ama (yaklaşık 8 metre) genişliğinde, etrafı duvarlarla çevrili olmayan ve çok sayıda insanın geçtiği bir yol. Bazılarına göre günde bunun altı yüz bin kişinin geçtiği bir yol olması gerekir. Böyle bir yol kesinlikle *Reşut A-Rabim*'dir.

Karmelit: Çok sayıda insanın geçmediği genel bir yer; örneğin orman, tarla, deniz gibi. Tora'ya göre başka bir *Reşut*'tan *Karmelit*'e veya *Karmelit*'ten bir başka *Reşut*'a bir nesne aktarmak yasak değildir; ancak insanların hataya düşüp, tıpkı *Karmelit*'e ve *Karmelit*'ten bir şey aktarmak yasak olmadığı gibi, *Reşut A-Rabim*'e veya *Reşut A-Rabim*'den bir şey aktarmanın da yasak olmadığını düşünebilecekleri endişesiyle, Hahamlarımız bunu da yasaklamışlardır.

Mekom Potor: *Reşut A-Rabim* içinde 3 tefahtan (yaklaşık 30 cm) yüksek olan 4 tefah genişliği olmayan bir yer. Böyle bir yer "*Reşut*" sayılmaz [dolayısıyla oradan ve oraya bir nesne aktarılabilir].

“Zorek” Fırlatmak

Yaprak

7

Gemara'da bir nesneyi fırlatma suretiyle de “*Otsaa*” yasağının çiğnenebileceği, ama bunun istisnaları olduğu belirtilmektedir. Bir kişi bir nesneyi, örneğin bir topu fırlattıysa ve top duvara çarpıp atan kişiye geri döndüyse, bu kişi Tora'nın bir yasağını delmiş sayılmaz, çünkü en nihayet top, atıldığı yerden en az 4 ama uzaktaki bir yere “konmuş” değildir. Ama eğer fırlatılan nesne yapışkansa, örneğin bir parça oyun hamuru fırlatıldıysa ve bu hamur *Reşut A-Rabim* içindeki bir duvara yapıştıysa, o zaman onu fırlatan kişi Tora'nın bir yasağını ihlal etmiş olur, çünkü oyun hamurunu *Reşut A-Rabim* içinde 4 ama öteye taşımış ve duvara koymuş sayılır.

Gece Yarısı Ezgisi (Devam)

Savaşa çıkma kararı basit bir karar değildi. Öncelikle Yisrael'in Hahamlarının, kralın danışmanı olan Ahitofel'e başvurmaları gerekiyordu, zira Ahitofel'in tavsiyesi Tanrısal ilhamla gelirdi ve kendisi savaşta galip gelmek için gereken farklı taktikleri onlara öğretirdi.

Onun tavsiyesini aldıktan sonra Hahamlar Yisrael'in en üst düzeyli yargıçlar kuruluna – yani *Sanedrin*'e – başvurup, savaşa çıkmak için onay alırlar ve başarılı olabilmeleri için Tanrı'ya dua edip yakarmalarını rica

ederlerdi. *Sanedrin* üyeleri Koen Gadol'un göğsünde yer alan *Hoşen*'deki *Urim VeTumim*'e danıştırlardı. *Sanedrin* başkanı soru sorardı ve Göklerden gelen cevap olumlu olduğu takdirde, *Hoşen*'deki ilgili harfler parlardı (bkz. Şemot 28:15-30).

İşte o zaman, Yisrael'in Hahamları savaşta Göksel yardıma nail olacaklarını ve Tanrı'nın yardımıyla düşmanlarını mağlup edeceklerini, bu sayede halkın da refaha kavuşacağını kesin olarak bilirlerdi.

(Berahot 3b)

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Rava, eğer fırlatılan nesne duvarın içindeki küçük bir deliğin içine düşüyse, fırlatma işlemini yapan kişinin yasağı çiğnemiş olmayacağını söyler; zira daha önce de öğrendiğimiz üzere, 4 *tefach* genişliğe sahip olmayan küçük bir yer “*Mekom Petor*” sayılır ve buraya bir nesne koyan kişi Tora’nın yasağını çiğnemiş olmaz.

Eruv Tehumin

Yaprak

8

Bu yaprakta, Şabat günü çölde bulunan bir kişinin, Şabat başladığı sırada bulunduğu yerden sadece 2000 *ama* (yaklaşık 1 km) uzağa kadar yürüme serbestisi olduğunu öğreniyoruz. Şabat günü şehir içinde bulunan kişi için tüm şehir onun “kendi yeri” olarak kabul edilir ve şehir içinde serbestçe dolaşabilir. Dışarı çıkmak istediği takdirdeyse her yönde en çok 2000 *ama* mesafeye kadar gidebilir. 2000 *amalık* bu mesafeye “*Tehum Şabat*” (Şabat menzili / mıntıkası) adı verilir.

Peki, eğer bir kişinin, 2000 *amadan* daha uzaktaki başka bir şehirde yaşayan bir dostu varsa ve bu kişi Şabat günü onu ziyaret etmek istiyorsa ne yapmalıdır? Bunun çözümü “*Eruv Tehumin*” (alanların kaynaştırılması) yapmaktır. Nedir “*Eruv Tehumin*”? Bu kişi Şabat öncesinde bir yiyecek maddesi olarak yaşadığı şehrin dışına çıkar ve şehir sınırlarından itibaren 2000 *amalık* mesafenin sona erdiği noktaya kadar gelir. Bu yiyecek maddesini, bu noktanın da Şabat içinde kendi yeri olduğunu söyleyerek buraya koyar. Böylelikle kendisi, o yiyecek maddesinin bulunduğu yerde yaşayan biri olarak kabul edilir. Bu sayede kutsal Şabat günü kendi şehriden o nokta yönünde –o noktaya kadar 2000 *ama* ve o noktadan itibaren 2000 *ama* olmak üzere – toplam 4000 *amaya* kadar uzaklaşabilecektir zira o nokta da o Şabat için “kendi yeri” sayılmaktadır. (Bu konu *Masehet Eruvin* içinde geniş bir şekilde ele alınacaktır; bkz. sayfa 137 ve devamı.)

Tefila (Dua) Zamanı Konusunda Dikkat

Yaprak

9

Minha duasının vakti geldiğinde, uzun sürecek bir işe başlamak yasaktır, zira kişi o işle meşgulken, dua vaktinin geçtiğini fark etmeyebilir ve duayı kaçırabilir. Bu nedenle *Minha* duasının vakti geldiğinde saç tıraşına, banyoya veya bir öğün yemeye başlamak yasaktır. Ama bir kişi böyle bir işe başladıysa, onu *Minha* duasını edebileceği son vakitten önce bitirip dua edecek kadar vakti kalacağından emin olması şartıyla, yaptığı işe devam etme serbestisine sahiptir.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

Kral Ordus’un (Herod) döneminde Yerusalayim’deki yüksek *Bet Din*’in (mahkeme) üyesi olan Hahamlardan ve Şamay A-Zaken’in öğrencilerindendir. *Hasidim Rişonim* (ilk *hasidler*) arasında sayılır, çünkü herhangi bir günah işlemiş olabileceği düşüncesiyle her gün bir *Aşam Taluy* (belirsizlik durumunda getirilen suç *korbanı*; bkz. Vayikra 5:17-19) getirirdi (bu *korban* aynı zamanda *Aşam Hasidim* olarak da adlandırılırdı). *Gemara* ayrıca onun çok mütevazı biri olduğunu anlatır. Aramca “*Baba*” sözcüğü “kapı; giriş” anlamına gelir. Bir keresinde bir adam, karısına, “*Baba*”nın tepesinde kandiller kırmasını söyler. Adam aslında “kapının tepesinde” demek istemiştir; ama karısı tüm saflığıyla bu kandilleri Baba Ben Buta’nın kafasında kırar. Baba Ben Buta kadının bunu, kocası söylediği

için saflığından yaptığını görünce onu “Sen kocanın isteğini yerine getirdin; Tanrı senden Baba Ben Buta gibi iki evlat çıkarsın!” sözleriyle mübarek kılar.

Haşmonaim hanedanının krallık döneminde bir köle olan ve sonraları iktidara gelerek Yisrael’in neredeyse tüm Hahamlarını öldüren Kral Ordus’un isyanı Baba Ben Buta’nın döneminde meydana gelmiştir. Ordus tahta çıktığında, kendisinden tavsiye almak üzere yalnızca Baba Ben Buta’yı hayatta bırakmış, ama gözlerini köreltmisti. Daha sonraları Ordus ona, yaptığı kötülükleri nasıl telafi edebileceğini sorduğunda Baba Ben Buta “Sen dünyanın ışığını söndürdün. Git dünyanın ışığıyla – Bet-Amikdaş’ı geliştirmekle – meşgul ol” dedi. Gerçekten de Ordus bu tavsiye üzerine II. Bet-Amikdaş’ı restore ederek çok görkemli bir yer haline getirmiştir.

Baba
Ben
Buta

Bir kişi yemeğe başladığı takdirde buna devam edebileceğini söylemiştik. Ama hangi eylem “yemeğe başlamak” olarak kabul edilir? *Gemara*, Babil’de bir öğüne başlamadan önce beldeki kuşağı çözme âdeti olduğunu söyler; dolayısıyla Babil’de bu eylem yemeğe başlamak sayılırdı. Erets-Yisrael’de ise böyle bir âdet yoktu; bu nedenle Erets-Yisrael’de yalnızca yemek öncesinde elini yıkayan (*Netilat Yadayim* yapan) bir kişi yemeğe başlamış olarak kabul edilirdi.

İki Kutsal Amora Neden Üzüldü?

Yaprak

10

Rava bar Mahseya’nın aktardığına göre Rav Hama bar Gurya, Rav’ın şöyle dediğini belirtmiştir: Arkadaşına bir armağan veren kişi, bunu ona açıkça söylemelidir; bu şekilde aralarındaki sevgi ve kardeşlik duyguları artacaktır. Bunu Kutsal ve Mübarek Tanrı’dan öğreniyoruz. Tanrı Bene-Yisrael’e Şabat’ı verdiği zaman Moşe Rabenu’ya “İyi bir armağanım var; ismi Şabat’tır. Onu Yisrael halkına vermek istiyorum. Git onlara bunu bildir” demiştir.

Gemara şöyle anlatır: Rav Hisda ve Raba Bar Rav Una, *bet dinde* (mahkeme) birer *dayandı* (yargıç). İnsanlar onların huzuruna gelir ve aralarında ortaya çıkan tartışma ve sürtüşmeleri karara bağlamalarını isterlerdi. Bir gün huzurlarına o kadar çok insan gelmişti ki, Tora öğrenebilmeleri için vakit kalmamıştı. Arzu ettikleri şekilde Tora öğrenme vakti bulamadıkları için çok üzülüyorlardı. Ama Difte’li Rav Hiya bar Rav onları teselli ederek, üzülmelerine gerek olmadığını, çünkü davaları Tora kanununa göre yargılayan bir yargıcın, bol miktarda ve büyük ödüllere hak kazandığını söyledi.

Bet Keneset Çatısı En Yüksekte Olmalıdır

Yaprak

11

Bu yazımızda birkaç *alaha* öğreneceğiz.

Bet Keneset Çatısı: Rava bar Mahseya şöyle dedi: Rav Hama bar Gurya şöyle dedi: Rav şöyle dedi: Binalar, çatıları *Bet Keneset*’in (sinagog) çatısından daha yüksek olacak şekilde inşa edilmemelidir, çünkü *Bet Keneset*’in çatısı, şehrin evleri içinde en yüksek yer olmalıdır.

Dua İçin Öğrenime Ara Vermek: Bir kişi Tora öğrendiği sırada dua etme vakti geldiyse, öğrenimine ara vermeli ve dua etmelidir.

Hahamların Tiltul Kuralları Konusundaki Düzenlemeleri: Şabat günü *tiltul* (taşınma) yasağı, yukarıda sözünü etmiş olduğumuz “*Otsaa*” yasağına verilen bir diğer isimdir. Hahamlarımızın öngördükleri düzenlemeye göre, Şabat günü *Reşut A-Rabim*’de taşınmaları halinde “*Otsaa*” yasağının delinmesine yol açacak nesneleri taşımak, Şabat arifesinde güneşin batışından yarım saat öncesinden itibaren yasaktır. Hahamlarımız bunları Şabat başlangıcına yakın bir zamanda taşımakta olan bir kişinin, farkında olmadan Şabat başladıktan sonra da taşımaya devam edebileceğinden endişe ettikleri için bu önlemleri öngörmüşlerdir.

Kandil Işığında Okumak: Hahamlarımız Şabat gecesi bir kandilin ışığında bir şey okumayı da yasaklamışlardır. Bunun amacı, ateşin güzel ışık vermemesi halinde, okumaya dalmış olan kişinin Şabat olduğunu unutarak ateşi düzeltmesi ve bu şekilde Şabat’ı ihlal etmesi olasılığının önüne geçmektir.

Şifa Veren El

Rabi Hiya bar Aba ağır bir hastalık yüzünden acı çekiyordu ve ağrılardan zayıf düşmüş bir halde yatağında yatmaktaydı. Ama bu ıstıraplarına rağmen kutsal Tora hakkındaki rutin derslerini iptal etmemek için büyük gayret gösteriyor, zayıf düşmüş olmasına karşın hasta yatağında Tora üzerinde derin derin düşünüyordu.

Birden, bu büyük *Amoranın* kapısı çalındı.

“Kim o?” diye sordu zayıf bir sesle. “Lütfen içeri girin; çünkü sizi karşılamak üzere yataktan

inmeye takadim yok.”

Kapıda *Amora* Rabi Yohanan duruyordu. İçeri girmek için izin aldıktan sonra eve girdi.

Rabi Hiya bar Aba’yı bu ağır hasta haliyle gördü. Şiddetli acılar çekmekte olduğunu anlamıştı ve kendi kendine “Acaba Rabi Hiya bar Aba bu ıstırapı, bedenini arındırmak ve ruhunu temizlemek için sevgiyle kabul etmiş midir, yoksa ıstıraplar bu *tsadiki* rahatça Tora öğrenmekten alıkoymaktan başka bir işe yaramıyor mu?” diye düşündü.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
55’te

Erev Şabat'ta Giysilerin Ceplerini Kontrol Etmek

Yaprak

12

Hananya şöyle der: Her kişi kutsal Şabat başlamadan önce giysilerinin ceplerini, içlerinde *Reşut A-Rabim*'de taşınması yasak bir nesne olma ihtimaline karşı kontrol etmekle yükümlüdür. Zira içinde bu nesnenin bulunduğu giysiyi giyip *Reşut A-Rabim*'e veya *Karmelit*'e çıkması halinde "*Otsaa*" yasağını ihlal etmiş olacaktır.

Hasta İçin Dua: *Gemara*, Hananya'nın adıyla bir başka *alaha* aktarmaktadır: Bir hasta için dua eden kişi, Yisrael halkının tüm hastaları için de dua etmelidir ve tüm hastalar için ettiği duanın liyakatiyle, adını andığı hasta için ettiği dua da kabul görecektir; zira çok insanın liyakati büyüktür (ayrıca bkz. sayfa 30).

Şabat Günü Hasta Ziyareti: Her ne kadar Şabat günü üzülmemek gerekiyor ve bir hastayı ziyaret etmek insana üzüntü verebilecek ise de, Şabat günü hasta ziyaretine gidilebilir. Kişi hastanın yanından ayrıldığında "*Şabat i milizok, urfua kerova lavo*" (Bugün Şabat'tır ve yakarmamak gerekir; ama şifanın gelmesi yakındır) sözlerini söyler.

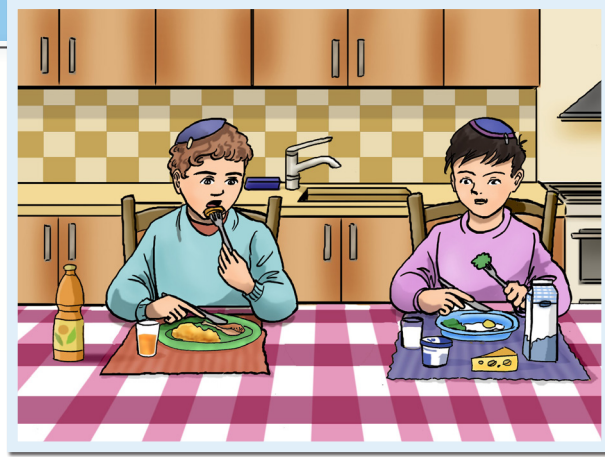
Aramca Dua: Rabi Yohanan şöyle dedi: Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya dua eden kişi Aramca dua etmemelidir, zira duaları Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın huzuruna getiren melekler Aramca lisanını anlamazlar.

Şabat Gecesi Öğrenim

Yaprak

13

Yukarıda 11. yaprakta Hahamlarımızın Şabat gecesi kandil ışığında bir şey okumayı yasakladıklarını, çünkü ışığın güzel yanmaması halinde kişinin Şabat günü onu iyileştirmek için bir eylemde bulunup Şabat'ı ihlal edeceğinden endişe ettiklerini öğrenmiştik. Şimdi *Gemara*, Şabat gecesi öğretmenlerinin nezareti altında eğitim gören çocukların kandil ışığında okuyabileceklerini ve kandilin ışığını düzeltme girişiminde bulunmaları yönünde bir endişe olmadığını, çünkü öğretmenleri oradayken bunu yapmaktan çekinerek kandilin ışığıyla oynamaya cesaret etmeyeceklerini söylemektedir.

Aynı Sofrada Et ve Süt Yemek: Et ve sütü birlikte yemenin yasak olduğunu herkes bilir. Hahamlarımız bu konuda ek bir düzenlemede bulunarak, birbirini tanıyan ve biri etli biri de sütlü yiyecek yemek isteyen iki kişinin aynı masada birlikte yemelerini yasaklamışlardır; çünkü aralarından biri diğerrinin yiyeceğinden yemek isteyebilir ve bunu yaptığı takdirde, Tanrı korusun, et ve sütü birlikte yeme yasağını çiğnemiş olacaktır. Ama eğer, hata ile şaşırmama adına, aralarına ayırıcı veya hatırlatıcı bir işaret koydularsa, birlikte yemek yiyebilirler, çünkü bu işaret onlara yiyecekleri karıştırmamaları gerektiğini hatırlatacaktır.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

İllel A-Zaken'in oğludur ve babasının vefatının ardından *Nasi* olarak atanmıştır. Anlaşıldığı kadarıyla bu görevde fazla kalmamıştır; çünkü Hahamlarımızın aktardıklarına göre İllel A-Zaken, oğlu Raban Şimon, torunu Raban Gamliel ve onun oğlu Raban Şimon ben Gamliel'in hepsi yüz yıllık

bir süre içinde *Nasi* görevinde bulunmuşlardır. *Mişna*'da, tıpkı onun dönemindeki diğer Hahamlar gibi, Raban Şimon'un adıyla anılan hiçbir *alaha* yoktur; çünkü o neslin öğretisinin çoğunluğu İllel ve Şamay'dan teslim alınmıştı ve söyledikleri *alahalar* da Bet Şamay ve Bet İllel'in sözlerine dâhildir.

Raban
Şimon

Ehal Akodeş'te Teruma Meyveleri

Yaprak

14

Bilindiği üzere, Erets-Yisrael'de yetişmiş meyveleri olan bir kişi bu meyvelerden bir kısmı “*teruma*” olarak ayırmalıdır. Bet-Amikdaş zamanında, *teruma* Koenlere verilirdi. Bu meyvelerden ayrıca *maaser* (onda bir) adı verilen başka paylar da ayrılmalıdır.

Ayrılan *teruma* payı kutsaldır ve *Gemara*'nın anlattığı gibi, geçmişte insanlar bu kutsal *teruma* paylarını Sefer-Tora'larla birlikte aynı dolaba (*Ehal Akodeş'e*) saklardı, zira Sefer-Tora da kutsaldır. Ama bu uygulama Sefer-Tora'ların zarar görmesine yol açıyordu, çünkü *teruma* paylarının cezbettiği fareler Sefer-Tora'ları da kemiriyorlardı! Bu nedenle Hahamlarımız, Sefer-Tora'ya temas eden *teruma* meyvelerinin bundan böyle *tame* (manevi saflığını yitirmiş) kabul edileceğine ve dolayısıyla yenemeyeceğine hükmetmişlerdir [zira *teruma* payı kutsal olduğu için ancak manevi saflık halinde yenebilir]. Bu kararın sonrasında insanlar *teruma* paylarını Sefer-Tora'ların yanına koymamaya başladılar.

Netilat Yadayim: Kral Şelomo, Bet-Amikdaş'ta işlemleri yapılmış olan *korban*lara ait etin manevi saflık içinde yenmesini temin etme amacıyla, bunları yemeden önce ellerin yıkanması kanununu koymuştur. Daha ileri bir dönemde Şamay ve İllel buna bir ekleme yaparak, *teruma* meyvelerini yemeden önce de *Netilat Yadayim* yapılmasını öngörmüşlerdir.

Mikve Taara

Yaprak

15

Herhangi bir sebeple *tame* olmuş (manevi saflığını yitirmiş) bir kişi, bu durumdan arınabilmek için mutlaka bir *mikve taara*'ya (arınma amaçlı özel bir su havuzu) dalmalıdır.

Gemara, bir *mikve*de en az 40 *sea* (yaklaşık 400 litre) doğal su olması ve bu suyun oraya taşınarak değil, kendiliğinden gelmiş olması gerektiğini belirtir. Bu, *mikvenin* içine yağmur yağması veya bir nehrin sularının akması şeklinde olabilir. Ama eğer *mikve*, bir kap yardımıyla toplanmış sularla doldurulduysa *tevila* (dalma) işlemi için *kaşer* (uygun; geçerli) değildir.

Sürgün Döneminde Yisrael'in Nasileri: *Gemara*, II. Bet-Amikdaş'ın yıkılışına sahne olan dönemde Yisrael'de *Nasi* görevinde bulunan Hahamların isimlerini saymaktadır. İllel A-Zaken *Nasi*'ydi. Onun ölümünden sonra oğlu Raban Şimon *Nasi* oldu. Ardından bu göreve onun oğlu Raban Gamliel A-Zaken geldi. Ondan sonra da oğlu Raban Şimon ben Gamliel (birinci) *Nasi* oldu. O dönemde II. Bet-Amikdaş yıkıldı ve Raban Gamliel (ikinci) *Nasi* görevine geldi. Onun ölümünün ardından Raban Şimon ben Gamliel (ikinci) *Nasi* oldu (kendisi *Aseret Aruge Malhut*, yani Romalılar tarafından idam edilen on büyük Haham'dan biridir) ve ölümünden sonra yerini, *Mişna*'nın derleyicisi olan oğlu Rabi Yeuda A-Nasi aldı.

Şifa Veren El (Devam)

Rabi Yohanan bu soruyu doğrudan Rabi Hiya'ya sormaya karar verdi: “Acaba bu ıstıraplardan memnun musun? Onları istiyor musun?”

“Hayır” diye cevap verdi Rabi Hiya. “Bu ıstırapları istemiyorum. Hatta çekilen ıstıraplar karşılığında Göklerde hak edilen büyük ödülü bile istemiyorum. ıstıraplar sayesinde elde edebileceğim büyük ödüle rağmen, Tora'yı sağlıklı ve güçlü bir şekilde öğrenmeyi tercih ederim ve bu acılar doğru dürüst Tora öğrenmemi engelliyor.”

Rabi Hiya'nın cevabını duyduğunda Rabi

Yohanan “Bana elini uzat” dedi. Rabi Hiya elini uzattı ve Raban Yohanan onun elini sıkıttığı anda çok garip ve hayret verici bir şey oldu – Rabi Hiya'nın tüm ıstırapları ve acıları sanki hiç olmamış gibi birden bire kesildi ve ağır hastalığın belirtileri birkaç dakika içinde tamamen ortadan kalktı!

Çok kısa bir süre geçmişti ki Rabi Hiya sağlıklı ve sorunsuz bir şekilde kolayca yatağından kalktı ve nail olduğu bu büyük mucize nedeniyle sevinç ve heyecanla Tanrı'ya şükranlarını sundu.

(Berahot 5b)

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Eşyalarda Tuma

Yaprak

16

Bildiğimiz üzere *tame* (manevi açıdan saf olmayan) bir şeye, örneğin bir ölüye temas eden bir eşya *tame* olur. Günümüzde Bet-Amikdaş olmadığı ve ölü nedeniyle *tame* olmuş kişilerin arınmasında kullanılan kızıl inek prosedürü gerçekleştirilmediği için hepimiz *tameyiz* ve bu *tumadan* arınmamızın bir yolu yoktur. Ama Bet-Amikdaş döneminde, ölmek üzere olan birinin bulunduğu evden tüm eşyaları, *tame* hale gelmemeleri için bir an önce dışarı çıkarırlardı, çünkü bir ölüyle aynı çatı altında olmak bile *tame* olmak için yeterlidir (bkz. sıradaki yaprak).

Şimdiki konumuzda kil kaplarla diğer eşyalar arasındaki bazı farkları öğreniyoruz. (Diğer hammaddelerden üretilmiş kaplara göre, kil kapların önem düzeyi daha düşüktür).

Mişna tüm kapların *tame* olabileceğini söylemektedir. Bir *tuma* kaynağı herhangi bir kaba ister dışından isterse de içinden değdiği zaman o kap *tame* olur. Kil kaplarla ilgili kanun ise farklıdır! Bu kaplar yalnızca, *tuma* kaynağı onların iç hacmine [hiç temas etmeden bile olsa] girdiği zaman *tame* olur, ama eğer *tuma* kaynağı bu kaplara dıştan temas ederse, kaplar *tame* olmaz!

Kil kaplarla diğer kaplar arasında başka farklar da vardır ve bunların en önemlisi şudur: *Tame* olmuş kil bir kabı bu durumdan arındırmanın yolu yoktur! Bu kap *tumadan*, yalnızca kırıldığı takdirde kurtulur. Buna karşılık diğer kap türleri *tame* olduğunda bir *mikveye* daldırılır ve tekrar manevi açıdan engelsiz, saf (*taor*) hale gelir.

Çatı Altına Yayılan Tuma

Yaprak

17

Tame bir nesneye temas eden *taor* bir nesne – *tame* olur. Ama *tame* bir nesne ile aynı evde bulunan *taor* bir nesne *tame* olmaz.

Bir ölü bu konuda istisnadır. Bir binanın içinde ölü bir insan bedeni olduğu zaman, aynı çatı altındaki tüm eşyalar ve insanlar da, ölüye hiç temas etmeseler bile *tame* olurlar. *Tame* bir kişi için günümüzde pek bir kısıtlama yoktur; ama Bet-Amikdaş zamanında böyle birinin oraya girmesi ve *korban* eti gibi kutsal niteliğe sahip yiyecekleri bu haldeyken yemesi yasaktır. Aynı şekilde günümüzde de eskiden Bet-Amikdaş'ın bulunduğu bölgeye *tame* halimizle girmek yasaktır.

Ölü bir beden bir binanın içinde değil de açıktaysa bile, eğer üzerinde 1 *tefah* (yaklaşık 10 cm) genişliğinde bir kalas veya levha varsa, o kalasın altından geçen herkes *tumat met* adı verilen, “ölüden kaynaklanan *tuma*” ile *tame* hale gelir, çünkü ölünün yaydığı *tuma*, üzerindeki kalasın altında kalan tüm alanı kaplar ve orada bulunan herkes ve her şey *tame* olur.

Asimilasyon Önlemleri: Hahamlarımız Yahudilerin başka halklarla karışıp asimile olmalarının ve Tanrı korusun, putperestliğe kaymalarının önüne geçme adına, önlem niteliğinde bazı yasaklamalar öngörmüşlerdir. Bu doğrultuda yabancıların ekmeğini yemek, şaraplarını içmek ve yağlarını kullanmak yasaktır. Ancak bunun istisnaları vardır ve bir hahama danışılmalıdır.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

Raban Şimon'un oğlu ve İllel A-Zaken'in torunudur. II. Bet-Amikdaş döneminin sonlarında yaklaşık kırk yıl boyunca *Nasi* olarak görev yapmıştır. *Mişna*'da babası Raban Şimon'un adıyla aktarılan hiçbir *alaha* bulunmadığından, *Mişna*'da “*Raban*” (hocamız) lakabıyla anılan ilk kişidir. Kendi neslinin ihtiyaçları için dört önemli düzenleme (*Takanot*) öngörmüştür. Bunların biri, fakirlerin utanmalarının önüne geçme amaçlıydı. Raban Gamliel, yoksullar için kendi onurundan

feragat ederdi. Halk onun davranışını gördüğü zaman onu kendisine örnek almıştır. Onun zamanına kadar öğrenciler Tora'yı, Moşe Rabenu'nun günlerinde olduğu gibi hep ayakta öğrenirlerdi. Ama ölümüyle birlikte dünyaya bir zayıflık çöktü. İnsanlar güçten düştüler ve Tora öğrenimini oturarak gerçekleştirmeye başladılar. Hahamlarımız Raban Gamliel hakkındaki görüşlerini “Raban Gamliel A-Zaken öldüğünden beri Tora'nın onuru gücünü kaybetti” sözleriyle ifade etmişlerdir.

**Raban
Gamliel
A-Zaken**

Pişmemiş Yemek Dolu Bir Tencereyi Ateşe Koymak

Yaprak

18

Şabat günü *melaha* adı verilen çeşitli işleri yapmanın yasak olduğunu biliyoruz. Bu *melahalar*dan biri de “*Mevaşel*”; yani pişirmektir – Şabat günü yemek pişirmek yasaktır. Bu nedenle Şabat günü, içinde pişmemiş yemek bulunan bir tencereyi ateşin üzerine yerleştirmek yasaktır.

Gemara böyle bir tencereyi, içindeki yemeği pişirme amacıyla Erev Şabat’ta (Şabat arifesi), [Şabat’a çok yakın bir zamanda bile olsa] henüz Şabat başlamadan önce ateşe koyan bir kişinin “*Mevaşel*” yasağını çiğnemiş olmayacağını, çünkü tencereyi ateşe koyma işlemini Şabat içinde değil, Şabat’tan önce yaptığını belirtmektedir.

Ama *Gemara* buna eklemeye bulunarak, her ne kadar bunu yapmakta Tora’nın bir yasağı söz konusu değilse de, Hahamlarımızın bunu yasakladıklarını söyler. Hahamlarımızın bu düzenlemeyi gerek görmelerinin sebebi, insanların Şabat gecesi tenceredeki yemekten yeme isteği duyabilecek ve yemeğin henüz yeterli derecede pişmediğini gördüklerinde, pişme işlemini hızlandırma amacıyla Şabat günü içinde ateşi güçlendirme hatasına düşebilecek olmalarıdır ki pişme işlemini hızlandırmak “*Mevaşel*” yasağının delinmesi anlamına gelecektir.

Şabat’ı Onurlandırmaya Özen Göstermek

Yaprak

19

Gemara’nın anlattığına göre Raban Gamliel’in evinde, Yahudi olmayan birine yıkaması için giysiler vermeleri halinde bunu Şabat’tan birkaç gün önce vermeye özen gösterilirdi. Bu şekilde o kişi, giysileri mutlaka Şabat günü yıkamak zorunda olmayacak, bunu hafta içinde yapmak için yeteri kadar zamanı olacaktı.

Gemi Yolculuğu: Eski zamanlarda deniz yolculukları sık görülürdü, çünkü bir ülkeden diğerine geçişin en hızlı yolu buydu. Gemiler bazen haftaları, hatta ayları bulan uzun yolculuklara çıkardı. *Gemara*, Şabat günü gemide bulunmanın yasak olmadığını, çünkü gemideki bir Yahudi’nin herhangi bir *melaha* yapmadığını söylemektedir. Sadece orada oturmakta, ayakta durmakta veya uyumaktadır; ama Şabat’a dair herhangi bir yasağı delmekte değildir. Buna rağmen, bir gemi yolculuğuna haftanın son üç gününde başlamak yasaktır.

Rişonim dönemi otoritelerinin eserlerinde bunun için birkaç sebep verilmektedir. Bunlardan birine göre, gemi yolculuğunun ilk üç gününde yolcular kendilerini iyi hissetmezler, çünkü geminin sallanması üzerlerinde olumsuz bir etki yaratır. Buna bağlı olarak hafta sonuna doğru böyle bir yolculuğa çıkan kişi Kutsal Şabat günü kendisini iyi hissetmeyecektir.

Tefila Kurtuluş Getirir

Endişe duyguları Raban Gamliel’in içini kemiriyordu. Raban Gamliel’e ne mi olmuştu? Oğlu çok ağır ve ıstıraplı bir hastalığa yakalanmıştı ve büyük ağrılar çekiyordu. Raban Gamliel’in elindense onu çaresizce seyretmekten başka bir şey gelmiyordu.

Raban Gamliel sürekli olarak oğlunun sağlığına kavuşması için dua ediyordu, ama başkalarının bir kişi için ettikleri duaların,

o kişinin kendisi için ettiği dualardan daha etkili olduğunu da biliyordu. Bu nedenle, oğlu için dua etmesi amacıyla başka bir *tsadike* başvurmaya karar verdi. Raban Gamliel, büyük *Tanna* Rabi Hanina ben Dosa’ya iki *talmid haham* gönderdi ve hasta oğlu uğruna Göklerin merhametini uyandırması için ondan ricada bulundu.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
61’de

Erev Şabat'ta Isınma Amacıyla Ateş Yakmak

Yaprak
20

Gemara, Şabat'tan önce Şabat günü boyunca evi ısıtması amacıyla bir ateş yakan kişinin, ateşin tüm odunları tutuşturmuş olduğundan emin olması ve eğer bunu başaramıyorsa ateşi söndürmesi gerektiğini söylemektedir.

Neden? Çünkü Hahamlarımız, bu kişinin kutsal Şabat günü ateşin yeteri kadar iyi yanmadığını görerek, henüz tutuşmamış olan dalları tutuşturma hatasına düşeceğinden endişelenmişlerdir ki bunu yapması, “*Mav'ir*” (ateş yakma) yasağını çiğnemesi anlamına gelecektir.

Bet A-Moked: Bet-Amikdaş'ta, içinde büyük bir ateşin yandığı “*Bet A-Moked*” (Ateş Salonu) adlı geniş bir salon vardı. Bet-Amikdaş'taki mermer zemin üzerinde çıplak ayakla dolaşan Koenler ısınmak için bu ateşin etrafında toplanırlardı. *Gemara*, bu büyük ateşin, iyi bir şekilde yanmayacaksa bile *Erev Şabat*'ta da yakılabileceğini söylemektedir. Başka bir deyişle, Koenlerin ateşi güçlendirmek için herhangi bir harekette bulunacakları yönünde bir endişe yoktur.

Neden yoktur? Çünkü Koenler *tsadik* ve Tanrı korkusu sahibi kişilerdi ve günah işleyebilecekleri endişesiyle sürekli olarak tetikteydiler. Bu nedenle onların, yaptıkları işe dikkatlerini vermeyecekleri ve böylece hataya düşecekleri yönünde bir endişe söz konusu değildi.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

II. Bet-Amikdaş döneminde yaşamıştır. Honi A-Meagel'in (bkz. sayfa 32) torunu, yani oğlunun oğluydu. Büyükbabası gibi o da büyük bir *hasiddi* ve mucizelere alışkın biriydi.

Talmud'da (*Taanit* 23a), yağmurun yağmadığı bir yılda halkın ona bir grup haham göndererek, yağmur için Tanrı'ya yakarması isteğinde bulunduğu anlatılır. Hahamlar henüz yoldayken Aba Hilkiya, eşine, hahamların yağmur için oraya doğru gelmekte olduklarını bildiğini söyledi. Böylece o ve eşi evlerinin çatısına çıkarak dua ettiler. Biri bir köşeye,

diğeri de başka bir köşeye çekilip dua etmeye başladı. Sonunda eşinin bulunduğu tarafta yoğun bulutlar belirdi ve bereketli yağmurlar yağmaya başladı.

Hahamlar geldiklerinde Aba Hilkiya'nın Tanrı'ya ne kadar bağlı ve *mitsva* uygulamasında ne kadar titiz biri olduğunu gördüler. Yağmurun onun liyakati sayesinde yağdığını söylediler. Ama Aba Hilkiya onlara yağmurların kendisinin değil, eşinin liyakati sonucu yağdığını söyledi. Eşi her gün birçok iyilik yapıyordu ve bu nedenle Göklerde özellikle onun duası kabul edilmişti.

**Aba
Hilkiya**

MASEHET ŞABAT
PEREK 2: BAME MADLİKİN

Hanuka Kandilleri

Yaprak
21

Bu yaprakta *Gemara* Hanuka kandillerinin yakılması ile ilgili *alahaları* ele almaktadır. Hanuka kandillerini yakma *mitsvası*, Hanuka'nın her günü her evde bir adet kandil yakmayı öngörür. Eğer "*Meadrin*" (*mitsvaların* peşinde koşan ve mümkün olduğu kadar çok *mitsva* yapmak isteyen insanlar) olmak istiyorsak, evimizdeki her birey, her gün kendisi için bir kandil yakar.

"*Meadrin Min A-Meadrin*" (yani *Meadrin*'den de *Meadrin*) olmak isteyenler her gün önceki güne göre bir kandil ilave ederler. Yani ilk gün bir kandil, ikinci gün iki kandil yakılır ve sekizinci güne kadar böyle devam edilir. [Aşkenazlarda bunu evin her bireyi kendisi için ayrı bir *Hanukiya* ile yaparken Sefaradlarda her evde tek bir *Hanukiya* yakılır.] *Hanukiya* evin girişinde sokağa yönelik bir konuma yerleştirilir. Eğer evin girişi sokağa bakmıyorsa *Hanukiya* pencere kenarında yakılır.

Hanukiya'yı sokağa koymanın tehlike arz edebileceği, örneğin Yahudi düşmanlığının görüldüğü bir yerde yaşayan kişi *Hanukiya*'yı evin içinde bir masanın üzerinde yakar.

Hanuka kandillerinin ışığından yararlanmak yasaktır.

Bir kişi kandilleri yaktığı sırada yarım saat yetecek kadar yakıt varsa, kandiller hemen söndüyse bile *mitsvayı* yerine getirmiş sayılır ve tekrar yakmasına gerek yoktur.

Suka Süslemeleri

Yaprak
22

Gemara, Yosef A-Tsadik'in kardeşleri tarafından çukura atılmasını tarif eden pasuktan, o çukurun içinde neler olduğunu öğrenebileceğimizi söylemektedir. Pasukta şöyle yazılıdır: "*Ve çukur boştu; içinde su yoktu*" (Bereşit 37:24). Hahamlarımız açıklarlar: "Çukurun içinde su yoktu – ama yılanlar ve akrepler vardı!" Ama Kutsal ve Mübarek Tanrı bir mucize gerçekleştirmiş ve bu hayvanlar Yosef A-Tsadik'i sokmamışlardır.

Bu yaprakta öğrendiğimiz bir başka kurala göre, *sukasına* süsleme amacıyla güzel meyveler asan bir Yahudi'nin Sukot bayramının tüm günleri boyunca bu meyveleri alıp yeme serbestisi yoktur; zira bu süre zarfında meyveler *sukayı* süsleme *mitsvasının* bir parçası olarak kullanımdadır. Bu nedenle eğer kişi onları alıp yerse *suka mitsvasına* hakaret etmiş olacaktır.

Yaprağımızda yer alan bir başka kural da şöyledir: Hanuka kandilleri insanların görebildiği bir yere yerleştirilmelidir. Bu nedenle, Hanuka kandillerini 20 *amadan* (yaklaşık 10m) daha yükseğe koyan bir kişi "*pirsume nisa*" (mucizeyi ilan etme) *mitsvasını* yoldan geçenler aracılığıyla yerine getirmiş olmayacaktır, çünkü Hahamlarımız sokakta yürüyen bir kişinin bu kadar yüksekte bulunan bir *Hanukiya*'yı fark edemeyeceğine hükmetmişlerdir. [Dolayısıyla bundan daha yüksek yerlerde oturan kişiler *Hanukiya*'yı ev içinde yakarlar ve *pirsume nisa mitsvası* sadece ev halkıyla yapılmış olur.]

Hanuka Kandillerine Söylenen Beraha

Yaprak
23

Hanuka kandillerini yakan kişi iki *beraha* söyler.

İlk *beraha*: "*Baruh... Aşer Kideşanu Bemitsvotav Vetsivanu Leadlik Ner Hanuka*" (Bizi emirleriyle kutsal kılan ve bize Hanuka kandilini yakmayı emreden Sen, Tanrımız, Mübareksin). İkinci *beraha*: "*Baruh... Şeasa Nisim Laavotenu Bayamim Aem Bazeman Aze*" (O günlerde bu zamanda atalarımız için mucizeler yapmış olan Sen, Tanrımız, Mübareksin). Bunların dışında ilk gün, bu *mitsvayı* yerine getirebildiğimiz bu zamana erişmiş olmaktan dolayı duyduğumuz sevinci ifade etmek üzere *Şeehayanu berahası* da söylenir (bkz. sayfa 42 ve 44).

Gemara sorar: Hanuka kandillerini yakma *mitsvası* Tora'da yazılı değildir. Bu *mitsvayı* Hahamlarımız öngörmüşlerdir. Öyleyse *beraha* neden "... bize Hanuka kandilini yakmayı emreden Sen, Tanrımız, Mübareksin" şeklindedir? Bize bu *mitsvayı* Kutsal ve Mübarek Tanrı mı emretmiştir ki? **Hahamlar** emretmişlerdir!

Gemara bunu şöyle cevaplar: Tanrı bize Tora’da, Yisrael’in Hahamlarını dinlememizi emretmiştir ve Hahamlarımız da bize Hanuka kandillerini yakmamızı emretmişlerdir. Böylece Tanrı’nın bize kandilleri yakmamızı emrettiğini söylediğimiz zaman kastettiğimiz, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın, bize kandilleri yakmamızı emretmiş olan Hahamlarımızı dinlemeyi emrettiğidir.

Al A-Nisim

Yaprak

24

Hanuka’nın sekiz günü boyunca *Amida* dualarında Hanuka mucizesini anar ve Tanrı’ya bizim için her gün yapmakta olduğu mucizeler için teşekkür ettiğimiz “*Modim*” *berahası* içinde “*Al A-Nisim*” ve “*Bime Matatyau*” parçalarını okuruz. Aynı şekilde *Birkat A-Mazon*’da da, bu parçaları ekleyerek Hanuka mucizesini anarız.

Şabat Günlerinde Bayramlardan Bahsetmek: *Gemara*, *Roş Hodeş* (ay başlangıcı) ve *Yom Tovlar* (bayram günleri) arasında fark olduğunu söylemektedir. *Roş Hodeş*’e rastlayan bir Şabat gününde *Aftara* için söylenen *berahalarda* *Roş Hodeş*’ten bahsedilmez. Ama bir *Yom Tov*’un rastladığı Şabat gününde bu *berahalarda* *Yom Tov*’dan bahsedilir.

Şabat Kandilleri: Bu yaprakta ayrıca, Şabat kandillerinin *itrán* (katran) kullanılarak yakılamayacağını öğrenmekteyiz. Katranın kokusu oldukça kötüdür. Hahamlarımız kandilleri bununla yakmayı yasaklamışlardır, çünkü kimse bu kadar kötü koku yayan bir kandilin yanında rahatça yemek yiyemez. Oysa Şabat öğünleri, günün zevkini çıkarma amacıyla aydınlıkta yenmelidir. *Mişna* genel olarak, Şabat kandillerinin iyi yanan ve kötü kokusu olmayan tüm yağ cinsleriyle yakılabileceğini söylemektedir.

Şabat Kandillerini Yakmak

Yaprak

25

Gemara, Şabat arifesinde bu kutsal günün onuruna kandiller yakmak gerektiğini söylemektedir. Bunun amacı, Şabat gecesini öğününü kandillerin ışığında yiyebilmektir; zira karanlıkta yemek yemek Şabat’ı onurlandırmak olmayacaktır.

Şabat Onuruna Yıkanmak: Şabat arifesinde Şabat’ın onuruna sıcak suyla yıkanmak bir yükümlülüktür. *Gemara*’nın anlattığına göre, her Cuma günü Rabi Yeuda bar İlay’a içinde sıcak su olan bir çanak getirirlerdi ve o da bunu kullanarak yüzünü ellerini ve ayaklarını yıkardı. Bunun ardından Şabat giysilerini giyer ve Tanrı’nın bir meleğini andırırdı!

Rabi Yeuda bar İlay Hangi Giysileri Giyerdi? Dört köşesi olan keten bir giysi giyerdi ve bu giysinin *tsitsitleri* ise yündendi (mavinin *tehelet* adı verilen özel bir tonunda). Daha önce gördüğümüz üzere (bkz. sayfa 24), yün ve ketenin birlikte kullanıldığı giysilere *Şaatnez* adı verilir ve bunu giymek yasaktır. Buna rağmen Bet İlel akademisyenleri, Tora’nın *Şaatnez* olan “*tsitsit*” giymeyi yasaklamadığını ve köşelerine yünden *tsitsitlerin* bağlı olduğu keten bir giysinin giyilebileceğini Tora’daki pasuklardan öğrenmişlerdir. Buna rağmen Hahamlar arasında, bunu yapmak Tora’ya göre serbest olsa da, böyle bir giysiyi giymemek gerektiği görüşünde olanlar vardı; çünkü bazı Yahudilerin bu nedenle karmaşaya düşüp her türlü *Şaatnez* giymek serbestmiş gibi bir yanılgıya düşmeleri endişesi vardır.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

II. Bet-Amikdaş döneminde yaşamıştı ve Honi A-Meagel’in torunuydu (kızının oğluydu). Dedesi gibi o da mucizelere nail olan biriydi.

Gemara’da (*Taanit* 23b) anlatıldığına göre, dünyanın yağmura ihtiyacı olduğunda Hahamlar ona, yağmur için Tanrı’ya yakarmasını istemek üzere ilkokul çocukları gönderirlerdi. Çocuklar ona geldiklerinde “Baba, baba; bize yağmur ver” derlerdi. O ise

“Ey Evrenin Efendisi! Yağmuru asıl yağdıran Göklerdeki Babaları ile yağmur yağdırma gücüne sahip olmayan bir baba [=ben] arasındaki farkı ayırt edemeyen şu çocuklar uğruna yağmur yağdır” derdi.

Büyük tevazuu nedeniyle kendisini Hanan A-Nehba (saklanan Hanan) adıyla anarlardı, çünkü dua ettiği zaman saklanırdı. Ayrıca onu yönetici olarak tayin etmek istediklerinde de gizlenirdi.

Hanan
A-Nehba

Nevuhadnetsar Erets-Yisrael'de Ne Buldu?

Yaprak
26

Babil Kralı Nevuhadnetsar Erets-Yisrael'i ordu komutanı Nevuzaradan aracılığıyla ele geçirdiği zaman, ikisi, Erets-Yisrael'de dünyanın başka hiçbir yerinde olmayan iki şey keşfettiler: *Afarsemon* meyvesi ve *hilazon* adı verilen bir deniz hayvanı.

Bu nedenle, her ne kadar Yahudilerin nereyse tümünü ülkeden sürmelerine rağmen, meslekleri *afarsemon* meyvelerini toplamak ve *hilazon* avlamak olan Yahudileri yerlerinde bıraktılar, çünkü *hilazonun* özel bir renge sahip olan kanı, kraliyet giysilerini boyamakta kullanılıyordu.

“Tevel” Meyveleri: Tarım ürünlerinden Koenler için *teruma*, Leviler ve fakirler için *maaser* adı verilen paylar ayrılmalıdır. *Teruma* ve *maaserlerin* ayrılmadığı meyveler için “*Tevel*” terimi kullanılır ve bu meyveleri yemek yasaktır. *Gemara*, bir kişinin, elindeki zeytinyağından henüz *teruma* ve *maaserleri* ayırmadıysa, bunu kandil yakmak için yakıt olarak kullanmasının da yasak olduğunu belirtmektedir. Zeytinyağından, önce gereken paylar ayrılmalıdır ve bunun ardından kullanılabilir.

Tsitsit İplikleri Neyle Yapılır?

Yaprak
27

Bir Yahudi'nin, en azından dört köşesi olan herhangi bir giysiyi, bu dört köşenin her birine *tsitsit* bağlamadığı sürece giyme serbestisi yoktur.

Gemara'da hangi giysi türlerinin *tsitsit* gerektirdiği ve nasıl bir *tsitsit* yapmak gerektiği açıklanmaktadır. Buna göre, en az dört köşeli bir giysi, hangi hammaddeden üretilmiş olursa olsun – yün, ipek veya diğer herhangi bir kumaş türü – köşelerine *tsitsit* bağlamayı gerektirir. *Tsitsit* iplikleri de herhangi bir hammaddeden üretilir: yün, ipek veya diğer herhangi bir hammadde türü.

Ancak *Gemara* bir noktayı vurgulamaktadır. Belirli bir hammaddeden üretilmiş *tsitsitler* yalnızca aynı hammaddeden üretilmiş giysilere bağlanabilir. Örneğin ipek bir *tsitsit* yalnızca ipek bir giysiye bağlanabilir. Ama bu konuda yün ve keten istisnadır. Bu iki hammadde, kendi cinslerinden olmayan giysiler için de *tsitsit* olarak kullanılabilir. Dolayısıyla örneğin ipek bir giysiye *tsitsit* olarak yün iplikler de bağlanabilir. Ama tersi doğru değildir. Yün bir giysi söz konusu olduğunda buna ipekten *tsitsit* bağlanamaz. Buradan öğrendiğimiz üzere, herhangi bir hammaddeden mamul *tsitsitler* ancak aynı hammaddeden mamul giysilere bağlanabilir. Ama yün veya ketenden mamul *tsitsitler* yün veya ketenden mamul olmayan giysilere bile bağlanabilir.

“Tahaş” Nedir?

Yaprak
28

Kutsal ve Mübarek Tanrı, Moşe Rabenu'ya *Mişkan*'ın üzerini, “*Tahaş*” adlı bir hayvanın derisinden yapılmış örtülerle örtmesini emretmiştir.

Gemara günümüzde bu hayvanın var olmadığını söylemektedir. Dahası bu hayvan yalnızca *Mişkan*'ın inşa edildiği dönemde var olmuştur. Dolayısıyla bu hayvanın nasıl bir görünüme sahip olduğu, evcil mi yoksa yabani mi olduğu gibi konuları açıklığa kavuşturma olanağımız bulunmamaktadır. Ama bildiğimiz bir şey vardır: *Tahaş* bol ve çeşitli, hoş ve göz alıcı renklere sahip kürkü olan bir hayvandı.

Tefila Kurtuluş Getirir (Devam)

Evinde bulunan Rabi Hanina, Raban Gamliel'in oğlunun hasta olduğunu biliyordu. İki *talmid hahamı* kendisine doğru yaklaşırken görünce, Rabi Hanina onların kendisinden *Tsadik* Raban Gamliel'in oğlu için dua etmesini rica edeceklerini hissetti. Bu nedenle, ulaklar mesaj verme görevlerini yerine getirmeden bile önce Rabi Hanina

evinin çatısına çıkıp orada, dua ile içini dökerek Raban Gamliel'in oğlu için yalvardı.

Rabi Hanina çatıdan indiğinde, henüz isteklerini dile getirmiş bile olmayan ulaklara sevinç içinde “Selametle evinize dönün” dedi. “Tanrı'ya şükür, hastanın ateşi düştü. Hasta artık iyileşti.”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
63'te

Tefilin Alahaları: *Gemara*, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın Moşe Rabenu'ya ilettiği olduğu *tefilin alahalarından* bazılarını aktarmaktadır: **a.** *Tefilin Şel Roş*, yani başa takılan *tefiline*, kabartma bir *Şin* harfi şekli yapılmalıdır. **b.** *Tefilin*in içine yerleştirilen ve üzerinde bazı *peraşaların* yazılı olduğu deri parşömen, *kaşer* bir hayvanın kılıyla bağlanmalıdır. **c.** *Tefilin*in “*bayir*” adı verilen küp şeklindeki kutuları, *kaşer* bir hayvanın tendonlarıyla (kasları kemiklere bağlayan kirişler) dikilmelidir. **d.** *Tefilin*in şeritleri siyah renge boyanmalıdır.

Yağ Yumurtası

Yaprak

29

Bu yaprakta *Mişna*'daki “Kişi bir yumurtanın kabuğunu delip ona yağ doldurarak, damlaması için kandilin üstüne yerleştirmemelidir” sözlerini öğrenmekteyiz.

***Mişna*'nın kastettiği nedir?** Eskiden geceleri ev, “kandil” adı verilen bir kap yardımıyla aydınlatılırdı. Bu kabın içine yağ ve fitil koyarlar ve fitili yakarlardı. Bazı insanlar yağı “kandilin” içine koymuyorlardı. Bunun yerine çiğ bir yumurta alıp bunda küçük bir delik açıyor, içindeki yumurtayı bu delikten boşaltıyorlardı. Böylece ellerinde küçük bir deliği olan boş bir yumurta kabuğu kalıyordu. Sonra deliğin içine yağ döküp yumurta kabuğunu yağla dolduruyorlar, sonra da bu “yağ yumurtasını” kandilin üzerine asıyorlardı. İçindeki yağ bu yumurtadan sürekli olarak kandilin içine damlıyordu ve böylece ateş sönmüyordu.

Mişna, Şabat günü, üzerine içi yağ dolu yumurta asılı olan bir kandil kullanmanın yasak olduğunu söylemektedir. Bunun sebebi, kandilin sahibinin, bu yumurta kabuğunu, içindeki yağı kullanma amacıyla oradan alması yönündeki endişedir; çünkü bunu yaptığı takdirde artık kandili besleyecek bir yakıt olmadığı için kandil söneceğinden, Şabat günü “*Mehabe*” (söndürme) yasağını ihlal etmiş olacaktır.

Mişna, Şabat günü, üzerine içi yağ dolu yumurta asılı olan bir kandil kullanmanın yasak olduğunu söylemektedir. Bunun sebebi, kandilin sahibinin, bu yumurta kabuğunu, içindeki yağı kullanma amacıyla oradan alması yönündeki endişedir; çünkü bunu yaptığı takdirde artık kandili besleyecek bir yakıt olmadığı için kandil söneceğinden, Şabat günü “*Mehabe*” (söndürme) yasağını ihlal etmiş olacaktır.

Kral David'in Ölümü

Yaprak

30

Gemara, Kral David'in Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya “Bu dünyadan ne zaman ayrılacağım?” diye sorduğunu ve Tanrı'nın da ona “Sana bunu tam olarak açıklamayacağım. Ama bunun bir Şabat günü olacağını söylüyorum” diye cevap verdiğini anlatmaktadır.

Kral David bunu duyunca, her kutsal Şabat günü aralıksız olarak, gayretli bir şekilde Tora öğrenmeye başladı; çünkü Tora öğrenen kişiyi kutsal Tora ölümünden korur.

David'in ölmesine hükmedilen Şabat günü geldi çattı. Ölüm meleği bir türlü David'in yanına yaklaşamıyordu; çünkü David sürekli Tora ile meşguldü.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

II. Bet-Amikdaş döneminde, Bet Şamay ve Bet İllel'in zamanında yaşamıştır. *Gemara*'da (Şabat 13b), evinin üst katını Hahamların toplantı salonu haline getirdiği ve Hahamların orada toplumsal bazı düzenleme ve *alaha* kararları aldıkları anlatılmaktadır. Bir keresinde Bet Şamay ve Bet İllel orada buluştuklarında bazı *alaha* konuları üzerinde

tartışmışlar ve o gün on sekiz *alaha* kararı vermişlerdi.

Bunun yanında Hahamlarımız onu, Tora'nın sözleriyle çelişiyor görüldüğü için gömülmesi düşünülen Yehezkel Kitabı'na dair soru işaretlerini gidermek ve açıklamak üzere gösterdiği büyük gayret nedeniyle de övmüşlerdir.

**Hananya
ben
Hizkiya
ben Geron**

Ölüm meleği ne yaptı? Kral David'in bahçesindeki ağaçları salladı. David bu garip gürültüyü duyunca nereden geldiğini görmek için bahçeye çıktı. Ama oraya gittiği sırada da Tora öğrenimini kesmemişti. Ne var ki, merdivenlerden inerken basamaklardan biri kırıldı ve bunun verdiği ani panikle David öğrenimini sadece bir an için kesiverdi. Ölüm meleği bu fırsatı kaçırmadı ve tam da o anda David'in kutsal ruhunu aldı ve David öldü.

İllel A-Zaken'in Müstesna Nitelikleri

Yaprak

31

Gemara, kutsal bir *Tanna* olan İllel A-Zaken'in çok müstesna karakter niteliklerine sahip olduğunu, o kadar ki bir adam onu türlü türlü yollarla kızdırmaya çalıştığında bile bunda başarılı olamadığını anlatmaktadır.

Bu adam ne mi yapmıştı? *Gemara*'nın anlattığına göre, Cuma günü, İllel kutsal Şabat günü onuruna saçlarını yıkadığı sırada bu adam onun evine geldi ve yüksek sesle "Burada kim İllel? Burada kim İllel?" diye bağırmaya başladı. İllel Şabat hazırlıklarına ara verdi, giyindi, dışarı çıktı ve adama "Sana nasıl yardım edebilirim?" diye sordu. "Bir sorum var!" dedi adam. "Neden Babil'de oturan insanların başları yuvarlak?"

Doğrusu, kutsal Şabat hazırlıklarıyla meşgul olduğu sırada bu gibi sorularla rahatsız edilen kim olsa kızardı. Ama İllel kendisine hâkim oldu ve ona "Bu çok önemli bir soru" diye cevap vererek ardından sabırla, Tanrı'nın neden Babillileri yuvarlak başla yarattığını açıkladı. İllel hazırlıklarına geri döndüğü zaman adam tekrar onu çağırıp bir başka garip soru sordu ve İllel yine aynı sabırla sorusunu cevapladı. Bu olay birkaç kez tekrarlandı. Adam her seferinde birbirinden tuhaf sorular soruyordu, ama İllel hiçbir şekilde öfkelenmedi. Adamın her sorusunu güler yüzle cevapladı.

Mitsva Uygulaması Bereket Getirir

Yaprak

32

Bu yaprakta, *mitsvaları* uygulamanın insana bereket ve iyilik getirdiğini öğrenmekteyiz. Reş Lakiş şöyle demiştir: Her kim *tsitsit mitsvası* yerine getirmeye özen gösterirse, gelecekte, Maşiah geldikten sonra, iki bin sekiz yüz hizmetkârı olacaktır! Evet, bu kadar çok!

Reş Lakiş tam olarak 2800 hizmetkâr adedine nasıl ulaştığının hesabını da açıklamıştır. Peygamber Zeharya'nın kitabında, *tsitsit mitsvası* konusunda titiz davranan bir kişinin giysisinin köşesine dünya uluslarının her birinden onar kişinin tutunacağı yazılıdır. Dünyada temel olarak yetmiş ulus olduğundan, giysinin her köşesinden yedi yüz kişi tutacak demektir. Ve *tsitsit* takılan giysilerde dört köşe olduğuna göre basit bir hespla 700 x 4 eşittir 2800.

Ürünlerinden *teruma* ve *maaserleri* ayıran kişi de o kadar büyük bir berekete nail olacaktır ki, sonunda "yeter; artık bu kadar çok şeye ihtiyacım yok" diyecektir.

Tefila Kurtuluş Getirir (Devam)

Ulaklar çok şaşırmıştı. Rabi Hanina bunu nereden biliyordu? Hasta oradan uzaktaydı ve Rabi Hanina durumu nasıl öğrenebilmişti? "Peygamber misiniz siz?" diye sordular Rabi Hanina'ya. "Hastanın iyileştiğini nereden biliyorsunuz? Bu dönemde Yisrael'de artık peygamberlik görülüyor ki!" dediler.

"Ne peygamberim ne de peygamber

öğrencisiyim" diye cevap verdi onlara Rabi Hanina. "Ama babamın evinden aldığım geleneksel bir işaret var: Eğer duamın sözleri ağzımdan düzenli ve anlaşılır şekilde, hatasız olarak çıkıyorsa, o zaman duamın kabul edildiğinden emin olabiliyorum. Ama eğer öyle olmazsa, Tanrı korusun, bunun aksinin olduğunu anlıyorum."

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
67'de

Rabi Şimon bar Yohay Mağarada

Yaprak

33

Gemara bir keresinde kutsal *Tannalar* Rabi Yeuda, Rabi Yose ve Rabi Şimon bar Yohay'ın birlikte oturduklarını anlatır. Yanlarında Yeuda ben Gerim adlı biri de vardı.

Rabi Yeuda “Bakın Romalılar ne kadar güzel köprüler inşa ettiler! Ne kadar hoş binalar diktiler!” dedi. Rabi Şimon bar Yohay ise ona Romalıları bu sebeple övmeye yer olmadığını, çünkü tüm bunları insanların ihtiyaçlarını karşılamak için değil, bu köprülerden geçen ve bu binalara giren herkesten vergi toplama amacıyla yaptıklarını söyledi.

Yeuda ben Gerim bu diyalogu başkalarına anlattı ve iki *Tannanın* sözleri kulaktan kulağa yayılarak Romalı yetkililere kadar ulaştı. Yetkililer Rabi Şimon bar Yohay’a çok kızmışlardı. Onu öldürmek istediler ve Rabi Şimon bar Yohay da kaçmak zorunda kaldı.

Oğlu Rabi Elazar’ı yanına alarak *bet midraşa* gizlendi. Ama Romalıların er geç kendilerini bulacağından endişenerek oradan da kaçtılar ve bir mağaraya saklandılar. Kutsal ve Mübarek Tanrı onlar için bir mucize gerçekleştirdi ve mağaranın girişine bir keçi boynuzu ağacı ile bir su pınarı yerleştirdi. Rabi Şimon bar Yohay ve Rabi Elazar, Romalılar haklarındaki idam kararını iptal edene kadar uzun yıllar boyunca bu mağarada kaldılar ve sürekli Tora öğrenimiyle meşgul oldular.

Rabi Şimon bar Yohay Mağaradan Çıktığında

Yaprak

34

Rabi Şimon bar Yohay, oğlu Rabi Elazar’la birlikte mağarada on üç yıl geçirdi. Dışarı çıktıklarında Rabi Şimon bar Yohay “Tanrı benim için mucize yaptığına göre ben de insanlara yardımcı olmak istiyorum” dedi.

İnsanların ihtiyaç duydukları, ama çözüm bulamadıkları önemli bir şey olup olmadığını soruşturdu. Kendisine, birçok insanın geçmek istediği bir yoldan bahsettiler. Bu yolda bazı bilinmeyen mezarlar olduğu konusunda kuşku vardı ve bu nedenle Koenler oradan geçemiyorlardı, zira bilindiği gibi bir Koen’in ölü nedeniyle *tame* olması [günümüzde de] yasaktır ve ne bir ölüye dokunabilir, ne bir ölüyle aynı çatı altında bulunabilir ne de bir mezara yaklaşabilir. “Belki siz bu yoldan gerçekten mezar olup olmadığını tespit edebilirsiniz?” dediler Rabi Şimon bar Yohay’a.

Gemara’nın anlattığına göre Rabi Şimon bazı bitki tohumları aldı, onları bu yolun üzerine attı ve hayret verici bir mucize gerçekleşti. O yolda gömülü olan tüm ölüler toprağın içinden yüzeye yakın bir derinliğe yükseldi ve mezarlarının üzerindeki toprak, sanki yeni kazılmış gibi yumuşadı. Böylece herkes nerelerde insan gömülü olduğunu rahatça görebildi.

Hemen bu mezarların üzerine herkesin görebileceği işaretler koydular. Bu sayede Koenler de, artık ölü nedeniyle *tame* olma endişesi olmadan bu yoldan geçebilmeye başladılar.

Bu olay nedeniyle, Rabi Şimon bar Yohay onuruna yazılmış “*Vaamartem Ko Leahay*” adlı manzumede “Teverya şehrini temizledi” sözlerine de yer verilmiştir.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

İllel ve Şamay’ın neslindeki *Sanedrin* hahamlarından bir *Tannadır*. Sahip olduğu büyük Tanrı korkusuyla ve sözünden hiç dönmeme konusundaki titizliğiyle tanınırdı. O kadar ki, diğer Hahamlar, vermiş olduğu farklı görüşteki bazı *alaha* kararlarından dönmesi halinde kendisini Yisrael’in *Av Bet Din*’i (Yüksek Mahkeme Başkanı) yapmayı teklif ettiklerinde onlara “Tanrı’nın huzurunda bir an için bile kabahatli olmaktansa hayatım

boyunca bir aptal olarak adlandırılmayı yeğlerim; yeter ki ‘Mevki için fikrinden döndü’ demesinler” diye cevap vermişti. Oğlu kendisinden onu Hahamlara tavsiye etmesini istediği zaman da bunu reddetmiş ve “Seni kendi eylemlerin yaklaştırır ve kendi eylemlerin uzaklaştırır” demişti. Akavya ben Maalalel’in en ünlü sözü *Pirke Avot*’ta (3:1) kaydedilmiştir: “Üç şeye bak; ve günah durumuna gelmezsin...”

Akavya
ben
Maalalel

Kutsal Şabat Günü Öncesinde Altı Şofar Sesi

Yaprak
35

Hahamlarımızın döneminde Cuma günleri Şabat'tan önce altı adet *şofar* sesi çalma uygulaması vardı. İlk ses, şehir dışındaki tarlalarda çalışan insanlara işlerini bırakıp, Kraliçe Şabat'ı karşılamaya hazırlanmak üzere şehre dönmeye başlamaları gerektiğini hatırlatırdı.

İkinci ses dükkân sahiplerini Kutsal Şabat öncesinde dükkânlarını kapatmaya davet ederdi.

Üçüncü ses insanlara, Şabat onuruna içlerinde yemek pişirdikleri tencereleri ateşin üzerinden alma vaktinin geldiğini hatırlatırdı. Bu uygulama, Rabi Yişmael'in akademisine mensup bir *Tannan*ın ekolünü yansıtıyordu.

Aradan kısa bir süre geçtikten sonra üç *şofar* sesi daha çalarlardı: *Tekia* (tuuuuuu), *terua* (tutututu), *tekia*. Böylece halk kutsal Şabat'ın başladığını ve artık *melaha* yapmanın yasak olduğunu bilirdi.

Nerede çalarlardı? Sinagogda. Peki, çalma işleminden sonra *şofar* ne yaparlardı? Bazılarına göre onu sinagogda bırakırlardı, çünkü Şabat başlamış olurdu ve *şofar* “*muktse*” (kenara ayrılmış; Şabat günü ele alınması yasak olan bir nesne) sınıfındaydı. Başka görüşlere göreyse sondaki üç *şofar* sesiyle Şabat'ın başlangıcı arasında hâlâ bir zaman olurdu ve bu süre zarfında, *şofar* çalan kişi (*tokea*) hemen evine gidip *şofar* orada bırakırdı.

Şofar mı, Borazan mı?

Yaprak
36

Rav Hisda şöyle demiştir: Bet-Amikdaş'ın yıkılışından sonra bazı eşyaların isimleri değişikliğe uğramıştır. Örneğin, Bet-Amikdaş zamanında *şofara şofar*, borazana da borazan (*hatsotsera*) denirdi. Ama Rav Hisda'nın zamanında bunların isimleri birbiriyle değiştirilmiş, *şofara* borazan, borazana ise *şofar* denmeye başlamıştı.

Aklımıza bir soru gelebilir: *Şofar* ve borazanın nasıl adlandırıldığının ne önemi var? Çok basit! Rav Hisda'nın zamanında, cemaatin hahamı herkese, Roş Aşana'da ne çalmak gerektiğini hatırlatırdı? Evet... borazan! Çünkü o dönemde *şofara* “borazan” diyorlardı.

İsimleri değişen yerler: Rav Aşe buna bir ekleme yaparak, bazı yer isimlerinin de değişikliğe uğradığını söyler: Babil ile Borsif adlı yerlerin isimleri değiş tokuş edilmişti: Babil'e Borsif, Borsif'e Babil diyorlardı.

Peki, ya bunun ne önemi var? Evet; bunun bilinmesi de önemliydi, çünkü belgelerin üzerine, hangi şehirde düzenlendiklerini yazmaya büyük özen gösterirlerdi. Dolayısıyla şehirlerin tam isimlerini bilmeleri büyük önem taşıyordu.

MASEHET ŞABAT
PEREK 3: KİRA

Kira Gerufa ve Kira Ketuma

Yaprak

37

“Kira”, üstünde büyük delikler açılmış büyük bir kutuyu andıran özel bir ocaktır. “Kira”nın içinde ateş yakılır ve üstteki deliklerin üzerine de yemek pişirmek için tencereler yerleştirilirdi.

Gemara’ya göre, içinde henüz tamamen pişmemiş yiyecek bulunan tencereleri, Şabat içinde pişmeye devam etmeleri amacıyla Şabat’tan önce bir *kiranın* üzerinde bırakmak yasaktır. Bunun sebebi, tencere sahibinin, yemeğin daha iyi pişmesi için ateşi canlandırma amacıyla Şabat başladıktan sonra alttaki kor parçalarını eşeleyip karıştırması yönündeki endişedir. Ama eğer *kira*, “*gerufa*” veya “*ketuma*” ise, o zaman bu yasak değildir ve tencereler, yemeğin Şabat başladıktan sonra da pişmeye devam etmesi için Şabat başlamadan önce *kira* üzerinde bırakılabilir.

Kira gerufa: Alttaki kor halindeki kömürlerin “süpürülmüş” ve oradan tamamen çıkarılmış olduğu bir *kira*dır. *Kiranın* hâlâ sıcak olmasının tek sebebi, daha önce orada yanmış olan ateştir.

Kira ketuma: Altındaki korların üzeri külle kaplı olan bir *kira*dır (“kesilmiş *kira*”). Korlar külün altında kaldığı zaman, *kira* sıcaklığını biraz yitirecektir.

Tencereyi Ateşe Geri Koyma Kuralları

Yaprak

38

Şabat arifesinde, içinde tamamen pişmemiş yemek bulunan bir tencereyi *kira* üzerinde bırakmanın hangi yollarla mümkün olduğunu öğrendikten sonra, *Gemara*, bu tencereyi Şabat günü içinde nasıl kullanabileceğimiz konusuna değinmektedir.

Söyle ki; eğer bir kişi tencereyi *kiranın* üzerinden indirmek ve bir sonraki öğünde yine sıcak yemek yiyebilmek için onu *kiranın* üzerine geri koymak istiyorsa, bunu ne şekilde yapabilir? Bu *alahalara* “*dine hazara*”, yani “[tencereyi *kiraya*] geri koyma kuralları” adı verilir.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

Raban Yohanan ben Zakay ve Raban Gamliel A-Zaken’in neslinde yaşamış bir *Tannadır*. II. Bet-Amikdaş döneminde yaşamıştı ve yıkılıştan uzun bir süre önce Bet-Amikdaş’ın gelecekte yıkılacağını görmüş ve bunu önleme ümidiyle yıllar boyunca sürekli oruç tutmaya başlamıştı. Ama çok oruç tutmaktan dolayı hastalanmış ve vücudu bitap düşmüştü. Raban Yohanan ben Zakay onu çok takdir ederdi ve “Ona benzeyen

bir kişi daha olsaydı, Yisrael’in düşmanları Bet-Amikdaş’ı ele geçirmeyi başaramazlardı” demiş, onu tedavi edecek doktorlar temin etmişti. Rabi Tsadok yıkımdan sonra Galil bölgesine geçti ve oradan, güneydeki Yavne kentinde bulunan *Tannalara* sorular gönderdi. Rabi Tsadok’un aktardığı *alahalardan* bazıları *Mişna*’da *Masehet Eduyot* içinde kaydedilmiştir.

Rabi
Tsadok

Gemara bu konuda dikkat edilmesi gereken birkaç şart olduğunu söylemektedir. Bu şartlardan birine göre, kişi *kiranın* üstünden aldığı tencereyi yere bırakmamalıdır ve eğer tencereyi yere bıraktıysa, onu *kiradan* aldığı sırada onu tekrar geri koymaya niyetlenmişse bile, tencereyi *kiraya* geri koyamaz.

Bunun ardından *Gemara* ilginç bir ikilem ortaya atmaktadır. *Kiradan* alındıktan sonra yere değil de örneğin ahşap bir sıranın üzerine konan tencereyle ilgili kural nedir? Acaba bu, yere konmuş bir tencereyle aynı statüde olup *kiraya* geri yerleştirilemez mi, yoksa en nihayet yere değil de sıraya konduğu için *kiraya* geri yerleştirilebilir mi?

Ateşte Pişirme ve Güneşte Pişirme

Yaprak
39

Şabat günü ateşte (Eş) yemek pişirmek nasıl yasaksa, aynı şekilde “ateşin türevlerinde” (*Toledot A-Eş*) de yemek pişirmek yasaktır.

Ateşin türevi ile kastedilen, doğrudan ateşte ısınmış bir nesnedir. Örneğin ateş tarafından ısıtılmış bir demir parçasının üzerine bir yumurta koyup pişirmek Şabat günü yasaktır, çünkü demir sahip olduğu ısıyı ateşten almıştır.

Buna karşılık, Şabat günü bir yumurta güneşin ısıyla pişmesi için güneşe konabilir, çünkü Tora Şabat günü “ateşte” pişirmeyi yasaklamıştır – güneşte değil.

Buna dayanarak, biri bize Şabat günü “güneşin türevinde”, örneğin güneş ışınlarıyla ısınmış bir demir parçasının üzerine bir şey pişirmenin serbest olup olmadığını soracak olsa tabii ki bunun serbest olduğunu söyleriz. Ne de olsa, eğer güneşin kendisi pişirme işleminde kullanılabiliyorsa, güneşin ısıttığı bir demir parçası da haydi haydi kullanılabiliyor olmalıdır. Gerçekten de Rabi Yose'nin görüşü böyledir.

Ama Hahamlarımız onunla hemfikir değildir ve onlara göre Şabat günü “güneşin türevinde” bir şey pişirmekte *DeRabanan*, yani Hahamlarca öngörölmüş bir yasak vardır. Neden?

Çünkü bir Yahudi bizi, sıcak demirin üzerinde bir şey pişirirken görecektse, bu demirin daha önce ateş tarafından mı yoksa güneş tarafından mı ısıtılmış olduğunu bilemeyecek, ateş tarafından ısıtılmış olduğunu düşünerek, Şabat günü “ateşin türevinde” yemek pişirilebileceği şeklinde hatalı bir sonuca varabilecektir.

Tefila Kurtuluş Getirir (Devam)

Ulaklar Rabi Hanina'nın sözlerini duyduktan sonra, Raban Gamliel'in oğlunun gerçekten de Rabi Hanina'nın dua ettiği sırada mı iyileştiğini kontrol etmek istediler. Bu amaçla, Rabi Hanina'nın çatıdan inip kendilerine bu sevinçli haberi verdiği saati tam olarak kaydettiler. Daha

sonra Raban Gamliel'e geri dönmek üzere yola çıktılar.

Ulaklar sonucun nasıl çıkacağını görmek için can atıyorlardı. Raban Gamliel'e geldiklerinde, hastanın gerçekten de bu ölümcül rahatsızlıktan iyileşmiş olduğunu gördüler.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
77'de

Tora Öğrenirken Kutsiyetle Davranmak

Yaprak

40

Gemara, temiz olmayan yerlerde, örneğin bir hamamda, Tora sözleri konuşmanın yasak olduğunu söylemektedir. Hatta bu gibi yerlerde Tora sözlerini düşünmek bile yasaktır.

Ancak bir kişi hamamdayken, Tora'nın bir yasağını çiğnemek üzere olan bir Yahudi gördüğünde "Rabi Yeudi! Tora'da bunu yapmanın yasak olduğu yazılı!" demelidir. Her ne kadar bunu yaptığında Tora'da neyin yazılı olduğunu söylediği için Tora sözleri kullanmış oluyorsa da, bunu yapabilir, çünkü bir Yahudi'yi, Tora'yı vermiş olan Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın İsteği'ne karşı bir davranışta bulunmaktan kurtarmak çok önemlidir.

Gemara bununla ilgili bir olay anlatır. Bu olayda Rabi Yeuda A-Nasi, bir Yahudi'yi hatadan kurtarma amacıyla hamamda bir *alaha* söylemiştir.

Rav Yitshak ben Avdimi bir keresinde Şabat günü hamama girmiş ve yağ ısıtmak istemişti. Ne yaptı? Bir kap alıp içine yağı döktü ve yağın ısınması için bu kabı kaynar suyun içine sokmak istedi. Rabi Yeuda A-Nasi bunu görünce "Bunu yapmak yasaktır; çünkü yağ, kaynar suyun içinde pişecektir ve böyle yapan biri Şabat günü pişirme yasağını ihlal etmiş olur" dedi.

Yen Neseh

Yaprak

41

Putperestler bir miktar şarap alıp onu putlarının onuruna sallarlar veya dökerlerdi. Bu şaraba *Yen Neseh* (dökme [=neseh] ibadetinde kullanılan şarap [=yayin]) adı verilir ve ondan her ne şekilde olursa olsun yararlanmak yasaktır.

Gemara şöyle bir kural öğretir: Eğer yabancı askerler Yahudilerin evine girdiler ve dolapları kontrol edip, çekmeceleri karıştırdılar, bir şeyler aradıysa, o sırada evde bulunan tüm **açık** şarap fiçilerinden yararlanmak yasaktır. Çünkü yabancı bir askerin herhangi bir fiçiyi alıp kendi putunun onuruna sallamış olabileceği düşünülür ki böyle bir durumda şarap yasak hale gelmiş olacaktır.

Neden özellikle açık şarap fiçileri yasak olmaktadır? Çünkü putperestler *neseh* adı verilen bu sallama veya dökme ibadetini kapalı kaplarla değil, yalnızca açık kaplarla yaparlardı.

Gemara bir eklemeye bulunarak şöyle demektedir: Eğer bu askerler savaş sırasında şehre girdilerse, açık fiçilerdeki şarap da *yen neseh* kategorisine girmez, çünkü askerlerin aklı o sırada savaşa meşguldür ve bu işlemlerle uğraşacak vakitleri yoktur.

Dört Amadan Az Mesafede Tiltul

Yaprak

42

Şabat günü *Reşut A-Rabim*'de bir şeyi taşımanın (*tiltul*) yasak olduğunu biliyoruz (bkz. sayfa 50) ve bu nedenle bir terzinin, Şabat günü, giysisine iştirilmiş bir iğneyle birlikte *Reşut A-Rabim*'e çıkmama konusunda dikkatli olması gerekir, zira bunu yapması, o iğneyi taşımak anlamına gelecektir.

Bu yaprakta, Tora'ya göre, *Reşut A-Rabim* içinde *tiltul* yasağının ihlali için kişinin bir nesneyi dört *ama* (yaklaşık iki metre) taşımış olması gerektiğini öğreniyoruz. Ama eğer bir kişi üç *ama* gidip durursa; sonra yine üç *ama* gidip durursa, Tora'nın yasağını ihlal etmiş olmaz.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

II. Bet-Amikdaş dönemi ve Bet-Amikdaş'ın yıkılışının ardındaki yıllarda yaşamış bir *Tannadur*. "A-Madi" sıfatıyla anılır, çünkü *Maday* (Med) ülkesinden gelmişti. *Gemara*'da (*Ketubot* 105a) onun, Yerusalayim'de yasaklar koyup para cezaları vermekle görevli *dayan*lardan (yargıçlardan) biri olduğu belirtilmektedir.

Nahum A-Madi çok sayıda *alaha*

belirlemiş ve "takana" adı verilen, Hahamlarca öngörölmüş birçok kanuna da imza atmıştır. Hahamlarca kabul görmüş *takanalar*ndan biri de, bir kişinin, *Amida*'nın *Şomea Tefila* paragrafında şahsi bazı isteklerini Tanrı'nın huzurunda dile getirebilmesidir Nahum A-Madi II. Bet-Amikdaş'ın yıkılışından sonra da *alahalar* belirlemeye ve Yisrael halkına Tora hakkında talimatlar vermeye devam etmiştir.

Nahum
A-Madi

Neden? Bu kişi elinde bir nesneyle yürümeye başladığı anda onu bulunduğu yerden ayırmış olur. Durduğu zaman da bu nesneyi oraya koymuş gibidir, zira nesne hareketsiz kalmıştır. *Reşut A-Rabim*'de bir nesneyi taşıma yasağı o nesneyi dört *amalık* bir mesafeye götürme konusunda olduğundan, bu kişi Tora'nın bir yasağını ihlal etmemiştir, çünkü nesneyi bir kerede dört *ama* uzaklığa taşımış değildir. Durduğu her seferde, önceki *tiltul* (taşıma) işlemini kesmiş ve eksik bırakmış sayılır.

Ancak buna rağmen Hahamlarımız Şabat günü bunu da yasaklamışlar ve *Reşut A-Rabim*'de bir şeyin dört *amadan* daha az bir mesafeye götürülmesinin de yasak olmasına hükmetmişlerdir.

Davar ŞeEno Mitkaven – Kovan Hikâyesi

Yaprak

43

Bu yaprakta, Talmud Bavli'deki (Babil Talmudu) en ünlü görüş ayrılıklarından birine değinilmektedir: “*Davar ŞeEno Mitkaven – Mutar O Asur?*” (Kişinin niyetlenmediği bir *melahayı* yapması serbest midir yoksa yasak mı?)

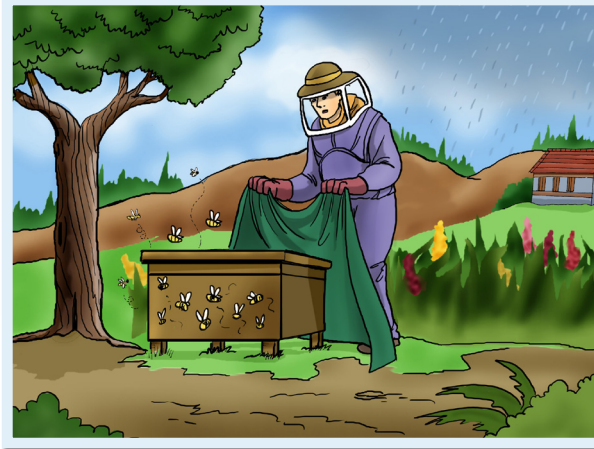
Gelin şu olaya bir bakalım: Naftali'nin arı yetiştirme amaçlı bir kovanı vardı. Aniden, Şabat'ın ortasında, bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başladı.

Naftali hemen kovanın üstünü örtmek için koştu, ama yolun ortasında aklına bir şey geldi: Belki de kovanı yalnızca tepesi haricinde tümüyle örtmesi yasaktı?

Neden mi? Dikkat edin! Eğer kovanı bütünüyle örtersek o zaman arılar dışarı çıkamayacaklardır. Oysa Şabat günü hayvan avlamak, yakalamak, bir yere kapatmak, yasak olan *melahalardan* biridir. Böylece Şabat günü kovanın çıkışlarını örten bir kişi oradaki arıların dışarı çıkış olanaklarını kısıtlamış ve böylece avlama yasağını ihlal etmiş olacaktır. Öyle değil mi?!

Rabi Yeuda bunun gerçekten de yasak olduğu görüşündedir. Ama Rabi Şimon onunla hemfikir değildir ve “*Davar ŞeEno Mitkaven – Mutar*” (Kişinin niyetlenmediği bir *melahayı* yapması serbesttir) der. Başka bir deyişle, Naftali'nin buradaki niyeti hiçbir şekilde arıları yakalamak olmayıp, tek isteği kovanı yağmurdan korumak olduğu için, bunu yapması yasak değildir.

Ancak bunun için de, Naftali'nin tüm çıkışları kapatmayıp en azından bir çıkışı açık bırakması şartı vardır. Çünkü eğer hiç açık delik bırakmazsa, arıların kapana kısılması kaçınılmaz bir sonuçtur ve böyle bir durumda Rabi Şimon da bunu yasaklamaktadır.

Migo Deitketsae

Yaprak

44

Yukarıda da belirtilmiş olduğu gibi (bkz. sayfa 62) *Mişna* döneminde evi aydınlatmakta kullanılan eşyaya “kandil” (*ner*) adı verilirdi. Bu yaprakta, söz konusu “kandilin” *muktse* (kenara ayrılmış) olduğunu, dolayısıyla Şabat günü onu ele almanın yasak olduğunu öğreniyoruz. Şabat günü birçok eşya ve nesne *muktse* sınıfındadır ve yerlerinden alınması yasaktır.

Gemara, Şabat başladığı sırada yanmakta olan bir kandili taşımanın, ateş söndükten sonra bile yasak olduğunu söylemektedir. Bunun sebebi “*Migo Deitketsae Leven Aşemaşot, İtketsae Lehule Yoma*” olarak bilinen bir prensiptir.

Öncelikle Aramca olan “*Migo Deitketsae*” cümlesinin anlamını açıklayalım: **Migo** (tam çeviriyle: “içinden”. Ama buradaki anlamı, “olduğu için” şeklindedir). **Deitketsae** – “*muktse* idi”. **LeBen Aşemaşot** – alacakaranlık sırasında. **İtketsae** – *muktse* oldu. **Lehule Yoma** – günün bütünü için. Toparlarsak: “Alacakaranlık sırasında [yani Şabat başladığı sırada] *muktse* olduğu için, tüm gün boyunca *muktsedir*.”

Başka bir deyişle, kandil Şabat başladığı anda ateşi yanmakta olduğu için *muktse* olduğundan, bu *muktse* olma durumu tüm Şabat boyunca devam eder.

Şabat ve Yom Tov'da Bir Ağacı Kullanmak Yasaktır

Yaprak
45

Hahamlarımız, Şabat ve Yom Tov'da, toprakta büyümekte olan ağaçları kullanmanın yasak olmasına karar vermişlerdir. Örneğin ağaç dallarının üzerine bir şeyler koymak veya ağaca tırmanmak yasaktır. Hahamlarımız bu *gezerayı* öngörmüşlerdir, çünkü ağacı kullanan bir kişinin dikkat etmeyip ondan dallar veya yapraklar kopararak bu şekilde doğrudan Tora'nın bir yasağını ihlal edebileceğinden endişelenmişlerdir; zira bilindiği gibi Şabat günü, toprakta yetişen bir şeyi kesmek veya koparmak yasaktır.

Gemara Rav'ın sözlerini aktararak, Hahamlarımızın bu kanunu nedeniyle Yom Tov arifesinde bir ağacın üzerinde kandiller yakmanın da yasak olduğunu, ama Şabat arifesinde böyle bir yasak olmadığını belirtmektedir.

Neden? Çünkü yanmakta olan bir kandili Yom Tov'da taşımak yasak değildir ve bu nedenle Hahamlarımız, ev sahibinin bu kandili olduğu yerden almak isterken, kandile ulaşmak için ağaca dayanabileceğinden ya da tutunabileceğinden endişelenmişlerdir ki ev sahibi bunu yaptığı zaman doğrudan ağacı kullanıyor olacaktır; oysa yukarıda gördüğümüz gibi Şabat ve Yom Tov'da ağacı kullanmak yasaktır. Buna karşılık yanmakta olan bir kandil Şabat günü *muktsedir* ve onu yerinden almak zaten yasaktır. Bu nedenle ev sahibinin Şabat günü içinde kandili bulunduğu yerden başka yere taşıyabileceği konusunda endişe yoktur. Dolayısıyla Şabat günü içinde ışık vermeye devam etmesi amacıyla Şabat arifesinde bir ağacın üzerinde kandil yakılabilir.

Yanmakta Olan Bir Kandili Taşımak Neden Yasaktır?

Yaprak
46

Şabat günü, yanmakta olan bir kandili taşımak neden yasaktır? *Gemara* bu sayfada bu soru üzerinde durmakta ve bunu açıklamak için iki olasılık vermektedir.

İlk Olasılık: Hahamlarımız, kandili taşıma sırasında ateşin sönebileceğinden endişe etmişlerdir ki bu olduğu takdirde, Şabat günü yapılması yasak olan otuz dokuz *melahadan* biri olan "*Mehabe*" (söndürme) yasağını ihlal etmiş olacaktır.

İkinci Olasılık – Basis LeDavar A-Asur: "*Muktse*" olduğu için Şabat günü yerlerinden normal şekilde kimildatılması yasak olan çeşitli eşya ve nesneler vardır. Bir şeyin "*muktse*" olmasının birçok farklı sebebi olabilir. Bunlardan biri de "*Basis LeDavar A-Asur*" (yasak bir şeye zemin teşkil eden) olarak bilinir. Başka bir deyişle, eğer bir eşya, Şabat günü yasak olan bir eşyaya zemin oluşturuyorsa, zemin teşkil eden bu eşya da "*muktse*" hale gelir. Bu yüzden, ateş *muktse* olduğundan ve kandil de ateşe zemin teşkil ettiğinden, kandil de *muktsedir*; zira *Basis LeDavar A-Asur* niteliğindedir.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

Birinci Nesil Tannalardandır. II. Bet-Amikdaş döneminin sonunda yaşamış ve Bet-Amikdaş'ta Koen Gadol'un vekili (*Segan A-Koanim*) olarak görev yapmıştır. Koen Gadol vekilinin işlevi, Koen Gadol'un herhangi bir sebeple ibadet için uygunluğunu kaybetmesi halinde onun yerini alıp ibadet görevini yerine getirmektir. Bet-Amikdaş'ın yıkılışının ardından,

Bet-Amikdaş'ta şahsen tanık olduğu birçok *alaha* ve geleneği sonraki nesle aktarmıştır. Bunların bazıları *Mişna*'da *Masehet Eduyot* içinde ve başka yerlerde kaydedilmiştir. Rabi Hanina ayrıca *Mişna*'daki "Devletin selameti için dua et, çünkü onun korkusu olmasaydı insanlar birbirlerini canlı canlı yutardı" (*Pirke Avot* 3:2) öğretisiyle tanınır.

Rabi
Hanina
Segan
A-Koanim

MASEHET ŞABAT PEREK 4: BAME TOMENİN

Bitul Keli MeEhano

Yaprak
47

Gemara'da Hahamlarımızın öngördüğü bir yasağı öğreniyoruz: *Bitul Keli MeEhano*.

Bir kişi kutsal Şabat günü belirli bir eşyanın kullanılmasının yasak hale gelmesine sebep olduğu takdirde bu yasağı ihlal etmiş olur. Örneğin bir kabı, birazdan içine *muktse* bir şey düşmesine niyetlenerek belirli bir yere yerleştiren kişi bu yasağı ihlal etmiş olur, çünkü o *muktse* şey bu kabın içine düştüğü andan itibaren kap da, içinde *muktse* bir şey olduğundan taşınamaz hale gelecektir.

Bu yasağın nedenine geçmeden önce, *Bitul Keli MeEhano* sözlerinin anlamlarını açıklayalım: Tam çeviriyle bu, “bir kabın [kullanıma] hazır olma durumunun iptali” anlamına gelir. *Muktse* olmayan bir eşya Şabat günü kullanım için hazır durumdadır ve kullanılması serbesttir. Ama içine *muktse* bir şey düştüğü anda, artık kap da kullanılabilirlik niteliğini yitirir. Dolayısıyla “bir kabın kullanıma hazır olma durumunu iptal etmek”, daha önce kullanıma “hazır” olan kabın artık kullanıma “hazır olmayan” bir duruma gelmesine sebep olmak demektir.

Hahamlarımız neden bu yasağı öngörmüşlerdir? Raşi bunu şöyle açıklar: Önceden kımıldatılmasında bir sorun olmayan eşya, şimdi *muktse* olduğu için artık kımıldatılması yasak hale gelmiştir. Böylece bir anlamda bu eşya sanki bulunduğu yere sabitlenmiş gibidir ki bu da Şabat günü “inşaat” yapmaya benzer [zira inşaat işleminde de, örneğin bir tuğla alınıp yere sabitlenir]. İşte Hahamlarımız bu yasağı bu benzerlik nedeniyle öngörmüşlerdir, zira Şabat günü “inşaat” yapmak, otuz dokuz yasak *melahadan* biridir (“*Bone*” *melahası*).

Roş A-Gola'nın Evinde Çalışan Yahudi

Yaprak
48

Gemara, bir keresinde Raba ile Rabi Zera'nın Şabat günü *Roş A-Gola*'nın evini ziyaret ettiklerini anlatmaktadır. [*Roş A-Gola*, veya Aramca *Reş Galuta*, MÖ 6. yüzyıl ile MS 12. yüzyıl arasında Babil'deki Yahudi cemaatinin iç ve siyasi işlerinden sorumlu başkanlara verilen isimdi.] Bu ziyaret sırasında, orada çalışan ve Şabat *alahaların* bilmeyen bir Yahudi gördüler.

Bu Yahudi, içinde soğuk su olan bir kabı, içindeki suyu kaynatma amacıyla, ateş üzerinde duran kaynar su dolu bir kabın içine yerleştirmektedir. “Şabat günü bunu yapmak yasaktır” dediler ona; “çünkü suyu pişiriyorsun ve Şabat günü pişirmek yasaktır”.

Daha sonra onu bir şarap testisinin üzerine bir kumaş sererken gördüler. “Böyle yapma” diye çıkıştı Raba ona. Bunu gören Rabi Zera, Raba'ya “Bu neden yasak?” diye sordu. Raba “Çünkü birazdan *Sohet* (sıkmak) yasağını ihlal edeceğinden endişe ediyorum” diye cevap verdi.

Gerçekten de kısa bir süre sonra o Yahudi'nin, ıslak olan bu kumaşı alıp sıkışığına tanık oldular. Bunu yapması yanlış, çünkü Şabat günü ıslak bir kumaşı sıkmak yasaktır.

Eliş Baal Kenafayim

Yaprak
49

Bir keresinde Romalılar, *tefilin* takan her Yahudi'nin ağır bir şekilde cezalandırılacağı yönünde bir karar çıkarmışlardı. O dönemde Eliş adında *tsadik* bir adam vardı. Kötü niyetli Romalıları dinlemeyi reddetti ve o dönemlerde âdet olduğu üzere, yolda giderken bile *tefilin* takmaya devam etti.

Bir gün Romalı bir polis onu fark etti ve peşine düştü. Onu yakalayıp, *tefilin* taktığı için cezalandıracaktı. *Tsadik* Eliş tüm kuvvetiyle kaçtı, ama sonunda polis onu yakaladı. Yine de Eliş son anda *tefilinini* başından çıkarıp avuçlarının içinde gizlemeyi başarmıştı.

Romalı polis onu yakaladığı zaman “Elinde ne var?” diye sordu. “Güvercin kanatları” diye cevap verdi Eliş. Ve gerçekten de o sırada Eliş için büyük bir mucize meydana geldi. Avuçlarının içine gizlediği *tefilini* güvercin kanatlarına dönüşmüştü. Kafası karışan polis onu serbest bıraktı ve cezalandırmadı. O günden itibaren kendisini *Eliş Baal Kenafayim* (kanatların sahibi [veya ustası] Eliş) diye adlandırmaya başladılar.

Elişa için bu mucize neden özellikle güvercin kanatları şeklinde gerçekleşmiştir? Çünkü Yisrael halkı güvercine benzetilir. Bir güvercinin, düşmanları karşısındaki tek korunma aracı kanatlarıdır. Aynı şekilde Yisrael halkını düşmanlarından koruyan da Tora öğrenimi ve *mitsva* uygulamasıdır.

Muktse Mehamat Gufo

Yaprak

50

Bu yaprakta “*Muktse Mehamat Gufo*” olarak bilinen bir kavramı öğrenmekteyiz. Serbestçe “kendi mahiyeti nedeniyle kenara ayrılmış” şeklinde çevrilebilen bu terim, Şabat günü ele alınması yasak olan *muktse* sınıflarından biridir. Bu sınıftaki nesnelerin *muktse* olmasının sebebi, bu nesnelerin Şabat günü hiçbir kullanımı olmamasıdır. Örneğin taş gibi şeylerin kullanımı yoktur ve bu nedenle *muktse* olup, Şabat günü ele alınmaları yasaktır.

Gemara kesik bir ağaç dalının da, yine, herhangi bir kullanımı olmadığı için *muktse* olduğunu söylemektedir. Bu nedenle Şabat günü böyle bir dalı almak da yasaktır. Ama eğer Şabat başlamadan önce bir Yahudi, bu kesik dalın üzerine Şabat günü oturmayı planladiysa, o zaman bu dal oturma amacına tahsis edilmiş olur ve böylece “*muktse*” olmaktan çıktığı için Şabat günü kullanılabilir.

Bazılarına göre kişinin bu dala Şabat günü oturmayı **düşünmesi** bunun için yeterli değildir ve dalın *muktse* olmaktan çıkması amacıyla bir eylemde de bulunması gerekir. Örneğin birkaç dalı alıp birlikte bağlayıp onları üzerlerinde oturmanın rahat olacağı bir duruma sokabilir. Bu eylem sayesinde bunlar öylesine birer dal olmaktan çıkacak, oturmaya tahsis edilmiş dallar niteliği kazanacaktır ve artık *muktse* olmayacaktır.

Soğuk Bir Tencereyi Gömmek

Yaprak

51

Gemara, Rav Nahman’ın, ismi Dero olan kölesine bazı *alahalar* öğrettiğini anlatmaktadır.

Bu *alahalardan* biri Şabat günü “*Atmana*” (bir şeyi gömme veya etrafını tamamen kaplama) yasağıyla ilgilidir. Şabat arifesinde sıcak bir tencereyi, öğün vaktine kadar ısınıp koruma amacıyla gömmek, havlu, battaniye gibi şeylerle tamamen sarmak serbesttir. Ancak Hahamlarımız bir tencereyi Şabat içinde gömmeyi yasaklamışlardır; zira tencerenin sahibi, ısınıp koruma amacıyla tencereyi gömmekle uğraşırken onun yeterince sıcak olmadığını hissedip Şabat günü tekrar ateşin üzerinde ısıtma yanılışına düşebilir ki bu da Şabat’ın ihlali anlamına gelecektir.

Rav Nahman kölesine Hahamların sıcak bir tencereyi gömmeyi yasakladıklarını, ama eğer soğuk bir tencere gömmek istiyorsa bunu yapmakta serbest olduğunu söylemiştir.

Ama kim soğuk bir tencereyi gömmek ister ki? Eskiden buzdolapları yoktu ve yaz mevsiminde insanlar pınardan veya kuyudan soğuk su çekerler ve ısınmaması için gömerlerdi. Hahamlarımız bu konuda bir yasaklama getirmemişlerdir ve Şabat günü bunu yapmak serbesttir.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

II. Bet-Amikdaş döneminin sonlarında yaşamış bir *Tanna*’dır. İlle ve Şamay’dan önce, Bet-Amikdaş döneminde liderlik etmiş olan Betera ailesine mensuptu. Bet-Amikdaş’ın yıkılışından önce Babil’deki Netsivin şehrine indi. O dönemde Yahudi olmayan bir kişi Pesah-*korbanı* yemek için Yeruslayim’e çıkacağını söylüyordu. Bu *korbanı* Yahudi olmayan birinin yemesi yasaktır, ama bu adam, Yahudi olmadığını kimsenin fark etmeyeceğini söyleyerek böbürleniyordu. Rabi Yeuda ona

kurnazlıkla, “Yeruslayim’e vardığında, sana yemen için *korbanın* kuyruğundan vermelerini söyle” dedi. Adam Yeruslayim’e geldiğinde bu istekte bulunca oradaki Koenlerin kuşkusunu çekti, zira *korbanın* kuyruk kısmı yenmez. Böylece onun Yahudi olmadığını anladılar. Yeruslayim’deki Hahamlar bu olay nedeniyle Rabi Yeuda ben Betera’dan övgüyle bahsederek “Selam sana Rabi Yeuda ben Betera; sen Netsivin’desin, ama ağın Yeruslayim’e kadar serili!” derlerdi.

Rabi
Yeuda
ben
Betera

MASEHET ŞABAT PEREK 5: BAME BEEMA

Şevitat Beemto

Yaprak
52

Tora bir Yahudi'ye “Cumartesi günü Şabat’tır; Tanrın A-Şem’indir. Hiçbir melaha yapmamalısın – sen, oğlun ve kızın, kölen ve cariyen, **hayvanın**, şehirlerindeki Ger [–hiçbiriniz]” (Şemot 20:10) diye emretmektedir. Buradan bir hayvan sahibinin, Şabat günü hayvanının da çalışmamasını temin etmesi gerektiği öğrenilmektedir! Buna Şevitat Beemto (hayvanının çalışmaması) adı verilir. Şimdi başladığımız Bame Beema başlıklı perek bu alahayı ele almaktadır ve bu perekte, sahibi olan bir hayvanın Şabat günü neleri yapmasının serbest olduğu açıklanmaktadır.

Örneğin, Şabat günü taşıması için hayvanın üzerine bir şeyler yüklemek yasaktır. Ama Mişna, bir hayvanın Şabat günü, sahibinden kaçmamasını sağlamak üzere, onu koruyacak iplerle veya başka araçlarla yürütmesinde bir sorun olmadığını söylemektedir. Buna rağmen, eğer hayvanın üzerinde, düşebilecek kadar gevşek duran bir ip varsa, hayvanın bu iple yürütmesine izin vermek yasaktır, çünkü bu, onun kaçmasını önleyecek bir araç değil, bir yük olarak kabul edilir ve hayvan bunu taşıyınca iş yapıyor addedilir; oysa sahibinin, hayvanın Şabat günü çalışmamasını temin etme yükümlülüğü vardır.

Koçlar İçin Koruma

Yaprak
53

Hayvanı olan bir kişinin, Şabat günü iş yapmadığından emin olmak üzere bu hayvana göz kulak olması gerektiğini artık biliyoruz. Bu nedenle eğer böyle biri hayvanını Şabat günü Reşut A-Rabim’de bir şey taşıırken görürse hemen bunu engellemelidir.

Mişna, koçların “levuvim” ile Reşut A-Rabim’e çıkabileceklerini söylemektedir. Nedir “levuvim”? Hahamlarımızdan biri olan Ula bu sözcüğün “lev” yani “kalp” ile bağlantılı olduğunu söyler. Geçmişte çobanlar, kurtların koçları yırtmaması için koçların kalplerini (yani göğüs kısımlarını) deriden yapılmış bir tür koruyucu ile örterlerdi. Koçlar burunları yukarıda dolaşırlar ve bunu bir kibir ve saldırganlık göstergesi olarak yorumlayan kurtlar da gelip onları yırtmak üzere saldırırlar. Bir kurt avını yırttığı zaman köpek dişlerini avının kalbine geçirir; bu nedenle çobanlar da koçların göğüs kısımlarını deriden bir koruyucuyla kaplardı.

Levuvim denen bu örtülerin amacı koçları korumak olduğundan, bunlar bir yük olarak kabul edilmez, çünkü koçların buna ihtiyaçları vardır. Dolayısıyla sahipleri de onların Şabat günü bunlarla çıkmasına izin vermekte serbesttir.

Rabi Elazar ben Azarya’nın İneği

Yaprak
54

Mişna bir Yahudi’nin, sahip olduğu bir hayvanın Şabat günü boynuzlarının arasına güzel bir kurdele bağlanmış halde dışarı çıkmasını engellemesi gerektiğini söylemektedir, zira hayvanın bu kurdeleye ihtiyacı yoktur. Tora’ya göre Şabat günü dışarıya [=Reşut A-Rabim’e] üzerinde ziynet veya süs eşyaları ile yalnızca kadınlar çıkabilir, çünkü bunlar kadının giysisi olarak kabul edilir. Ama hayvanlar söz konusu olduğunda ziynet veya süs eşyası diye bir şey yoktur ve dolayısıyla Şabat günü böyle bir şeyi üzerinde taşıması yasaktır.

Bu bağlamda Mişna, “Rabi Elazar ben Azarya’nın ineğinin, boynuzları arasındaki kurdeleyle dışarı çıktığını” anlatmaktadır ki bu, şimdi öğrendiğimiz üzere yasak olduğuna göre, kurala aykırıydı.

Gemara, kutsal *Tanna* Rabi Elazar ben Azarya'nın, *has veşalom*, bir yasağı çiğnemiş olmadığını açıklar. Zira bu inek aslında ona değil, komşu kadına aitti; ama Rabi Elazar ben Azarya komşusunu bunun yasak olduğu konusunda ikaz etmediği için, *Mişna* sanki bunu Rabi Elazar ben Azarya'nın kendi ineği yapmış gibi saymaktadır. Neden? Çünkü bir Yahudi'nin ihlalde bulunmasını önleyebilecekken bunu yapmayan kişi, sanki o ihlali şahsen kendisi yapmış gibi kabul edilir.

İkaz Etme Mitsvası

Yaprak

55

Gemara, Rabi Zera'nın, Tora'nın yasaklarını çiğneyen bazı kişiler olduğu için Rabi Simon'a "Git onları bu yaptıkları konusunda ikaz et! Böyle yapmanın yasak olduğunu izah et onlara!" dediğini anlatır. Rabi Simon ise "Bence sözlerimi kabul etmeyecekler ve ikazımın bir yararı olmayacak" diye cevap verir.

Rabi Zera ona şöyle der: "Buna rağmen onları ikaz etmen gerekir; çünkü belki – belki – seni dinleyip ihlalde bulunmayı bırakırlar."

Bilgi Ağacı Günahı: *Gemara* bunun ardından, ilk insan Adam'ın günah işleyerek, Tanrı'nın yememesini emretmiş olduğu Bilgi Ağacı'ndan yemesinin sonrasında, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın bundan böyle hiçbir insanın ebediyen yaşamamasına hükmettiğini anlatmaktadır. Sonunda herkes bu dünyadan ayrılarak ruhunu Evrenin Yaratıcısı'na geri teslim etmek durumunda kalacaktır.

Hepimizin bildiği gibi, Tora ve *mitsvaları* yerine getiren herkes *Tehiyat A-Metim* (Ölülerin Dirilişi) zamanında tekrar canlanacaktır.

Ulusun Büyükleri

Yaprak

56

Bu yaprakta oldukça ilginç şeyler öğrenmekteyiz.

Şemuel A-Navi: *Gemara*, Peygamber Şemuel'in Yisrael halkına çok büyük önem verdiğini anlatmaktadır. O kadar ki, Şemuel sürekli olarak tüm Erets-Yisrael'de dolaşır, insanlarla buluşur, herkese Tora öğretir ve herkesin *alaha* sorularına cevap verirdi.

Yoşiyau A-Meleh: Rabi Şemuel bar Nahmani, Rabi Yonatan'ın sözlerini aktarmaktadır. Buna göre Kral Yoşiyau çok büyük bir *tsadikti*. Kaç yaşında tahta çıktığını biliyor musunuz? Sadece sekiz yaşındayken!!! Parasal konularda aralarında tartışma çıkan insanlar kralın huzuruna gelirler, o da kimin haklı olduğunu söylerdi.

Yoşiyau büyüdü ve on sekiz yaşını doldurduğu zaman büyük bir *talmid haham* haline geldi. O noktada, daha önce, henüz bir çocukken vermiş olduğu *alaha* kararlarının belki de hatalı olduğundan endişelenmeye başladı. Ne mi yaptı? Yıllar boyunca kimlere "Sen arkadaşına ödeme yapmakla yükümlüsün" dediğini araştırdı ve bunların hepsine kendi parasıyla bu paraları ödedi; çünkü belki de hata yapmıştı ve aslında onlar haklıydı.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

Birinci Nesil *Tannaim*'in en büyüğü olan Raban Yohanan ben Zakay, II. Bet-Amikdaş döneminin sonlarında ve yıkımı takip eden ilk yıllarda yaşamıştır. İllel A-Zaken'in öğrencisidir. Hocası İllel'in seksen öğrencisi arasında en genci oydu. Hocası, ölümünden önce Raban Yohanan ben Zakay hakkında "Bu [öğrencimin] Yisrael'de *alaha* talimatları vereceğinden, bilgelik üstadı ve birçok neslin babası olacağından eminim" demişti. Ve gerçekten de Raban Yohanan ben Zakay Yisrael'e liderlik etmeye nail olmuş ve II. Bet-Amikdaş'ın yıkılışından önceki ve sonraki yıllarda *Nasi* olarak görev yapmıştır. Talmud'da (*Suka* 28a) onun, Tora'nın her alanındaki müthiş

büyüklüğü uzun bir şekilde tarif edilmektedir. O kadar ki Raban Yohanan ben Zakay hakkında, *Tanah*, *Mişna*, *Gemara*, *Alahalar* ve *Agadalar* (Tora'nın kanuni nitelikte olmayan kısımları), Tora'nın ve "*Soferim*" adı verilen erken dönem hahamlarının en ince öğretileri ve daha birçok alanda, uzman olmadığı hiçbir konu bulunmadığı söylenmektedir.

Raban Yohanan ben Zakay yüz yirmi yıl yaşamıştır ve ölümünde öğrencileri kendisine "Yisrael'in kandili, sağ sütun, güçlü balyoz" sıfatlarıyla hitap etmişlerdir. Hahamlarımız da (*Sota* 49b), "Raban Yohanan ben Zakay'ın ölümünden sonra hikmetin nuru kayboldu" demişlerdir.

Raban
Yohanan
ben
Zakay

MASEHET ŞABAT
PEREK 6: BAME İŞAŞabat Günü *Reşut A-Rabim*'de Ziynet Eşyalarıyla Yürümek

Yaprak

57

Yukarıda öğrenmiş olduğumuz üzere, Şabat günü *Reşut A-Rabim*'e herhangi bir nesneyle birlikte çıkıp onu taşımak yasaktır. Öyleyse nasıl oluyor da *Reşut A-Rabim*'e, örneğin ayakkabılarımızla çıkıyoruz? Nasıl oluyor da kemer takıyoruz? Bu da onları taşımak değil midir?

Cevap şöyledir: Bir giysi giyiliyor olduğu sürece onu bu şekilde taşımak yasak değildir, çünkü kişinin kendi giysilerine ihtiyacı vardır ve giysiler onun üzerindeyken, bedenine göre tali sayılır. Sanki bedenin birer parçası gibidirler. Aynı şekilde bir kadın da ziynet eşyaları takıp dışarı çıkabilir, çünkü bunlarla süslenen bir kişinin onu sanki bir yük taşıyor gibi taşıdığı söylenemez; ne de olsa bu eşyalar onu süslemek için kullanılmıştır.

Buna rağmen Hahamlarımız bir kadının, *Reşut A-Rabim*'deyken bir arkadaşına gösterme amacıyla üzerinden çıkarma olasılığı bulunan takıları Şabat günü takmasının yasak olmasına karar vermişlerdir. Çünkü kadın bu takıyı *Reşut A-Rabim*'deyken çıkardığı takdirde onu elinde tutarak *Reşut A-Rabim*'de dört *ama* yürümesi endişesi vardır ki bunu yaptığı takdirde, Tora'nın *Otsaa* (veya *tiltul*) yasağını ihlal etmiş olacaktır (bkz. sayfa 49, 50 ve 68).

Bir Kölenin Mührü

Yaprak

58

Geçmişte her kölenin kendine has bir işareti vardı. Bazı kölelerde bu özel işaret bir kolye gibi boyna takılırken, bazıları ise bunu giysilerine ilâştirirlerdi. Bu işaretlere “*hotamot*”, yani “mühürler” adı verilir.

Hahamlarımız eğer böyle bir “mühür” metalden mamulse kölenin bununla *Reşut A-Rabim*'e çıkamayacağını, ama eğer kilden mamulse çıkabileceğini söylemişlerdir. Bu farkın nedeni nedir?

Kilden yapılmış bir mührün neredeyse hiç değeri yoktur, çünkü kil son derece ucuz bir maddedir. Olur da mühür kırılırsa köle onu atıp yoluna devam edecektir. Ama metalden yapılmış bir mühür, belli bir değere sahiptir ve eğer kırılırsa köle bu kırık parçaları alıp elinde taşıyarak efendisinin evine dönecektir, çünkü efendisinin kendisine kızıp “Değerli metal parçalar nerede?!” diye çıkışacağından korkacaktır. Bu yüzden Hahamlarımız bir kölenin, kırıkları *Reşut A-Rabim*'de taşıyarak *Otsaa* yasağını ihlal etmesi endişesi nedeniyle, metalden yapılmış bir mühürle *Reşut A-Rabim*'e çıkmamasını öngörmüşlerdir.

“Altın Şehir”

Yaprak

59

Mişna döneminde “*İr Şel Zaav*” (altın şehir) adı verilen değerli bir takı vardı. Bu takı Yerusalayim şehrini tasvir eden bir şekle sahipti.

Rabi Akiva çok fakir biriyken, kocasının Tora öğrenebilmesi için yoksulluk içinde yaşamayı kabul eden *tsadeket* eşi Rahel'e, maddi imkânlarla sahip olacağı zaman “altın şehir” adlı bu takıyı satın alacağına dair söz vermişti. Ve gerçekten de, aradan yıllar geçtikten sonra Rabi Akiva bu sözünü yerine getirdi.

Tannalar arasında, bir kadının Şabat günü üzerinde bu takıyla *Reşut A-Rabim*'e çıkıp çıkamayacağı konusunda bir görüş ayrılığı vardır. Hahamları bu görüş ayrılığına iten, bir kadının üzerinde bu takıyla sokakta yürürken bir arkadaşıyla rastlaşıp ona bu takıyı göstermek isteyebileceği ve bunu yaparken onu *Reşut A-Rabim*'de dört *ama* taşıyabileceği endişesidir.

Ancak Rabi Elazar'a göre böyle bir endişeye yer yoktur, çünkü “altın şehir” takısını yalnızca önemli kadınlar takardı ve böyle saygın hanımefendiler takılarını sokakta üzerlerinden çıkarmaz.

Çivili Sandalet

Yaprak

60

Mişna, Hahamlarımızın Şabat günü “çivili sandalet” giymeyi yasakladıklarını söylemektedir.

“Çivili sandalet”, tahtadan yapılmış ve çivilerle sağlamlaştırılmış bir sandaletti ve bu çiviler dışarı doğru çıkıntı yaptığı için insanları yaralama tehlikesi vardı.

Hahamlarımız Şabat günü bunu giymeyi neden yasaklamışlardır? Kutsal *Tannaların* döneminde Romalılar Yahudilerin *mitsvaları* yerine getirmelerini yasaklayan bir kanun çıkarmışlardı. Ama buna rağmen Yahudiler *mitsvaları* yerine getirebilmek için kutsal Şabat gününde gizli mağaralarda toplanıyorlardı. Bir keresinde kötü niyetli düşmanların kendilerini fark ettiklerini ve mağaraya girip kendilerini öldürmelerinin an meselesi olduğunu zannettiler. Bunun üzerine aniden korkunç bir panik baş gösterdi. Herkes korkuyla birbirini iteliyordu ve çivili sandalet giyenler de istemeden insanlarda yaralanmalara yol açıyorlardı. Birçok Yahudi bu yaralar yüzünden hayatını kaybetti.

Felaket büyüktü. Bu nedenle o dönemdeki Hahamlar “Kişi çivili sandaletle çıkmasın” diye bir karar çıkardılar. *Alaha* kitaplarımızdan *Tur (Orah Hayim 301)*, günümüzde bu yasağın yürürlükte olmadığını, çünkü Hahamlarımızın tam olarak nasıl bir sandaleti kastettiklerini bilmediğimizi kaydeder.

Ayakkabı Böyle Giyilir, Böyle Çıkarılır

Yaprak

61

Gemara bir görüş ayrılığına yer vermektedir: Önce hangi ayakkabı giyilmelidir? Sağ tek mi yoksa sol tek mi?

Bazılarına göre önce sağ tek giyilmelidir, zira sağ taraf her zaman daha önemli sayılır. Nitekim gerçekten de bir giysi giyildiği zaman önce sağ tarafı giyilmelidir. Buna karşılık Rabi Yohanan farklı görüştedir ve ona göre, her ne kadar sağ taraf daha önemliyse de, önce sol ayakkabıyı giymek gerekir, çünkü ayakkabılar ayağa **bağlanır** ve tıpkı Tora’nın *tefilini* sol kola bağlamayı emretmiş olması gibi, ayakkabılardan da önce sol tek giyilmelidir.

Gemara bu görüş ayrılığını aktardıktan sonra, Tanrı korkusuna sahip kişilerin her iki görüşü göz önünde bulundurarak davrandığını söylemektedir. Nasıl mı? Sağ tarafı onurlandırma amacıyla öncelikle sağ tek giyilir, ama bu ayakkabı henüz bağlanmaz. Ardından sol tek giyilip bağlanır ve ancak bunun ardından sağ tekin bağları bağlanır. Bu şekilde her iki yönden de kazançlı çıkarız. Hem sağ taraf onurlandırılmış olur hem de önce sol taraf bağlanmış olur. *Alaha* da bu şekilde belirlenmiştir.

Ayakkabılar çıkarıldığı zaman önce sol tek çıkarılır.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

II. Bet-Amikdaş’ın 3828 yılında yıkılmasıyla birlikte, Bet-Amikdaş’taki *Lişkat A-Gazit* adı verilen salonda oturan *Sanedrin* ile büyük *Bet Din*’in gücü tamamen sona ermişti. Kalbi Tora’nın onuruyla yanıp tutuşan Raban Yohanan ben Zakay, Roma İmparatoru Aspasyanos’tan (Vespasian), kendisine Yavne ve Hahamlarını vermesini, yani Yavne şehrindeki Hahamlara *Sanedrin*’e dokunulmamasını iste-

di. Ve böylece o dönemde Hahamlarımızın ve *Tannaların* Yisrael üzerindeki Tora liderliği güneyde bulunan Yavne şehrine geçti.

Raban Yohanan ben Zakay o dönemde *Nasi*’ydi ve orada, Bet-Amikdaş’ın yakında tekrar inşa edileceği ümidiyle Bet-Amikdaş’ın anısına bazı önemli *takanalar* [Hahamların öngördükleri kanuni uygulamalar] koymuştur.

Yavne
ve
Hahamları

Netilat Yadayim Mitsvası

Yaprak
62

Rabi Abau şöyle demiştir: *Netilat Yadayim* (elleri bir kapla yıkama) *mitsvasını* hor gören bir Yahudi, Tanrı korusun, Göklerden ceza görüp fakirleşme riskini almış olur.

Gemara, *Netilat Yadayim mitsvasını* en iyi şekilde yerine getirmek isteyen bir kişinin ellerini yıkarken, az değil, bol miktarda su kullanması gerektiğini belirtmektedir. *Gemara*, Rav Hisda'nın "Ben ellerimi bol suyla yıkıyorum; Kutsal ve Mübarek Tanrı da bana bol bereket gönderiyor" dediğini anlatmaktadır.

Bet-Amikdaş'ın Yıkılışı Nedeniyle Duyulan Keder: Bet-Amikdaş'ın yıkılışının ardından, Hahamlarımız, yıkılan Bet-Amikdaş'ı unutmamamız amacıyla çeşitli *takanalar* öngörmüşlerdir. *Gemara*, Rabi Yeuda ben Baba'nın, *afarsemon* (tahminen balsam) yağını, geçmişte Bet-Amikdaş'ta esans olarak kullanıldığı için, bedene sürmeyi yasakladığını söylemektedir.

Ama diğer Hahamlar onunla hemfikir değildir, çünkü *afarsemon* yağını kullanmak insanda özel bir sevince değil, olsa olsa belli bir faydaya sebep olur. Gerçekten de Hahamlarımız aşırı sevinç ve zevke neden olan bazı şeylerden uzak durmak gerektiğini öngörmüşlerdir, zira Bet-Amikdaş yıkıkken insan nasıl sevinçli olabilir? Ama Hahamlarımız buna rağmen, insanın faydalandığı şeylerden uzak durmayı öngörmüş değillerdir.

Yeruşalayim'in İhtişamı

Yaprak
63

Gemara, Yeruşalayim'in en görkemli dönemlerinde, yani Yisrael halkı Bet-Amikdaş'ın yıkılışına kadar kendi topraklarında otururken, burada neler yapıldığını kısaca betimlemektedir.

Amora Rahba, Rabi Yeuda'dan, Yeruşalayim'de büyük, ama çok büyük miktarda tarçın ağacı yetiştirildiğini duymuştu. Tarçın ağacı oldukça pahalı olmasına rağmen, evi ısıtmak ve yemek pişirmek için bu ağaçların odunlarını yakarlardı.

Ve işte o zaman, tarçın odunlarını yaktıklarında, bunların enfes kokusu uzaklara ulaşır ve tüm Erets-Yisrael'e yayılırdı.

Bet-Amikdaş'ın yıkılışından sonra tarçın ağaçları yetişmemeye başladı. Geriye kalan az miktardaki tarçın ağacını da Kraliçe Tsimtsema kendi hazinelerinde sakladı.

Ağzın İçine Tuz ve Biber

Yaprak
64

Eski dönemlerde, ağzında kötü bir koku olan kişi, ağzına uzun bir biber koyardı. Bu biber cinsinin çok özel bir tadı ve kokusu vardı ve ağızdaki kötü kokuyu giderirdi.

Yine, diş ağrısı çeken kişi de ağzının içine, ağrının olduğu yere büyük bir tuz parçası koyardı ve ağrısı kesilirdi.

Mişna, her ne kadar Şabat günü *Reşut A-Rabim*'de bir şey taşımak yasaksa da [örneğin, elde bu biberi veya tuz parçasını tutup *Reşut A-Rabim*'de yürümek yasaktır], eğer biber veya tuz parçası ağzın içindeyse bu şekilde *Reşut A-Rabim*'de yürünebileceğini söylemektedir.

Tefila Kurtuluş Geçtirir (Devamı)

Ulaklar Raban Gamliel'e "Hastanın hangi saatte iyileştiğini biliyoruz" dediler ve tam olarak Rabi Hanina'nın çatı katından indiği saati söylediler.

"Zamanı tam olarak bildiniz!" dedi şaşırان Raban Gamliel. "Azıcık bile olsa ne erken ne de geç bir saat söylediniz. Hastanın ateşi tam

da söylediğiniz saatte düştü. Tanrı'nın şefka-tiyle, kriz tam o anda geçti ve hasta su istedi!"

Hem Raban Gamliel hem de ulaklar, *tsadikin* duasının gücü karşısında şaşkın ve hayran bir şekilde kalakalmışlardı.

(Berahot 34b)

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Neden? Çünkü bunları ağzına koyan kişinin, kötü kokuyu gidermek veya diş ağrısını dindirmek üzere onlara kendi bedeni için ihtiyacı vardır ve tıpkı *Reşut A-Rabim*'de giysilerle yürümenin serbest olması gibi, aynı şekilde, bedenin ihtiyaç duyduğu ve dolayısıyla bedene kıyasla tali durumda olan biber veya tuz parçasıyla yürümek de serbesttir.

Mişna buna önemli bir ekleme yapar. Buna göre Hahamlarımız sadece Şabat arifesinden beri ağzında biber veya tuz parçası olan bir kişinin bunları Şabat başladığında ağzında tutmaya devam edebileceğini, ama kutsal Şabat günü bunları ağza almamak gerektiğini öngörmüşlerdir.

Mikve İle Pınar Arasındaki Fark

Yaprak

65

Tora, herhangi bir nedenle *tame* olmuş, yani manevi saflığını kaybetmiş bir Yahudi'nin arınma amacıyla bir *mikve*ye dalması gerektiğini söylemektedir.

Pasukta “*Sadece – ister [doğal] bir pınar, isterse de [insan yapımı] bir çukur şeklinde olsun – su dolu bir mikve [daima] saf kalacaktır*” (Vayikra 11:36) diye yazılmıştır.

Hahamlarımız bu pasuktan, içlerine dalan *tame* bir kişiyi arındıran iki tür su birikintisi olduğunu öğrenmişlerdir. Bunlardan biri, topraktan sürekli olarak kaynak suyunun çıktığı bir su pınarıyken, diğeri ise, yağmur sularının biriktirildiği, bildiğimiz arınma havuzu olan *mikve*dir.

Mikve ile pınar arasında kayda değer bazı farklar vardır.

Bu farklardan birine göre, bir *mikve*, arınma amaçlı dalma işlemine (buna *tevila* denir) yalnızca, içindeki su akmakta değil, durağan ise uygundur. Ama topraktan çıkan su pınarı, suları sürekli olarak akıyorsa bile *tevila* için *kaşer*dir.

Bir Sözcük, Üç Anlam

Yaprak

66

Mişna'da, Şabat günü *Reşut A-Rabim*'e “*lukatmin*” ile çıkmanın yasak olduğu yazılmıştır.

Nedir “*lukatmin*”?

Gemara buna üç açıklama getirmektedir.

Rabi Abau'nun açıklamasına göre, başkalarını güldürmek isteyen kişiler bazen bir eşek şekli hazırlayıp sanki buna biniyorlarmış gibi yaparlar ve herkes de buna gülerdi. İşte bu eşek şekline “*lukatmin*” adı verilirdi.

Rav bar Papa ise, kışın yollarda çamur ve balçık olan yerlerde insanların bunlardan dolayı kirlenmemek için yüksek tahta çubuklar üzerinde yürüdüklerini söyler. “*Lukatmin*” bu tahta çubuklara verilen isimdi.

Kim Kimdir?

Birinci Nesil Tannaim

Sanedrin'in başkanı (*Nasi*) Raban Yohanan ben Zakay'ın çok sayıdaki öğrencisi içinde beş büyük öğrenci öne çıkmaktaydı. Bu beş öğrenci onun ölümünden sonra neslin en büyük hahamları olmuşlardır. Hatta içlerinden bazıları sonraki nesilde halkın liderleri olmuş, *Nasi* konumuna gelmiştir. Hocaları Raban Yohanan ben Zakay bu beş öğrencisinin her birini, öne çıkan bir özelliğiyle övmüştü:

a. Rabi Eliezer ben Urkenos – “tek damla kaybetmeyen iyi sıvanmış bir sarnıçtır.”

b. Rabi Yeoşua ben Hananya – “ne mutlu onu doğurana.”

c. Rabi Yose A-Koen – “*hasiddir*.” (Tora

uygulamasında temel gerekliliklerden çok daha yüksek standartları benimsemiş kişiye “*hasid*” denir.)

d. Rabi Şimon ben Netanel – “günahtan korkan biridir.”

e. Rabi Elazar ben Arah – “coşkun bir pınardır.”

Bu beş öğrencinin, hocalarının sormuş olduğu, insanın diğer insanlarla olan ilişkilerinde önem verilmesi gereken karakter nitelikleriyle ilgili bir soruya verdikleri cevaplar da *Mişna*'da (*Pirke Avot* 2:13 ve sonrası) kaydedilmiştir. Bu soruya her biri kendine özgü bir cevap vermiştir.

Raban
Yohanan
ben Zakay'ın
Beş Büyük
Öğrencisi

Raba bar Rav Una ise “*lukatmin*”in korkutucu bir maske olduğunu söyler. *Alahaya* göre her üç açıklama da doğrudur! Şabat günü *Reşut A-Rabim*’e bir eşek şekliyle, yüksek tahta çubuklarla veya maskeyle çıkmak yasaktır.

Hasta Ağaç İçin Dua

Yaprak
67

Hahamlarımız, bir kişinin bir meyve ağacı varsa ve bu ağaç, meyvelerinin henüz gerektiği kadar büyümeyi tamamlamadan ve yenmeye uygun hale gelmeden önce dökülmesine yol açan bir hastalığa yakalanmışsa, ağacı kırmızıya boyamayı söylemişlerdir.

Neden? Amaç ağacın yanından geçen insanların, onun hasta olduğunu

anlamaları ve ağacı iyileştirmesi için Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya dua etmeleridir; zira ağacın sahibinin şu anda yiyecek ve satacak meyvesi yoktur. *Gemara* bunu pasuklardan öğrenmektedir: Bir sıkıntısı olan kişi bunu, kendisi için dua etmeleri amacıyla insanlara bildirmelidir.

Ravina bu nedenle yerleşmiş bir gelenekten bahseder. Buna göre, eğer hurma meyveleri henüz olgunlaşmadan ve yenmeye uygun hale gelmeden önce ağaçtan düşüyorsa, ağaç sahibi ağaca bir hurma salkımı asar, bunu görüp ağacın hasta olduğunu anlayanlar da onun iyileşmesi için dua ederlerdi.

Kralın Huzurundaki Bir Hizmetkâr Gibi

Raban Yohanan ben Zakay’ın evinden tatlı ve hoş bir öğrenim sesi duyuluyordu: *Tanna* Rabi Hanina ben Dosa onunla birlikte Tora öğrenmeye gelmişti.

Tam o sırada, Raban Yohanan ben Zakay’ın başına çok üzücü bir olay geldi. Sevgili oğlu birden bire ölümcül bir hastalığa yakalanmıştı ve çektiği ıstırapla kıvranmaktaydı.

Raban Yohanan ben Zakay oğlunun durumundan dolayı çok üzgündü. Onun iyileşmesi için dua etti. Ama bununla birlikte bir nokta dikkatini çekti. Tam da oğlunun hastalandı-

ğı sırada, Rabi Hanina ben Dosa kendi evine uğramış bulunmuştu. Rabi Hanina ben Dosa hastalar için ettiği ve kabul gören dualarıyla ünlüydü. Birçok insan Rabi Hanina ben Dosa’nın duaları sayesinde kurtulmuştu ve Raban Yohanan ben Zakay bunun Göklerden bir işaret olduğunu anlayarak, Rabi Hanina’dan, oğlu için Göklerin merhametini uyandırması isteğinde bulundu:

“Hanina, evladım; oğlum için merhamet dile; onun uğruna yakar ki sağlığına kavuşsun ve uzun bir ömre nail olsun.”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
81’de

MASEHET ŞABAT PEREK 7: KELAL GADOL

Teruma ve Maaser Ayırma İşleminde Bazı Kurallar

Yaprak

68

Daha önce de kısaca değinildiği üzere, Erets-Yisrael’de yetişen tarım ürünlerinden (örneğin, buğday, üzüm vb.) *Terumot U-Maaserot* adlı bazı payları ayırmak gerekir. [*Teruma* payları Koenlere verilir. Bunun ardından Levilere vermek üzere *maaser rişon* (ilk onda bir) payı ayrılır. Geri kalan üründen de *maaser şeni* (ikinci onda bir) ayrılarak bazı yıllarda ürün sahibi tarafından Yerusalayim’de yenirken bazı yıllarda da *ma’sar ani* adı altında fakirlere dağıtılır. Bu *mitsvalar* toplu olarak *Terumot U-Maaserot* olarak adlandırılır. Ayrıca bkz. sayfa 61.]

Bu yaprakta, söz konusu *mitsvaya* dair bazı önemli kuralları öğrenmekteyiz:

Birinci Kural – “Ohef” (Yiyecek): *Teruma* ve *Maaser* ayırma *mitsvası*, yemeye uygun toprak ürünleri için geçerlidir. Ama yemeye uygun olmayıp başka amaçlar için, örneğin boya üretimi için kullanılan toprak ürünleri için bu *mitsva* yoktur.

İkinci Kural – “Nişmar” (Korunan): Bu *mitsva* sadece sahibi tarafından koruma altında tutulan ürünler için geçerlidir. Ama eğer bir meyve “*efker* (sahipsiz) ise [yani bir sahibi yoksa veya sahibi onun üzerindeki iyelik haklarından feragat ettiyse] ve kimse onu korumuyorsa, *Terumot U-Maaserot* ayırma *mitsvası*yla bağlı değildir.

Üçüncü Kural – “Gidulo Min Aarets” (Toprakta Yetişen): Bu meyve, toprağa bir tohum veya fidan ekilmesi ve bunun yeşerip meyve vermesi sonucunda yetişmiş olmalıdır. Ama mantarlar *Terumot U-Maaserot mitsvası*ndan muaftır, çünkü toprakta kökleri yoktur ve topraktan hiçbir şey özümsemez.

Çölde Giden ve Şabat’ın Ne Zaman Olduğunu Bilmeyen Kişi

Yaprak

69

Uzun süre çölde yolculuk eden ve günleri karıştıran bir kişi Şabat gününü nasıl gözetebilir?

Gemara bu kişinin her gün Şabat’ı koruması gerektiğini söylemektedir! Neden? Çünkü Şabat’ı gözetme *mitsvası* Tora’nın bir emridir ve kurala göre Tora’dan kaynaklanan bir *mitsvada* şüphe söz konusu olduğu zaman, risk almamak için katı davranmak gerekir. Bu kişi için her gün, o günün Şabat olup olmadığı konusunda şüphe söz konusu olduğundan, katı davranıp sanki o gün Şabat’mış gibi davranması gerekir. Bu nedenle her gün sadece, hayatta kalmak için yapması gereken şeyleri yapabilir, zira *Pikuah Nefes* (hayatı korumak) Tora’nın tüm *mitsvalarından* önce gelir. Dolayısıyla, örneğin yemek için ağaçtan meyve koparabilir.

Hahamlarımız, böyle bir kişinin çölde birkaç yıl geçirmesi halinde sonunda kutsal Şabat gününün özel bir gün olduğunu unutabileceğinden endişelenmişlerdir. Ne de olsa adam tüm hafta boyunca Şabat yasaklarını çiğnememek için dikkatli olmaktadır. Bu nedenle Hahamlarımız böyle birinin, dünyada Şabat diye bir kavram olduğunu hatırlında tutması için, yedi günde bir, gece *Kiduş* ve ertesi gece de *Avdala* yapmasını öngörmüşlerdir.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

Yavne’li Raban Gamliel; Raban Gamliel A-Zaken’in torunu ve İllel A-Zaken’in torununun torunudur. II. Bet-Amikdaş’ın yıkılış döneminde yaşamıştır. Yıkımdan on yıl kadar sonra Raban Yohanan ben Zakay vefat ettiğinde kendisini Yisrael’in başına *Nasi* olarak atamışlardır. (Kendisi, İllel A-Zaken’in hanedanına mensup dördüncü *Nasi*’dir.) Yisrael’e otuz yıl kadar liderlik etmiş, aralarında *Şemone Esre* (*Amida*)

duasının metni de olmak üzere birçok önemli *takanaya* [Hahamların öngördükleri kanuni uygulamalar] imza atmıştır. *Mişna*’nın derleyicisi olan Rabi Yeuda A-Nasi, *Mişna*’da ondan bahsettiği zaman “Raban Gamliel” ismini kullanır. Yetmiş yıl kadar yaşamıştır. Mütevazı, insanlarla iyi geçinen bir kişiliğe sahipti; öğrencilerine, yakınlarına, hatta kölesi Tavi’ye sevgiyle ve onları onurlandıracak şekilde davranırdı.

**Raban
Gamliel
DeYavne**

Beşogeg Günahlar İçin Hatat-korbanı

Yaprak
70

Beşogeg (hata sonucu, kazara veya bilmeden) bir günah işleyen bir Yahudi, işlediği günahın kefareti için Bet-Amikdaş'a bir *Hatat-korbanı* (bkz. Vayikra perek 4 ve 6:17-23) getirmekle yükümlüdür. Çünkü her ne kadar günahı kasıtlı işlemediyse de, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın onu hatırında tutmakla yükümlü kıldığı şeyleri unutarak hareket etmiştir.

Talmud'un bu konusunda ilginç bir şey öğrenmekteyiz. Tek bir hata nedeniyle günah işlemiş bir kişi tek bir *korban* getirirken, birkaç hata nedeniyle günah işlemiş kişi de her biri için ayrı bir *korban* getirmelidir.

Örneğin Reuven Şabat günü toprağı sürmenin yasak olduğunu unutmuş ve Şabat günü bunu yapmışsa; ardından Şabat günü hasat etmenin yasak olduğunu unutup otları koparmışsa, o zaman iki tane *Hatat-korbanı* getirmekle yükümlüdür, çünkü Tora'nın onu hatırında tutmakla yükümlü kıldığı iki şeyi unutmuştur.

Ama eğer Reuven o günün Şabat olduğunu bütünüyle unuttuysa... zavallı; o günün kutsal Şabat günü olduğu aklından uçup gittiği için toprağı sürdüyse, tohum ektiye ve otları kopardıysa, o zaman sadece tek bir *Hatat-korbanı* getirir. Neden? Çünkü aslında tek bir şey unutmuştur – o günün Şabat olduğunu. Bu, Talmud'da Rav Nahman'ın görüşüdür.

Helev Yeme Yasağı

Yaprak
71

Kutsal ve Mübarek Tanrı, kutsal Tora'sında bize, çiftlik hayvanlarında bulunan ve "helev" adı verilen belli bir içyağı türünü yemeyi yasaklamıştır. Beşogeg davranış helev yiyen bir kişi Bet-Amikdaş'a bir Hatat-korbanı getirip işlemlerini yaptırmakla yükümlüdür.

Gemara, eğer bir Yahudi birkaç kez helev yediyse, her sefer için ayrı bir Hatat-korbanı getirmesi gerektiğini söylemektedir. Her korban, bu yeme eylemlerinden biri için kefareti sağlayacaktır. Ama bu sadece, bir kez helev yedikten sonra bunun yasak olduğunu hatırlayan, sonra bir kez daha unutup bir daha yiyen bir kişi için geçerlidir. Her yeme eylemi için ayrı korban gerektiren durum budur. Buna karşılık, aynı unutkanlık içinde birkaç kez helev yediyse tüm bunlar için sadece bir tane korban getirmesi gerekir, çünkü sonuçta bunların hepsi tek bir beşogeg yeme eylemi sınıfında sayılır.

Mitasek

Yaprak
72

İster belirli bir eylemi Şabat günü yapmanın yasak olduğunu bilmediği, isterse de o günün Şabat olduğunu unuttuğu için olsun, *beşogeg* (kasıtsız, bilinçsiz olarak) bir ihlalde bulunmuş bir kişinin bir *Hatat-korbanı* getirmekle yükümlü olduğunu artık biliyoruz.

Gemara, bir Yahudi hiçbir şekilde niyetlenmediği yasak bir eylemde bulunduğu takdirde bunun beşogeg bir kabahat olarak bile kabul edilmediğini ve bu kişinin Hatat-korbanı getirmekten de muaf olduğunu söylemektedir. Örneğin diyelim ki bir kişi bahçesinde oturuyor ve önünde toprak üstünde iki karpuz duruyor. Karpuzlardan biri halen toprağına bağlı bir şekilde büyümekteyken, ikinci karpuz artık topraktan kopartılmış halde sadece toprak üzerinde duruyor.

Kralın Huzurundaki Bir Hizmetkâr Gibi (Devam)

Rabi Hanina, Raban Yohanan ben Zakay'ın ricasını kabul etti. Başını iki dizinin arasına soktu ve bu şekilde iki büklüm oturur haldeyken Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya yalvararak, Raban Yohanan ben Zakay'ın oğlunu iyileştirmesi için dua etti.

Ve gerçekten de mucize meydana geldi! Rabi Hanina bu duygu dolu duasını tamamladığı zaman Raban Yohanan ben Zakay'ın oğlu iyileşmeye başladı ve kısa süre içinde

bu ağır hastalık sanki hiç olmamış gibi geçti gitti.

Raban Yohanan kalkıp, oğlunun iyileşmesi nedeniyle Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya şükranlarını sundu ve büyük tevazuu ile "Eğer ben, Yohanan, başımı dizlerimin arasına sokup bütün gün oğlumun iyileşmesi için dua etmiş olsaydım, oğlumuzun hastalığından kalkması yönündeki dileğime Göklerden olumlu cevap vermezlerdi" dedi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
83'te

Ve işte; bu Yahudi'nin canı Şabat onuruna karpuz yemeyi çekiyor. Toprakla bağlantısı kalmadığından emin olduğu karpuzu kaldırıyor ve birden dehşete kapılıyor. Çünkü kaldırdığı karpuzun toprağa bağlı olan karpuz olduğunu fark ediyor; ama iş işten geçmiş oluyor – karpuz artık topraktan kopmuş durumda. Adam bayılacak gibi oluyor, zira bir saniye önce Şabat günü “*Toleş*” (bir şeyi yetiştirdiği yerden koparmak) yasağını ihlal etmiş oldu! Ne de olsa Şabat günü, toprağa bağlı bir bitkiyi koparmak, yasak *melahalar*dan biridir.

Ama *Gemara* böyle bir kişinin *Hatat-korbanı* getirmekle yükümlü olmadığını söylemektedir, çünkü adam karpuzu topraktan koparmaya hiçbir şekilde niyetlenmemiştir. Yaptığı – veya yapmaya niyetlendiği – tek şey, toprağa bağlı olmayan bir karpuzu yerinden kaldırmaktır. Bunun gibi, kişinin yasak olmayan bir eylemde bulunmaya niyetlenirken, sonuçta yasak bir şey yapmasına *Gemara*'da “*mitasek*” adı verilmektedir.

Zorea ve Kotser Yasaklarının Birlikte İhlali

Yaprak

73

Bildiğimiz üzere Şabat günü tohum ekmek, toprağa tohum saçmak ve aynı şekilde, bitkilerin büyümesine yardımcı olan her türlü eylemi yapmak yasaktır. Bu yasağa *Zorea* (tohum ekmek) adı verilir. Bunun yanında Şabat günü hasat etmek, bitkileri biçmek, meyve, çiçek, dal ve toprakta veya toprakla bağlantılı olarak yetişen diğer herhangi bir şeyi koparmak da yasaktır. Bu yasak da *Kotser* (biçmek) olarak bilinir.

Dikkat edin! Bazen bir kişi, aynı anda hem *Zorea* hem de *Kotser* yasaklarını ihlal etmek anlamına gelen bir eylemde bulunabilir.

Nasıl mı? Bazen bir ağacın daha iyi yetişmesine yardımcı olmak için o ağacın dallarını budamak gerekebilir. Eğer bir kişi bir dalı her iki amaçla – yani hem ağacın daha iyi büyümesini istediği, hem de keseceği dala herhangi bir amaçla ihtiyacı olduğu için – budarsa, her iki yasağı birden çiğnemiş olacaktır: *Zorea* yasağını ihlal etmiştir, çünkü ağacın büyümesine yardımcı olma amaçlı bir eylem yapmıştır. Ayrıca *Kotser* yasağını da delmiştir, çünkü dalı, onu kullanmak istediği için kendi ihtiyacı nedeniyle kesmiştir.

Bu nedenle bu Yahudi, söz konusu işlemi *beşogeg* (bilmeden; kasıtsız olarak) yaptığı takdirde, ihlal ettiği iki yasak nedeniyle iki tane *Hatat-korbanı* getirmekle yükümlüdür.

Melehet Borer

Yaprak

74

Şabat günü yapılması yasak olan *melahalar*dan biri de “*Borer*” (ayıklamak; elemek) olarak bilinir.

Borer yasağına göre, iç içe karışmış iki şeyi birbirinden ayırmak yasaktır. Örneğin bir kâsenin içinde fıstıklar ve ayçekirdekleri iç içe karışmışsa bu kâseden fıstıkları veya ayçekirdeklerini bir kenara ayıklamak yasaktır.

Aklınıza şöyle bir soru gelebilir: “Şabat günü nasıl olup da tavuk yiyebiliyoruz? Ne de olsa tavuğun içinde, yemek istemediğimiz kemikler var. Öyleyse nasıl olup da eti çıkarıp yiyebiliyoruz? Bu da ‘*Borer*’ değil mi?” Bu gerçekten de doğru ve güzel bir soru. Cevabı da şöyle: Eğer üç nokta konusunda dikkatli davranırsak, *Borer* (ayıklama) yasağı ihlal edilmiş olmaz:

İlk Koşul: Ayıklama işlemi bu eyleme özel bir araç kullanılarak yapılmamalıdır (örneğin elek, süzgeç gibi). **İkinci Koşul:** Karışımın içinden, istemediğimiz şeyi değil, “istediğimiz” şeyi – örneğin kemikli etin içinden eti – almamız gerekir. **Üçüncü Koşul:** Ayıklama işleminin yenecek olan öğünden çok uzun zaman önce değil, ona yakın bir zamanda (en çok yarım saat öncesinde) yapılması gerekir. Eğer bu üç koşulun üçü de yerine geliyorsa, *Borer* yasağı ihlal edilmiş olmaz; yapılan eylem normal “yemek yeme” işleminin bir parçası sayılır.

Dolayısıyla, **öğün sırasında** (üçüncü koşul), kemikli bir etin içinden **çatalla** (ilk koşul; zira çatal, ayıklama/eleme işlemine özel bir araç değildir ve insanın kendi eli gibi sayılır) **eti** (ikinci koşul) kemikten ayırıp çıkararak yemek serbesttir.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

Bet-Amikdaş'ın yıkılışından sonraki dönemde yaşamış bir *Tannadır*. *Sanedrin*'in Bet-Amikdaş'tan Yavne'ye sürülmesinin ardından, Rabi Hutspit, Raban Gamliel A-Nasi'nin yanında *Meturgeman* (tercüman; ders veren hahamın sözlerini yüksek sesle halka ileten kişi) görevindeydi, çünkü Raban Gamliel A-Nasi derslerini alçak sesle dile getirmekteydi ve sözlerini dinleyicilere

yüksek sesle iletmek gerekiyordu. Rabi Hutspit'in “*Meturgeman*” diye anılmasının bir başka nedeni de çok sayıda lisan bilmesiydi. Rabi Hutspit; Rabi Yoşvav A-Sofer (yazıcı), Rabi Halafta ve Rabi Yohanan ben Nuri'nin akranıydı. Uzun bir ömre nail olmuş ve 103 yaşındayken ölmüştür. Romalılar tarafından idam edilen on büyük hahamdan (*Asara Aruge Malhut*) biridir.

**Rabi
Hutspit
A-Meturgeman**

Şabat Günü Hayvan Kesimi Neden Yasaktır?

Yaprak
75

Şabat günü yapılması yasak olan *melahalardan* biri “*Şohet*”tir (hayvan kesmek). Şabat günü bir hayvanı boğazlamak yasaktır.

Gemara’nın belirttiği üzere Şabat günü hayvan kesmek yasaktır, çünkü Şabat günü can almak yasaktır. Başka bir deyişle, Şabat günü bir hayvanı, *Şehita* (boğazlama) yolu dışında bir yolla öldürmek de yasaktır.

Hahamlarımızdan Rav, Şabat günü bir hayvanı boğazlayan kişinin “*Tsovea*” (boyamak) yasağını ihlal ettiğini belirtir; zira *Şehita* işlemi sırasında, et, kırmızı renkli kanla boyanmaktadır.

Gerçek şu ki, eğer etin kırmızıya boyanmış olması hayvanı kesen kişinin umurunda değilse, o zaman “*Tsovea*” yasağından sorumlu olmayacaktır. Ama *Gemara*, eskiden *Şohetlerin* (hayvan kesimi yapan uzmanlar) etin kırmızıya boyanmasını özellikle istediklerini söylemektedir. Neden mi? Çünkü eskiden derin dondurucular yoktu ve insanlar birkaç günde bir et satın alırlardı. Kasap dükkânlarında büyük et parçaları asılırdı ve herkes en taze eti isterdi, zira tadı en iyi olan et buydu.

Bu nedenle *Şohetler*, hayvan kesildiği sırada ondan çıkan kanın hayvanın etini boyamasını özellikle isterlerdi, çünkü bu şekilde alıcılar da etin taze olduğunu görüp onu satın alırlardı.

Kralın Huzurundaki Bir Hizmetkâr Gibi (Devam)

Raban Yohanan ben Zakay’ın eşi bu sözleri duyunca çok şaşırdı ve çok yüksek düzeyli bir Haham olan kocasına sordu: “Rabi Hanina ben Dosa senden daha büyük ve daha önemli biri mi ki? Bir öğrenci olarak senin ağzından Tora öğrenmeye geliyor değil mi? Öyleyse neden sen kendi saf dualarınla kendi kurtuluşunu getirmeyi başaramayasın?”

“Hayır!” diye cevap verdi Raban Yohanan ben Zakay eşine. “Gel sana onun duasının

neden kabul edildiğini açıklayayım. Rabi Hanina, kralın huzurunda konuşan bir hizmetkâr gibi. Böyle bir hizmetkâr sürekli olarak majesteleri kralın yakınında bulunur. Kralın sarayına sürekli girip çıkar ve bu nedenle kralla konuşmaya, başka insanlarla arasında neler geçtiğini ona anlatmaya alışkındır. Bu konuda ona bilgi verir, başkaları için ricalarda bulunur ve daima kralın yakınında durur.”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
85’te

MASEHET ŞABAT PEREK 8: AMOTSİ YAYIN

Şabat Günü Otsaa Yasağı İçin Şiur

Yaprak
76

Bu yaprakta *Kelal Gadol* başlıklı *perek* sona ermekte ve *Amotsi Yayin* başlıklı *perek* başlamaktadır.

Şabat günü *Reşut A-Rabim*'e herhangi bir şey çıkarmak yasak olduğu için, *Mişna* ve *Gemara*, bunu yapan kişinin hangi durumda Tora'ya göre *hayav* (bkz. sayfa 50) olduğu konusunu ele almaktadır. Çünkü eğer tamamen önemsiz sayılacak kadar küçük bir nesne söz konusuysa, onu Şabat günü dışarı çıkaran kişi de *hayav* olmayacaktır, zira Şabat günü insan sadece belli bir önem taşıyan bir *melaha* yaptığı takdirde *hayav* olur. Bir *melahanın* hangi durumda "önem sahibi" olduğunu belirlemek de Hahamlarımızın görevidir.

Bu nedenle Hahamlarımızın, *Otsaa* (dışarı çıkarma; bkz. sayfa 49) adı verilen bu *melaha* için *şiur* [=asgari miktar] belirlemeleri gerekmektedir: Hangi miktarı dışarı çıkarmak yasaktır?

Bu sorunun cevabı, çıkarılan şeye göre değişkenlik gösterir. *Mişna*, saman (hayvan yiyeceği) için *şiurun* bir ineğin ağzına bir kerede girecek miktar kadar olduğunu söylemektedir. Bundan daha düşük miktardaki saman yeteri kadar önemli kabul edilmez. Deve yemi için *şiur* da bir devenin ağzının büyüklüğüne göre belirlenir.

İnsanların yedikleri yiyecekler için *şiur*, "*ka-gerogeret*" ("*gerogeret* kadar") olarak bilinir. *Gerogeret* "kuru incir" anlamına gelir ve Şabat günü *gerogeretten* daha az miktarda bir yiyeceği dışarı çıkaran kişi *hayav* değildir.

Yaratılışın Mucizeleri

Yaprak
77

Gemara hayvanlar hakkında bazı bilgiler vermektedir.

Her hayvan belli bir ihtiyaç için yaratılmıştır; hiçbirisi boşuna değildir. Doğru, her şeyi anlayamayabiliriz; ama *Gemara*, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın dünyayı hayranlık uyandıracak şekilde planladığına ve her şeyin bilgelikle yapıldığına dair bazı örnekler vermektedir.

Sivrisinek ve Yılan: Sivrisinek! Kimin sivrisineğe ihtiyacı vardır ki? Öyle değil mi?! Tek yaptığı gece vakti kulaklarımızın yanında vızıldamak ve bizi ısırtıp kanımızı emmek! Ama *Gemara*'nın anlattığına göre eskiden insanlar, sivrisinekten yararlanarak, yılan tarafından sokulan insanların tedavisinde kullanılan özel bir ilaç yapmayı bilirdiler. Öyleyse sivrisinek aslında çok önemli demektir!

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

Yıkım döneminde ve onu takip eden nesilde yaşamıştır. Son derece mütevazı olduğu ve kendisini küçülttüğü için ona "*Katan* – Küçük" lakabı takılmıştı. Bazılarına göre ise bu lakabın takılma sebebi, Peygamber Şemuel ile karşılaştırıldığında ondan düzey açısından sadece biraz daha "küçük" olmasıydı. Hahamlar Yavne'deki bir binanın üst katında otururlarken bir *bat kol* (Göksel Ses) duymuşlardı. Buna göre o sırada orada, üzerine *Şehina*'nın (Tanrı'nın Kutsal Mevcudiyeti) yerleşmesini hak eden biri bulunuyordu, ama tek sorun neslin buna uygun olmamasıydı. Bunun üzerine Hahamlar hep birlikte gözlerini Şemuel A-Katan'a yöneltmişlerdi. Gerçekten de *Gemara*, *Şehina*'nın Şemuel

A-Katan'ın üzerine yerleştiğini anlatmaktadır (*Sanedrin* 11a). Şemuel A-Katan, başlarda on sekiz *berahadan* oluşan [ve bu nedenle *Şemone Esre* olarak bilinen] *Amida* duasına *Birkat A-Minim* olarak bilinen on dokuzuncu bir *beraha* eklemiştir ve Hahamlar hem ondan hem de dürüstlüğünden emin olduklarından, bunu hemen kabul edip tüm nesiller için *Amida*'nın bir parçası haline getirmişlerdir (*Berachot* 29a). Şemuel A-Katan çocuk sahibi olamadan vefat etmiştir ve cenazesinde yapılan övgü konuşmasında "Ne kadar da alçakgönüllü, ne kadar da *hasid* (Tanrı'ya çok bağlı kişi)! İlle'in bir öğrencisi! Ve vefatıyla birlikte dünyadaki tüm iyi şeyleri beraberinde alıp gitti!" demişlerdir.

**Şemuel
A-Katan**

Kim kimden korkar? *Gemara* bunun ardından, bazen güçlü bir hayvanın zayıf bir hayvandan korkmasının olası olduğunu belirtmektedir. Aslan, *Gemara*'da "*Mafgia*" adıyla geçen bir hayvandan korkar. *Mafgianın* güçlü bir sesi vardır ve aslan bu sesi duyunca, karşısında devasa bir hayvan olduğunu düşündüğü için korkuya kapılır. Fil ise... sivrisinekten korkar! Evet, çünkü sivrisinek filin büyük hortumuna girdiği zaman ona büyük rahatsızlık verir. Akrep ise küçük örümceklerden korkar, çünkü bu minik örümcekler onun kulağına girer...

Borç Senedi

Yaprak

78

"*Şetar Hov*", yani "borç senedi", bir kişinin başka birine borçlu olduğunu belirten yazılı bir belgedir.

Başkasından borç almış bir kişi (*love*) ona bir borç senedi yazar ve borcu veren kişi (*malve*) de borçlu kendisine bu parayı iade edene kadar bu borç senedini elinde tutar. Borçlu parayı iade etmediği sürece, alacaklının elindeki borç senedi, kendisine borcun henüz geri ödenmediğinin kanıtı olarak görev yapar. Alacaklı "İşte, bu senede bana şu kadar para borçlu olduğunu yazdın" diyebilecektir.

Hahamlarımıza göre, bir kişinin Şabat günü *Reşut A-Rabim*'e bir borç senedi çıkarmakla "*Otsaa*" yasağını ihlal etmiş olup olmadığını bilmek istiyorsak, borçlunun borcu ödemiş olup olmadığını kontrol etmemiz gerekir. Eğer borç henüz geri ödenmemişse, o zaman senet çok önemlidir ve onu bir *Reşut*'tan diğerine çıkarmak yasaktır. Ama eğer borç artık kapatılmışsa, borç senedinin artık hiçbir önemi yoktur. Artık değersizdir ve yukarıda belirtildiği üzere, önemsiz şeyleri dışarı çıkarmak insanı *hayav* yapmaz. Ama aynısı boş bir kâğıt için geçerli değildir; çünkü kullanımı vardır. Aynı şekilde bu geçersiz borç senedinin başka bir kullanımı varsa, onu çıkarmak da yine yasak olacaktır.

Şabat Günü Dışarı Boya Çıkarmak

Yaprak

79

Bu konumuzda, "*Otsaa*" *melahası* açısından boya için geçerli olan *şuurun* (asgari miktarın) ne olduğunu öğrenmekteyiz.

Daha önce öğrendiğimiz gibi, Şabat günü *Reşut A-Rabim*'e önemsiz bir şeyi çıkaran kişi Tora'nın bir yasağını ihlal etmiş olmaz. Dolayısıyla ne miktardaki boyanın "önemli" sayıldığına bakmak gerekir.

Barayta'da, az miktardaki yünü boyamak için kullanılabilecek kadar boyayı bile dışarı çıkarmanın yasak olduğu söylenmektedir. Neden? Çünkü boya satmak için dolaşan seyyar satıcılar, potansiyel alıcılara boyanın rengini göstermek için küçük numuneler hazırlarlar, onların bir fikir edinebilmeleri için az miktardaki yünü farklı renklere boyarlardı. Bu nedenle az miktardaki boya bile önemli sayılır.

Boyalar "*samemanim*" adı verilen hammaddelerle hazırlanırdı. *Barayta*'nın söylediğine göre, az miktardaki *samemanim* önemli sayılmaz, çünkü azıcık hammaddeden boya hazırlama zahmetine kimse girmez. Dolayısıyla, *samemanim* için *şuur*, küçük bir giysiye boyamaya yetecek kadar boyayı üretmek için gereken miktardır. Bu miktardan itibaren "önemli" sayılır.

Kralın Huzurundaki Bir Hizmetkâr Gibi (Devam)

"Ama ben" diye devam etti Raban Yohanan ben Zakay, "Kralın huzurunda duran bir bakan gibiyim. Bir bakan, bulunduğu önemli mevki nedeniyle halkın ihtiyaçlarıyla meşguldür ve bu nedenle sürekli olarak kralın yakınında dolaşmaz. Hatta herhangi bir ihtiyaç için kralın huzuruna gelmesi gerekiyorsa, o bile kralın hizmetkârları tarafından içeri alınmaya muhtaçtır."

Raban Yohanan ben Zakay duygulu açıklamasını şöyle tamamladı: "İşte bu nedenle, sevgili oğlumuz için kurtuluşu çabuklaştırmayı tek başıma başaramayacaktım. Bu yüzden, kurtuluşumuza aracı olması için, etkili dualarıyla Tanrı'nın huzuruna çıkmaya alışkın olan Rabi Hanina'dan ricada bulunmam gerekiyordu."

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Yazı Mürekkebinin Farklı Türleri

Yaprak

80

Bu konuda, “*Otsaa*” melahası açısından mürekkep için geçerli *şuuru* (asgari miktar) öğrenmekteyiz.

Mişna’da bu yasağın ihlali için dışarı çıkarılmış olması gereken asgari mürekkep miktarının, iki harf yazmaya yetecek kadar olduğu söylenmektedir. Eğer iki harf yazmaya bile yetmeyecek kadar az bir mürekkep miktarı söz konusuysa, o zaman bu miktar önemsiz sayılır ve Şabat günü bunu dışarı çıkaran kişi *hayav* değildir.

Barayta’ya göre, mürekkep ister yazı kâşının üzerinde, isterse de hokkanın (mürekkep kabı) içinde olsun, her iki durumda da iki harf yazmaya yetecek kadar mürekkebin var olup olmadığına bakmak gerekir.

Kırmızı balçıkla mühür basmak: Eskiden kırmızı renkli balçıkla mühür basarlardı. Hahamlara göre *Otsaa* yasağı bağlamında kırmızı balçık için asgari dışarı çıkarma miktarı, mühürleme işleminde kullanılmaya yetecek kadar balçıktır. Rabi Akiva ise farklı görüştedir ve ona göre bu miktar yeteri kadar önemli sayılmaz ve yalnızca büyük çuvaları mühürlemek için gereken balçık miktarı önemli sayılır.

Delikli Saksı

Yaprak

81

Toprakta yetişen bir bitkiyi Şabat günü koparmanın yasak olduğunu ve Tanrı korusun, bunu yapan bir kişinin “*Toleş*” (bir şeyi yetiştirdiği yerden koparmak) yasağını çiğnemiş olacağını hepimiz biliyoruz.

Gemara’da “delikli saksı” konusunu öğreniyoruz. Delikli saksı, tabii ki, altında deliği bulunan bir saksıdır. İlginçtir, her ne kadar saksıdaki bir bitkinin kendisi ve kökleri yerdeki toprakta değil de saksıdaki toprağın içindeyse de, bitki, saksıdaki bu delik sayesinde yerdeki topraktan güç almaktadır!

Bitki yerdeki toprağın gücüyle büyüdüğü için toprağa bağlı sayılır.

Acaba Şabat günü, toprağa bağlı bir bitkiyi koparmak serbest midir? Tabii ki hayır! Bu nedenle Hahamlarımız, delikli bir saksıyı yerinden kaldırmanın da yasak olmasına hükmetmişlerdir, çünkü onu yerinden kaldırmamız, içindeki bitkinin yerdeki topraktan daha az güç özümseyebilmesine neden olacaktır.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

Raban Yohanan ben Zakay’ın öğrencilerindendir. Hocasının vefatından sonra kendi *bet midraşını* açmış ve Rabi Yişmael’in hocası olmuştur. *Mişna*’nın *Berahot* ünitesinde (28b) Rabi Nehunya ben Akana’nın *bet midraşa* girmeden önce etmeyi âdet edindiği bir dua aktarılmaktadır. Bu duada Rabi Nehunya ben Akana, Tora’nın hakikatini kavrayabilmeyi dilerdi. *Bet midraş*tan çıkışında da, Tora’dan öğrenmeye ve anlamaya nail olduğu kendi payı için şükranlarını sunardı.

Rabi Nehunya ben Akana bütünüyle Tora’nın sırlarından, derin konsantrasyon konularından ve kutsal İsimlerden oluşan

“*Sefer A-Bair*”i yazmıştır. Aynı şekilde Şabat akşamları “*Leha Dodi*” parçasından önce söylediğimiz “*Ana Behoah*” duasını da onun yazdığı söylenir.

Çok uzun bir ömre nail olmuştur ve öğrencilerinin, bunu nasıl hak ettiği yönündeki sorularına şöyle cevap vermiştir: “Hayatımda hiçbir zaman bir başkasının utancıyla saygınlık elde etmedim, başkasının laneti hiçbir zaman yatağıma çıkmadı [=bana karşı kabahat işleyenleri hep yatmadan önce affettim] ve param konusunda ödün vermeye hep hazır oldum” (*Megila* 28a).

**Rabi
Nehunya
ben
Akana**

MASEHET ŞABAT PEREK 9: AMAR RABİ AKİVA

Putperestlikten Uzaklaşmak

Yaprak
82

Mişna, eğer bir Yahudi, bir putperest tapınağının bitişiğinde oturuyorsa ve eviyle tapınağı ortak bir duvar ayırıyorsa, bu ayırıcı duvarın yıkılması halinde, Yahudi'nin o duvarı aynı yerde tekrar inşa etme serbestisine sahip olmadığını, zira öyle yaptığı takdirde putperest tapınağın duvarını inşa etmiş olacağını söylemektedir.

Peki, ne yapmalıdır?

Duvarı putperest tapınağından dört *ama* (yaklaşık 2 metre) mesafede, kendi sınırları içinde inşa etmelidir.

Putlar tamedir: Hahamlarımız putların *tame*, yani manevi açıdan kirli sayılmalarına hükmetmişlerdir. Aynısı putperestlikle ilişkili her türlü eşya için de geçerlidir. Bu nedenle, putperest tapınağının yıkılan duvarına ait taşlar, kum ve toprağın hepsi *tamedir* ve bunlara dokunan kişi de *tame* hale gelir!

Gemi Neden *Tuma* Kapmaz?

Yaprak
83

Bir ölüyle temas eden bir kişi veya eşyaya ne olur? *Tame* hale gelir.

Peki, bir ölüyle temas eden bir gemiye ne olur? Sağlığını korur ve *tuma* kapmaz.

Neden?

Gemara buna iki açıklama getirmektedir. Bunlardan birine göre Hahamlarımız bir pasuktan, geminin, *tuma* kuralları açısından, üzerinde yüzdüğü deniz gibi sayıldığını öğrenmişlerdir. Ve tıpkı denizin *tuma* kapmaması gibi, aynı şekilde gemi de *tuma* kapmaz.

Bunun ardından *Gemara*, *tuma alahaları* içinde, Hahamların uzun yıllar boyunca sebebini çözmemeyi başaramadıkları bir *alahanın* varlığından bahsetmektedir.

Bir gün Rabi Hanina ben Akavya *bet midraşa* gelmiş ve bu *alahanın* ardındaki mantığı açıklamıştır. Bu olaya dayanarak Rav Yeuda, Rav'dan aktararak, kişinin, Tora sözlerini kaybetmeme adına her gün sürekli *bet midraşa* olması gerektiğini söyler. Ne de olsa o gün *bet midraşa* hazır bulunmayanlar, Rabi Hanina ben Akavya'nın mükemmel açıklamasını kaybetmişlerdir.

Tumat Midras

Yaprak
84

Bu yaprakta *tuma alahaları* kapsamında çeşitli kurallar öğrenilmektedir. Bunlar arasında *tumat midras* da yer almaktadır.

Tame bir kişi bir eşyaya dokunduğu zaman onu da *tame* yapar. Eğer bir şilteye oturursa şilte de *tamedir*, çünkü bu kişi doğrudan şilteye temas etmektedir. Yine de, eğer şiltenin altındaki yatağa doğrudan temas yoksa, yatak *tame* olmaz.

Buna rağmen bazı *tuma* çeşitleri, diğerlerine göre daha ağırdır ve "*tumat midras*" olarak bilinen *tuma* türüne yol açar. "*Midras*" sözcüğü "*lidros*", yani bir şeyin üzerine basma, üzerinde bulunma, ona ağırlığıyla baskı yapma fiiliyle bağlantılıdır. Böylece eğer ağır bir *tuma* türünden etkilenmiş *tame* bir kişi bir eşyanın üzerine, ona temas etmeden bile olsa basıyor veya baskı yapıyorsa, o eşya yine de *tame* olur. Böyle bir kişi bir şiltenin üzerine oturduğu takdirde, şiltenin altındaki, o kişinin doğrudan temas etmediği yatak da *tame* olacaktır, çünkü bu kişi o yatağa basmakta, dayanmakta, ağırlığını vermekte, üzerinde oturmaktadır.

Tumat midrastan hangi eşyalar etkilenir? Yalnızca üzerinde oturmak veya yatmak için kullanılan türdeki eşyalar. Ama örneğin, eğer bir karpuzun üzerine şilte koyarsak ve bu kişi şiltenin üzerinde oturursa, karpuz *tame* hale gelmeyecektir, çünkü normalde karpuz, üzerinde oturuş bir eşya sınıfında değildir. Buna karşılık, eğer bir sandalye üzerine yastık konursa ve *tame* kişi bu yastığın üzerine oturursa, sandalye de *tame* olacaktır, çünkü sandalye, üzerinde oturmaya yönelik bir eşyadır.

Kile Zeraim

Yaprak

85

Tora'da "*kilayim*" adı verilen bir yasak vardır. Bu yasağın esası, farklı türlerin birbirine karıştırılmamasıdır. Bu yaprakta Tora'nın *kilayim* yasağı hakkında bir şeyler öğrenmek için elimizde müstesna bir fırsat bulunmaktadır. Neden mi? Çünkü *Mişna*'nın "*Kilayim*" ünitesi için yazılmış bir *Gemara* yoktur ve *Şabat* ünitesinin bu konuya değinmesi büyük bir şans sağlamaktadır.

Kilayim yasağının farklı çeşitleri vardır. Bu kısımda *kile zeraim*, yani "tohum karışımları" konusuna değinilmektedir.

Tora, Erets-Yisrael'de iki farklı türün tohumlarını birlikte ekmeyi yasaklamaktadır. Örneğin domates ve karpuz tohumlarını birlikte ekmek yasaktır. Su kabağı ile normal kabağı birlikte ekmek yasaktır. Ama eğer bir kişinin, biri domates tarlası, diğeri de karpuz tarlası olmak üzere iki tane tarlası varsa, iki tarlanın sınırları ortaksa bile, bu kişinin iki tarlayı birbirinden ayırmak için özel bir ayıraç yapma yükümlülüğü yoktur; çünkü burada iki farklı tarla olduğunu ve iki farklı türün birbirine karıştırılmadığını herkes rahatça görebilmektedir.

Yisrael'e Tora Ne Zaman Verildi?

Yaprak

86

Yisrael'e Tora'nın verildiği ve tüm halkın On Emir'i duyduğu *Matan Tora* (Tora'nın Verilişi) olayının tam olarak hangi tarihte meydana geldiği konusunda, Hahamlarla Rabi Yose arasında bir görüş ayrılığı vardır.

Tora'nın bir Şabat günü verildiği konusunda hem Hahamlar hem de Rabi Yose hemfikirdir. Aralarındaki görüş ayrılığı, o Şabat gününün tam tarihi konusundadır.

Hahamlar o yıl Roş Hodeş Sivan'ın Pazartesi gününe düştüğü ve dolayısıyla kutsal Şabat gününün 6 Sivan tarihine rastladığı görüşündedirler. Günümüzde biz de, *Hag Matan Tora*, yani "Tora'nın Veriliş Bayramı" olarak bilinen Şavuot bayramını bu görüş doğrultusunda 6 Sivan tarihinde kutlarız.

Rabi Yose ise o yıl Roş Hodeş Sivan'ın Pazar gününe düştüğünü ve dolayısıyla kutsal Şabat gününün de 7 Sivan tarihine rastladığını öne sürmektedir.

İlk Levhaların Kırılması

Yaprak

87

Tora'nın verilişinin ardından Moşe Rabenu Sinay Dağı'na çıkmış ve üzerlerinde On Emir'in yazılı olduğu Antlaşma Levhaları (*Luhot A-Berit*) ile geri dönmüştü.

Moşe geri döndüğünde Yisrael halkının altın bir buzağıya eğilmekte olduğunu gördü! Hemen levhaları elinden attı ve levhalar paramparça oldu. *Gemara*'nın anlattığına göre, her ne kadar Kutsal ve Mübarek Tanrı, Moşe'ye levhaları kırmasını söylemediyse de, Moşe'nin bu şekilde davranmak gerektiğinden hiç şüphesiz yoktu. Neden? Çünkü Tora'da, Tora'ya sırt çeviren [örneğin putlara tapan] bir kişinin (İbranice: *mumar*) *Pesah-korbanını* yeme hakkı olmadığı yazılıdır.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

Raban Yohanan ben Zakay'ın neslinde yaşamış bir *Tanna*dır. II. Bet-Amikdaş döneminin sonlarında yaşamış ve yıkımdan sonra da çok uzun bir ömre nail olmuştur (dört yüz yılı aşkın bir süre yaşadığı söylenir). Bir keresinde, yıkımdan yaklaşık iki nesil sonra yaşamış olan Rabi Yeoşua ve Rabi Akiva, çözümlemekte zorlandıkları bir soruyla karşılaşınca, *alahayı* önceki *Tannalardan* öğrenmiş olduğu şekliyle onun ağzından

öğrenmek üzere Rabi Dosa ben Arkinas'ın evine gitmişler ve onun büyük bir Haham olduğuna tanıklık etmişlerdir (*Yevamot* 16a).

Rabi Dosa ben Arkinas çok zengin biri olmasına rağmen, boş durmayı ve zevk odaklı bir yaşamı reddetmiş ve şöyle demiştir: "Sabah uykusu, öğle şarabı, çocukça konuşmalar ve cahillerin toplanma yerlerinde oturmak, insanı dünyadan çıkarır" (*Pirke Avot* 3:10).

Rabi
Dosa ben
Arkinas

Moşe Rabenu bu kurala dayanarak mantıksal bir çıkarsamada bulunmuştur: Eğer bir *mumar*, *Pesah-korbanı mitsvasını* yapma hakkına sahip değilse, o zaman bir *mumara* On Emir'i vermek de haydi haydi yasak olmalıdır! Ve altın buzağı olayında Yisrael halkı putperestliğe kayan bir davranışta bulunduğundan, bir anlamda hepsi *mumar* durumuna düşmüştü. Bu nedenle Moşe levhaları onlara vermeyip kırmaya karar vermiştir. Daha sonra Kutsal ve Mübarek Tanrı da Moşe'yi bu yaptığı nedeniyle övmüştür.

“Üçlü” Tora Veren Tanrı Mübarektir

Yaprak

88

Gemara Galil'den bir adamın, kutsal Tora ile bağlantılı birkaç şeyin 3 sayısı ile bağlantılı olduğuna işaret ettiğini anlatmaktadır.

Kutsal metinler (*Tanah*) üç bölümden oluşmaktadır: **a.** Tora. **b.** *Neviim* (Peygamberler). **c.** *Ketuvim* (Yazılar).

Tora, üç ana gruptan oluşan Yisrael halkına verilmiştir: **a.** Koenler. **b.** Leviler. **c.** Yisraeliler.

Tora Bene-Yisrael'e, Miryam ve Aaron'dan sonra anne ve babasının üçüncü evladı olan Moşe Rabenu tarafından verilmiştir.

Hahamların görüşüne göre Tora, *Şelošet Yeme Agbala* (Tora'nın alınışına vakfedilmiş üç gün) adı verilen dönemin üçüncü gününde verilmiştir.

Tora yılın üçüncü ayı olan Sivan ayında verilmiştir.

İki Taç: *Gemara* bunun ardından, Rabi Simay'ın sözlerini aktarmaktadır. Buna göre, Bene-Yisrael, *Naase* (yapacağız) sözcüğünü *Nişma* (dinleyeceğiz) sözcüğünden önce söyledikleri zaman, melekler halkın her bireyinin başına, biri *Naase*, diğeri de *Nişma* için olmak üzere ikişer taç bağlamışlardır.

Tora Meleklerle Değil, İnsanoğullarına Verilmiştir

Yaprak

89

Rabi Yeoşua ben Levi şöyle dedi: Moşe Rabenu Tora'yı almak için Göklere yükseldiği zaman melekler Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya “Tora'yı bizim için burada bırak. Onu insanoğullarına verme!” demişlerdir. Melekler Tora'nın her şeyden daha değerli ve daha önemli olduğunu anlamışlardır.

Kutsal ve Mübarek Tanrı, Moşe'ye “Onlara cevap ver!” dedi. Moşe de meleklerle şöyle cevap verdi: Tora'da “*Ben seni Mısır Ülkesi'nden çıkarmış olan Tanrının A-Şem'im*” diye yazıyor. Siz Mısır'da mıydınız?! Paro'nun köleleri miydiniz?! Tora'yı siz nasıl alabilirsiniz??

“Dahası da var! Tora'da anne ve babamızı onurlandırmamız gerektiği yazılı. Ama sizin anne ve babanız yok ki! Tora'yı nasıl yerine getireceksiniz?”

Melekler Moşe'nin haklılığını kabul ettiler ve Yisrael halkı bu sayede bu harika armağana – kutsal Tora'ya – nail oldu.

Gazabını Ahşabın ve Taşların Üzerine Döktü (Devam)

Kutsal *Amoralar* Ula ve Rav Hisda birlikte uzun bir yolculuğa çıkmışlardı. Birlikte yürüyorlar ve aralarında kutsal Tora'nın sözlerini konuşuyorlardı.

Yürürlerken bu Hahamlar Rav Hana bar Hanilay'ın evinin yanından geçtiler ve evin yıkık olduğunu gördüler.

Rav Hisda bu durumu görünce kalbinin derinliklerinden inleyip hıçkırmaya başladı.

O kadar ki, Ula, bu inlemelerin Rav Hisda'nın sağlığına zarar verebileceğinden endişeleniyordu.

“Neden bu kadar inliyorsun?” diye sordu Ula Rav Hisda'ya. “Niçin bu kadar kederlendin? Kendi sağlığını düşünmüyor musun? Herkesin bildiği gibi keder ve inlemeler insanın bedenini kırar, gücünü zayıflatır ve ellerini güçsüz bırakır!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
91'de

MASEHET ŞABAT PEREK 10: AMATSNİA

Bet-Amikdaş'ın Çatısında Çiviler

Yaprak

90

Gemara, Bet-Amikdaş'ın çatısına içlerinden sivri çivilerin çıktığı demirler takıldığını anlatmaktadır. Bu demir ve çiviler, kargaların Bet-Amikdaş'ın çatısına tünememeleri, burayı kirletmemeleri ve Bet-Amikdaş'a *tame* şeyler getirmemeleri amacıyla takılmıştı. Söz konusu demirlere "*kalya orev*" adı veriliyordu.

Gemara bir kişi Bet-Amikdaş'a çok az miktarda demir bağışlamak istediği takdirde bu bağışın kabul edilmediğini, zira bununla yapacak bir şey olmadığını söylemektedir. Demir bağışlarında asgari miktar, *kalya orev* yapmaya yetecek kadar demir olarak belirlenmişti.

Bakır Bağışı: Bet-Amikdaş'ta bakır da kullanılırdı. *Gemara* bir kişi Bet-Amikdaş'a çok az miktarda bakır bağışlamak istediği takdirde bunun da kabul edilmediğini, zira bununla da yapacak bir şey olmadığını anlatmaktadır. Bir kişi bakır bağışlamak istediğinde, en azından küçük bir bakır alet yapmaya yetecek kadar bakır bağışlamalıydı. Bu bakır aletler, Bet-Amikdaş'daki *Menora*'nın temizlenmesinde ve *Menora*'nın fitillerinin uçlarının kesilmesinde kullanılırdı.

Eged Keli

Yaprak

91

Daha önce birçok kez öğrendiğimiz gibi, kutsal Şabat gününde herhangi bir şeyi *Reşut A-Yahid*'den *Reşut A-Rabim*'e çıkarmak veya tersini yapmak yasaktır.

Gemara ilginç bir durumu ele almaktadır. Bir adam büyük bir kutu alıyor, bunu evinden çıkarıyor ve kendi bahçesiyle, *Reşut A-Rabim* olan sokak arasındaki sınırın üzerine yerleştiriyor. Şu anda kutunun bir kısmı *Reşut A-Rabim*'de, bir kısmı da *Reşut A-Yahid*'de bulunuyor. Bu durumda kural nedir?

Gemara'nın söylediğine göre, kutunun bir kısmı hâlâ *Reşut A-Yahid*'de olduğundan, bu adamın *Reşut A-Yahid*'den *Reşut A-Rabim*'e bir kutu çıkardığını söyleyemeyiz; ne de olsa kutuyu dışarı çıkarmayı tamamlamış değildir.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tanna'im

II. Bet-Amikdaş döneminde yaşamış bir *Tannadır*. Raban Yohanan ben Zakay'ın "*talmid-haver*"i, yani hem öğrencisi, hem de öğrenim partneriydi. Kabul gören görüşe göre, yıkım döneminin ihtiyar ileri gelenlerinden olup çok uzun süre yaşamış ve çocukları arasında birçok nesil büyüğü çıkarmış olan Rabi Dosa ben Arkinas'ın oğluydu. Harikalar gerçekleştiren ve mucizelere alışkın biri olarak tanınır. *Gemara*'da onun hakkında birçok açık mucize anlatılır. Saf ve tertemiz duaları sayesinde başta hastaların iyileştirilmesi olmak üzere birçok mucizeye vesile olmuştur. Duası ağzından akıcı bir şekilde çıktığı zaman, duanın kabul edildiğini, ama iyice düzenlenmiş ve akıcı bir şekilde çıkmadığı zamansa duanın bu kez kabul edilmediğini anladığını söylemiştir (*Berahot*

34b). Onun neslinde yaşamış olan Raban Yohanan ben Zakay ve Raban Gamliel gibi büyük *Tannalar* bile, kendi oğulları uğruna dua etmesi için ona ricada bulunmak üzere ulaklar göndermişlerdir. Rabi Hanina ben Dosa tüm hayatı boyunca yoksulluk ve ıstırap içinde yaşamış ve bu dünyadan hiç zevk almamıştır. O bir Şabat arifesinden diğerine kadar sadece bir *kav* (yaklaşık iki lt.) keçi boynuzu ile idare ederken, her gün Göksel bir Ses çıkıp "Tüm dünya oğlum Hanina sayesinde besleniyor" derdi (*Taanit* 24b).

Vefat ettiği zaman Hahamlar, "O öldüğünden beri eylem insanları kalmadı (*Sota* 49b) ve *hasidut* [=Tanrı'ya yüksek düzeyde bağlılık] sona erdi (Talmud Yerusalmi, *Sota* 9:16)" demişlerdir.

Rabi
Hanina
ben
Dosa

Şimdi *Gemara* çok daha ilginç bir noktayı öğretmektedir. Bir an için o kutunun içinde çok sayıda küçük dondurma paketi olduğunu düşünün. Bu durumda hikâye tamamen farklı bir hal alıyor. Çünkü kutunun *Reşut A-Rabim*'de kalan kısmı içindeki dondurma paketleri, *Reşut A-Yahid*'i tamamen terk etmiş durumda. Acaba bu adam, dışarı çıkmış olan dondurma paketleri için *hayav* (bkz. sayfa 50) hale gelmiş midir?

Rabi Yohanan'a göre hayır! Neden? "*Eged Keli*" kuralı nedeniyle. Bu terim "bir eşyanın/aracın birlikte bağladığı şeyler" anlamına gelir. Dondurma paketlerinin hepsi kutunun içinde birlikte bulunduğundan, tüm kutu bir bütün halinde *Reşut A-Rabim*'e çıkmadığı sürece, adam henüz *hayav* değildir!

Otsaa Şekli

Yaprak

92

"*Otsaa*" yasağını daha önce birçok kez gördük. Buna göre Şabat günü *Reşut A-Yahid*'den *Reşut A-Rabim*'e bir şey çıkarmak, *Reşut A-Rabim*'den *Reşut A-Yahid*'e bir şey sokmak ve *Reşut A-Rabim* içinde bir şeyi dört *ama* uzağa taşımak yasaktır.

Bu konumuzda, bir şeyi normalden farklı bir şekilde dışarı çıkaran kişinin *hayav* olmadığını öğrenmekteyiz. Örneğin kişi bir şeyi ağzında veya ayakkabısının içinde dışarı çıkarırsa, *paturdur* (yani muafır; bkz. sayfa 50); çünkü bu, dışarı çıkarmanın normal bir yolu değildir.

Gemara, Utsal adlı bir şehirde, insanların su ve şarap testilerini, ellerini hiç sürmeden başlarının üzerinde taşıdıklarını anlatmaktadır. Yerel uygulama böyle olmasına rağmen bir kişi bu testileri bu şekilde dışarı çıkardığı takdirde yine *paturdur*; çünkü dünyanın genelinde eşyaları taşımak için kullanılan normal yöntem bu değildir.

Bir *melahanın*, normalde yapıldığı şekilden farklı yapılması halinde *patur* olma durumu sadece *Otsaa* yasağıyla sınırlı değildir. Şabat günü yapılması yasak olan her *melaha*, normalden farklı bir şekilde [yani "*şinuy*" (değişiklik) ile] yapıldığı takdirde, kişi *hayav* olmaz.

İki Kişi – Bir Melaha

Yaprak

93

Rabi Yeuda ve Rabi Şimon, Tora'daki bir pasuğa dayanarak, Şabat günü iki kişinin bir *melahayı* birlikte yapmaları halinde ikisinin de *patur* olacağını öğretmektedirler. Rabi Yeuda'nın söylediğine göre, söz konusu pasuktan, bu iki kişinin o *melahayı* yalnızca "normal uygulama şeklinden farklı" yapmış olmaları halinde *patur* olacaklarını öğrenmekteyiz.

Nedir kastedilen? Örneğin, eğer iki güçlü kuvvetli insan, küçük bir paketi birlikte *Reşut A-Rabim*'den *Reşut A-Yahid*'e taşırsa, bu, "normal uygulama şeklinden farklı" yapılmış bir *melahadır*, zira normalde küçük bir paketi taşımak için iki kişiye ihtiyaç yoktur. Buna karşılık, eğer iki kişi bir *melahayı* birlikte yapmışsa ve bu eylemde bu kişilerin birbirinin yardımı ihtiyacı var idiyse, o zaman ikisi de *hayavdır*.

Gazabını Ahşabın ve Taşların Üzerine Döktü (Devam)

"Böyle bir evin yıkılması karşısında nasıl inleyip sızlamam?" diye cevap verdi Rav Hisda, Ula'ya. "Bu evde her gün altmış kadın ve her gece altmış kadın, ihtiyacı olan herkese bol miktarda leziz yemekler ve tatlılar hazırlayıp pişirirdi! Dahası, bu ev daha birçok

iyilikseverce davranışa sahne olmuş, *tsedaka* ve *gemilut hasadim* timsali haline gelmişti!"

Ula, Rav Hisda'nın sözlerine kulak verdi ve bu yerde daha birçok harika iyilik yapıldığını öğrendi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
93'te

Örneğin, bir buzdolabını *Reşut A-Rabim*'den *Reşut A-Yahid*'e taşıyan iki kişi *hayavdır*. Neden?

Çünkü pasuktan öğrendiğimiz kurala göre, iki kişinin bir *melahayı* birlikte yaptıkları zaman *patur* olmaları için, o *melahayı* yaparken birbirlerine ihtiyaçları olmaması gerekir. Oysa buzdolabını taşıyabilmek için birbirlerine ihtiyaçları vardır; bu yüzden ikisi de *hayavdır*.

Tumat Tsaraat

Yaprak

94

Tora'da, bedeninde *tsaraat* lekesi olan bir kişinin Koen'e gitmesi gerektiği yazılıdır. *Tsaraat*, başta *Laşon Ara* (olumsuz veya zarar verici konuşma) olmak üzere bazı günahlar nedeniyle kişiye gönderilen özel ve mucizevi bir rahatsızlıktır. Bu rahatsızlığa yakalanan kişiye "*metsora*" adı verilir; bu kişi "*tame*", yani manevi açıdan saflığını yitirmiş sayılır ve bu duruma "*tumat tsaraat*" (*tsaraat*'ın sebep olduğu *tuma*) adı verilir. Koen kendisine gösterilen bedensel lekenin *tame* olup olmadığını belirlemek üzere, Tora'da yazılı olan tüm belirtilere sahip olup olmadığını kontrol eder.

Tsaraat belirtilerinden biri, deri üzerinde beliren beyaz bir leke ile bunun içinde en az iki adet beyaz renkli kılın varlığıdır.

Eğer bir *metsorada* en başta beyaz bir leke ve içinde iki beyaz kıl var idiyse ve daha sonra bu kıllardan biri döküldüyse, leke artık kişiyi *tame* yapmaz.

Gemara, bir *metsoranın* beyaz renkli kılları yolmasının yasak olduğunu, bunun yerine iki kıldan biri kendiliğinden düşene veya Kutsal ve Mübarek Tanrı onu iyileştirip beyaz leke tamamen ortadan kalkana kadar sabırla beklemesi gerektiğini söylemektedir.

Şabat Günü Kılları Keskme: *Gemara*'da ayrıca, Şabat günü kıl yolmanın, tırnak kesmenin, deri parçalarını koparmanın [örneğin deri fazlalıklarını dişlerle ısırp çıkarmanın] yasak olduğunu da öğrenmekteyiz.

Şabat Günü Süt Sağmak Neden Yasaktır?

Yaprak

95

Masehet Şabat'ın başında, Şabat günü yasak olan eylemler içinde "*Avot Melahot*" (tekil: *Av Melaha*) olarak adlandırılan ana kategoriler ve "*Toladot*" (tekil: *Tolada*) olarak adlandırılan alt kategoriler bulunduğunu öğrenmiştik (bkz. sayfa 49).

Mişkan'ın inşası sırasında yapılan her kayda değer eylem "*Av Melaha*", bunlara benzeyen her eylem de "*Tolada*" olarak kabul edilir.

Tora'ya göre hem *Av Melaha* hem de *Tolada* yasaktır. Örneğin *Daş* (kabuklu bir şeyi ezerek içindekini açığa çıkarmak) *melahası*, bir *Av Melaha*'dır. Bunun bir *Tolada*'sı ise *Mefarek* (ayırarak; parçalamak) olarak bilinir. Kutsal Şabat günü hayvanların sütünü sağmak neden yasaktır? Çünkü bu, *Mefarek* adlı *Tolada* kategorisine dâhildir.

Daş adlı ana *melaha* kategorisi, buğday tanelerinin, üzerlerindeki ince kabuktan ayrılmasıdır. Buradan *Mefarek* adlı alt *melaha* kategorisi öğrenilmektedir; bir şeyi parçalarına ayırmak yasaktır. Bu nedenle Şabat günü hayvanları sağmak da yasaktır, çünkü bu işlem, sütü, içinde hapsolmuş durumda olduğu hayvandan ayırmak anlamına gelir ve *Mefarek* sınıfına girer.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

II. Bet-Amikdaş döneminin sonlarında yaşamıştır. *Gemara* onun, Yerusalayim'in en zengin kadınlarından biri olan Marta bat Baytos'la evlendiğini anlatır. Eşi, dönemin kralı Agripas'a ödediği servetle Yeoşua ben Gamla'nın Koen Gadol olmasını sağlamış, bu sayede Yahudi halkı, Koen Gadol mevkiinin sürekli *Tsadokilere* peşkeş çekildiği bir dönemde bu mevkie uygun, *kaşer* bir Koen Gadol'a sahip olabilmektedir.

Yeoşua ben Gamla, Yom Kipur'da iki teke arasında yapılan kurada kullanılan ahşap sandık (*kalpi*) yerine som altından mamul bir

sandık kullanılmasını öngörmüş ve Hahamlar onun bu kararını olumlu karşılamışlardır. Hahamlarımız özellikle, Yeoşua ben Gamla'nın olumlu bir şekilde hatırlandığını, zira o olmasa Tora'nın Yisrael tarafından unutulabileceğini söylemişlerdir (*Baba Batra* 21a). Çünkü onun nesline kadar babası kendisine Tora öğretenler Tora öğrenir, ama babası olmayan veya babası kendisine Tora öğretmeyen kişiler ise Tora konusunda cahil kalırdı. Ama Yeoşua ben Gamla gelmiş ve her yerde çocuklara Tora öğretecek öğretmenler atanmasına karar vermiştir.

Yeoşua
ben
Gamla

MASEHET ŞABAT
PEREK 11: AZOREK

Şabat Günü Toprağı Düzleştirme Yasası

Yaprak

96

Önceki yaprakta bir *Av Melaha* ve ona ait bir *Tolada*'yı görmüştük. Bu sayfada da yine bir *Av Melaha* ve ona ait bir *Tolada*'yı öğreneceğiz.

Horeş (tarla sürmek) *melahası* bir *Av Melaha*'dır. Şabat günü tarla sürmek yasaktır. Ama bunun yanında toprak üzerindeki kumu düzenleyip düz bir satıh haline getirmek de yasaktır ve bu işlem, *Horeş* adlı *Av Melaha*'nın bir *Tolada*'sıdır, çünkü *Horeş*'le benzerlik içermektedir.

Toprağın düzleştirilmesi neden *Horeş melahasına* benzemektedir? Çünkü bu işlem toprağı ekim işlemine uygun hale getirir. Bu nedenle tarla sürmeye uygun bir yerde kum veya toprağı düzleştirmek yasaktır.

Hatat-korbanı: Hahamlarımız, Şabat günü iki tane *melahayı beşogeg* (hata sonucu, kazara veya bilmeden) yapan bir kişinin iki tane *Hatat-korbanı* getirmesi gerektiği görüşündedirler (bkz. sayfa 81). Ama eğer bu iki *melahadan* biri *Av Melaha*, diğeri de ona ait bir *Tolada* idiyse, o zaman bu kişi yalnızca tek bir *Hatat-korbanı* getirmekle yükümlüdür, çünkü aynı türden iki ihlal söz konusudur.

Mekoşes Kimdi ve Ne Yapmıştı?

Yaprak

97

Bene Yisrael çöldeyken, bir Yahudi ağaç dallarıyla ilgili bir eylem yaparak Şabat'ı ihlal etmişti. Tora'da bu eylemle ilgili olarak *Lekoşes* fiili kullanılmaktadır ve dolayısıyla, ismi belirtilmeyen bu kişi de *Mekoşes* olarak bilinir (bu konu için bkz. Bamidbar 15:32).

Bu kişinin yaptığı, Şabat'ı ihlal eden eylem neydi? *Gemara* bu konuda üç olasılık aktarmaktadır: **a.** Adam ağaçları "bir araya toplamış" ve bu şekilde *Meamer* adlı yasak *melahayı* yapmıştır. Bu *melaha*, dallar ve benzeri şeylerle bir yığın veya demet oluşturmak anlamına gelir. **b.** Ağaçtan dallar kesmiştir ve Şabat günü bunu yapmak yasaktır (*Kotser* adlı *melaha*; bkz. sayfa 82). **c.** Ağaç dallarını çölde dört *ama* taşımıştır. Çöl o dönemde *Reşut A-Rabim* konumundaydı ve öğrendiğimiz üzere Şabat günü *Reşut A-Rabim*'de bir şeyi dört *ama* öteye taşımak yasaktır.

Gemara, yaptığı eylem nedeniyle *Mekoşes* olarak bilinen bu kişinin kim olduğu üzerinde durmaktadır. Rabi Akiva pasuklara dayanarak bu kişinin, Mahla, Noa, Hogla, Milka ve Tirtsa adlı kızların babası Tselofhad olduğunu söylemektedir. Rabi Yeuda ben Betera ise Tselofhad'ın bu kişi olmadığı görüşündedir.

Gazabını Ahşabın ve Taşların Üzerine Döktü (Devam)

"Bu evin sahibi olan Rav Hana bar Hanilay, şimdi işler tersine dönmüş ve mal varlığını yitirmiş olsa da, önceleri büyük bir zengindi ve bir fakir geldiği zaman ona vereceği para elinde olsun diye ellerini cebinden çıkarmazdı. Böylece fakirin bir an için bile beklemesine gerek kalmazdı. Rav Hana, köklü bir aileye mensup fakir bir kişi geldiğinde kendisi elini cebine götürene kadar fakirin utanıp isteğinden vazgeçebileceğini düşünürdü. Buna meydan vermek istemediği

için de elini cebinden çıkarmazdı."

"Bu evin içinde yapılan harika işler bunlarla da sınırlı değildi" diye ekledi Rav Hisda, Rabi Hana ben Hanilay'a yönelik övgülerini çoğaltmak için. "Rav Hana, fakirler evine girip çıkarken birbirleriyle karşılaşmasın ve Rav Hana'nın iyiliğine muhtaç oldukları için mahcup olmasın diye evinin dört yönüne dört giriş yapmıştı. Evine aç giren herkes karnı tok ve memnun halde çıkardı."

Hahamlarımızdan
MAASELERDevamı
95'te

Esrarengiz Sürgü

Yaprak

98

Mişkan'ın duvarları, uzun bir sıra halinde yan yana dik olarak dizilmiş kalın kalaslardan oluşuyordu. Her kalasın ortasında bir delik vardı ve *a-beriah a-tihon* adı verilen “merkezi sürgü” bu deliklerden geçiyordu. Bu sürgü, tüm deliklerden geçen uzun bir çubuk şeklindeydi ve *Mişkan*'ın duvar kalasları onun sayesinde bir arada ayakta duruyordu.

Gemara, bu merkezi sürgüyle büyük bir mucize gerçekleştiğini anlatmaktadır. *Mişkan*'ın üç duvarı vardı, ama tüm duvarlardan geçen yalnızca **tek bir** merkezi sürgü bulunuyordu! Akıl almaz bir şey! Bir düşünün; sürgü bu üç duvardan ilkinin kalaslarının içinden başlayarak ilerliyor, duvar sona erip köşeye vardığında sürgü de köşeyi dönerek ikinci duvarın kalaslarındaki deliklere doğru devam ediyordu. O duvarın kalaslarının sonuna geldiğinde sürgü tekrar köşeden dönüp üçüncü duvarın kalaslarına geçiyordu. Böylece aynı sürgü *Mişkan*'ın üç duvarının hepsinin içinden geçmekteydi!

Tiftik Çadır Bezleri

Yaprak

99

Bene-Yisrael'in çölde inşa ettikleri *Mişkan*'ın bir çatısı yoktu. Tamamen açık olan üstü, çadır bezleriyle örtülüyordu, zira Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın emri bu şekildeydi.

En alttaki çadır bezi çok farklı renklerde iplik çeşitleriyle örülmüştü. Onların üzerinde ise keçi yününden yapılmış ikinci kat çadır bezleri vardı.

Tiftikten yapılmış bu çadır bezlerinin hazırlanmasında kullanılan iplikler son derece istisnai bir beceriyle bükülmüştü. Dünyanın her yerinde önce yün kırkılır ve ardından liflerin bükülmesiyle iplik elde edilir. Ama *Mişkan*'ın çadır bezlerinde kullanılan iplikler, yün henüz keçilerin üzerindeyken bükülüp hazırlanmıştı. Bu çok müstesna işlemi, usta kadınlar gerçekleştirmişti.

Hazırlanan çadır bezleri mavi yünden yapılmış kopçalar ve metal çengeller yoluyla birleştirilmişti. Alttaki çadır bezinin birleştirilmesinde kullanılan çengeller altından yapılmıştı ve *Mişkan*'ın içinde durup yukarı bakan bir kişi altın çengellerle mavi kopçaları gördüğünde bu ona sanki gökyüzündeki yıldızlara bakıyormuş gibi bir his verirdi. İşte *Mişkan*'ın örtüsü bu kadar güzeldi.

Reşut A-Rabim'de Bir Şeyi Fırlatmak

Yaprak

100

Şabat günü bir şeyi *Reşut A-Rabim*'de dört *ama* (yaklaşık iki metre) uzağa taşımak yasaktır ve bunu yapan kişi, *Otsaa* yasağını ihlal etmiş olur; *hayavdır*. Buna karşılık, bir şeyi dört *amadan* daha kısa bir mesafeye taşıyan kişi *paturdur* (muaf).

Şabat günü *Reşut A-Rabim*'de bir şeyi dört *ama* mesafeye fırlatmak da yasaktır.

Mişna, bir kişi bir nesneyi üç *amalık* mesafeye fırlattıysa, ama o nesne yere düşmesinin ardından yuvarlanıp dört *ama* mesafeyi geçtikten sonra durduysa, o kişinin *patur* olduğunu söylemektedir. Bunun sebebi, bu kişinin o nesneyi yalnızca üç *ama* öteye atmaya niyetlenmiş olmasıdır (*Rişonim* Dönemi otoritelerinin bir kısmının görüşü bu şekildedir).

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

II. Bet-Amikdaş döneminde 11 yıl Koen Gadol görevinde bulunmuştur. *Gemara*'da anlatıldığına göre, çok mal ve mülke sahip muazzam zengin biriydi; babası ona karada bin kasaba ve denizde bin gemi miras bırakmıştı. *Gemara*'da (*Yoma* 35b) ve *Midraş*'ta (*Eha* 2:4) Rabi Elazar ben Harsom'un hayret verici zenginliği hakkında çarpıcı tasvirler vardır – ama kendisi buna rağmen, Tora öğreniminden

geri kalmamıştır. Geçimi için her gün omzuna bir çuval un alır, Tora öğrenmek için şehir şehir, ülke ülke dolaşırdı. Hahamlarımız (*Yoma* 35b), Rabi Elazar ben Harsom'un, nihai yargı gününde tüm zengin insanları haksız çıkaracağını söylemişlerdir; zira bunların hiçbirisi, Tora ile meşgul olmamalarına bahane olarak zenginliklerini öne süremeyeceklerdir.

**Rabi
Elazar
ben
Harsom**

Bir kişi bir nesneyi dört *ama* mesafeye fırlatmış, ama o nesne daha sonra geri doğru yuvarlanarak atan kişiye geri dönmüşse bu kişi *paturdur*. Neden? Çünkü *hayav* olması için, atılan nesnenin, atıldığı yerden en az dört *ama* mesafede sabit durmuş olması gerekir. Eğer durmadıysa bu eylemle *Otsaa* yasağı ihlal edilmiş olmayacaktır.

Reşut A-Yahid ve Reşut A-Rabim

Yaprak

101

Reşut A-Yahid içinde bir şeyi dört *ama* taşımak – bunun yasak olduğu *Reşut A-Rabim*’den farklı olarak – serbesttir.

Gemara, eğer bir kişi duvar görevi gören paravanlar dikip odaya benzer bir yapı oluşturduysa, [üstü açık bile olsa] bu paravanların iç kısmının *Reşut A-Yahid* sınıfında olduğunu ve içinde bir şeyler taşımanın serbest olacağını söylemektedir. Ama eğer bu paravanları yere bitişik değil de biraz daha yukarıda, yerle arasında boşluk kalacak şekilde koyduysa, o zaman dikkate alınması gereken başka kriterler de vardır ve burasının *Reşut A-Yahid* sınıfında olup olmadığı kontrol edilmelidir.

Bu nasıl kontrol edilir? Bu paravanların altından bir oğlağın geçebilip geçemeyeceğine bakılır. Eğer geçebiliyorsa, paravan bir çit veya duvar işlevi görmüyor demektir ve dolayısıyla burada *Reşut A-Yahid*’den söz edilemez. Ama eğer aradaki boşluk bir oğlağın geçemeyeceği kadarsa o zaman paravan işlev görüyor demektir ve sınırladığı bölgeyi *Reşut A-Yahid*’e dönüştürür.

Aklınıza bir soru gelebilir: Bir paravan, oğlağın geçemeyeceği kadar yere yakın olsa bile, tam olarak yere kadar erişmiyorsa bunun iyi bir paravan olduğu nasıl söylenebilir? İyi bir soru bu; ve cevabı da şöyle: Bunun iyi bir paravan olarak, yani sanki yere kadar erişiyormuş gibi kabul edilmesi Moşe’ye Sinay’da verilmiş bir *alahad*’dır. Bu *alahaya* “*god ahit*” (uzat, indir) adı verilir. Buna göre, yere belirli bir yakınlıktaki paravan, kanuni tanım olarak yere bitişik kabul edilir.

Gazabını Ahşabın ve Taşların Üzerine Döktü (Devam)

Rav Hisda’nın ağzından dökülen övgü ve methiyeler hâlâ sona ermiş değildi. Rav Ula’ya anlatmaya devam etti: “Kuraklık yıllarında gökler bereketli yağmurlar vermeyi kestiği zamanlarda, fakir olmayan insanlar için de yiyecek bulmak mümkün değildi. Kendilerine yiyecek temin etme olanağı yalnızca Rav Hana gibi müthiş zengin insanların elinde mevcuttu ve cömertlikleriyle

bunu başkalarıyla da paylaşabiliyorlardı. Ama ellerini dilenmek için açmaya alışkın olmayan insanlar bundan utanç duyabilirlerdi. Rav Hana bunu önlemek için ne mi yapardı? Geniş gönlüyle gidip evinin dışına buğday ve arpa dökerdi ve gelip dilenmekten utanan kişiler, kimseye görünmeksizin gece karanlığında gelip ihtiyaçları kadar erzak toplarlardı.”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
97’de

MASEHET ŞABAT PEREK 12: ABONE

Küçük Bir Deliği Kapatmak

Yaprak

102

Şabat günü herhangi bir şeyi inşa etmek yasaktır (“Bone” adlı *melaha*). Hatta en küçük inşaat bile, önem taşıdığı ve bir ihtiyacı karşıladığı takdirde yasaktır.

Gemara, Şabat günü yapıldığı takdirde, önem taşıdığı ve bir ihtiyaca cevap verdiği için, yapılan *hayav* (bkz. sayfa 50) kılacak küçük bir inşaaata örnek vermektedir. Örneğin güzel bir konutu olan bir adam, bir gün evin duvarında ufacık bir delik görür. Hemen biraz sıva getirip bu küçük deliği kapatır. Bir inşaat amelesine küçük bir deliği kapatmanın “inşaat” sayılıp sayılmayacağını soracak olsak, adam gülüp “Ne münasebet? Yalnızca benim gibi, tuğlalarla duvar ören bir kişi ‘inşaat’ yapmış sayılır” diye cevap verecektir. Ama gerçek şu ki, yukarıdaki örnekte olduğu gibi küçük bir deliği kapatmak bile Tora’ya göre inşaat sınıfındadır.

Neden?

Çünkü Şabat günü yapılması yasak olan *melahaları* *Mişkan*’dan öğrenmekteyiz. *Mişkan*’ın inşası ve ibadete hazırlık için yapılan eylemlerden herhangi birini Şabat günü yapmak yasaktır. Ve *Mişkan*’da, duvar kalaslarında küçük bir delik bulmaları halinde bunu kurşunla kapatmaya özen gösterirlerdi.

İki Harf ve İki İşaret Yazmak

Yaprak

103

Şabat günü yapılması yasak olan 39 *melahadan* (*Lamed-tet melahot*) biri de “*Kotev*” (yazmak) adlı *melahadır*. Şabat günü yazı yazmak yasaktır.

Kişi kaç harf yazdığı takdirde *hayav* olur? *Gemara* kutsal Şabat günü tek harf bile yazmanın “yasak” olduğunu, ama kişinin *hayav* olması için en azından iki harf yazmış olması gerektiğini söylemektedir. Rabi Yose’ye göre bunun için iki tam harf yazmak da şart değildir ve eğer bir kişi, niyetini belli edecek şekilde iki işaret çizdiyse bile “*Kotev*” yasağını ihlal etmiş olur.

Neden? Çünkü *Mişkan*’ın inşası sırasında da duvar kalaslarının üzerine işaretler çizerlerdi. Bunun amacı her bir kalasın tam yerinin bilinmesiydi ve önceki yaprakta belirtildiği gibi, Şabat günü yasak olan eylemleri *Mişkan*’dan öğrenmekteyiz. Dolayısıyla buradan da, işaretler çizen bir kişinin de “*Kotev*” yasağını ihlal etmiş olduğunu öğreniyoruz.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

Raban Yohanan ben Zakay’ın öğrencilerindendir. “*A-Modai*” lakabı, yaşadığı şehirden kaynaklanmaktadır; zira kendisi, Hanuka olaylarından hatırlayacağımız Haşmonayhanedanının şehri olan Modiin’deni. Rabi Elazar A-Modai’nin özellikle güçlü olduğu taraf, Tora’nın “*agada*” tabir edilen, kanuni olmayan kısımlarıydı. Kendisi Tora’nın pasuklarına, *deraşalar* ve Hahamlarımızın *agada* öğretileri yoluyla açıklamalar getirirdi. Raban Gamliel de onu sayardı ve Rabi Elazar A-Modai’nin açıklamalarına yönelik takdirini “Yine de A-Modai’ye ihtiyacımız var” sözleriyle dile getirmişti (*Baba Batra* 10b). *Tannalardan* birçoğu ona saygılarını belirtmek

üzere kendisine “Rabi” diye hitap ederlerdi. Bar Kohba isyanı döneminde yaşamıştı. Her gün çuval beziyle oturup oruç tutmak ve Betar şehrinin düşmanlar tarafından ele geçirilmemesi için dua etmekle meşguldü. “Ey Evrenin Efendisi; bugün yargıya oturma” der, bu şekilde duasıyla Romalıların şehri almasını önlerdi. Ama bir gün, bir Kuti (Kuta’lı bir adam) Betar’ı kuşatma altına almış olan komutan Adrianos’a, Rabi Elazar hayatta olduğu sürece başarılı olamayacağını söyledi. Ve gerçekten de, kendisine atılan bir iftira sonucunda, Rabi Elazar’ı bizzat Bar Kohba öldürünce, halkın günahları hemen ağır bastı ve şehir kaybedildi.

Rabi
Elazar
A-Modai

On Emir

Yaprak
104

On Emir (*Aseret A-Diberot*) iki Antlaşma Levhası (*Luhot A-Berit*) üzerine yazılıydı. *Gemara*'nın anlattığı üzere On Emir bu levhaların üzerine son derece mucizevi bir şekilde yazılmıştı. Bunun için mürekkep veya boya kullanılmış değildi; harfler levhaların üzerine hakkedilmişti.

“Hakkedilmiş” olmanın ne olduğunu merak ediyorsanız, açıklayalım. Örneğin, mermer bir taşı, üzerine yazı yazma suretiyle bir anıt levhasına dönüştürmek istediğimizde bir keski ve çekiç alır ve mermer levhayı dikkatli bir şekilde kırıp yontarak harf şekilleri oluştururuz. İşte bu harfler, taşta “hakkedilmiştir”.

Hayret verici olan nokta şudur ki, On Emir, levhaların üzerine bir taraftan diğerine geçecek şekilde hakkedilmişti! Yani harflere karşıdan baktığınızda levhanın diğer tarafını görebilirdiniz, çünkü harfler, taşın bir yüzünden diğerine geçecek şekilde hakkedilmişti. Şimdi gelin, *Sameh* (ד) harfinin levhalara nasıl yazıldığına bir göz atalım. Bilindiği gibi bu harf her yönden kapalıdır; bu da, *Sameh* harfini taşı delip geçecek şekilde hakketmek için tam bir kapalı şekli kazımak gerektiği anlamına gelmektedir. Ama bunu yaptığımız takdirde, ortada kalan kısım da doğal olarak düşecek, geriye sadece anlamsız bir delik kalacaktır. Örneğin bir kâğıdın içinden bir kare kesmeyi deneyin. Kesmeyi tamamladığınızda, kesim sınırlarının içinde kalan kare hâlâ kâğıdın bir parçası olarak kalacak mıdır? Ne münasebet! Aynısı levhalardaki *Sameh* harfi için de geçerli olmalıydı. Ne var ki hayret verici bir mucize sayesinde ortada kalan kısmı yerli yerinde havada asılı halde dururdu!

Gazabını Ahşabın ve Taşların Üzerine Döktü (Devam)

“İşte, eskiden bu evde yaşayan Rav Hana böyle biriydi” diye bitirdi sözlerini Rav Hisda. “Ama şimdi bu koca ev yıkılıp bir taş yığınınna döndü. Buna nasıl üzülmem?”

“Sakinlerine bir şey olmayıp sadece evin yıkılmış olduğuna sevin Rav Hisda!” diye cevap verdi Ula, Rav Hisda'ya. “Tanrı'ya şükürler olsun ki, gazabını insanların değil, ahşabın ve taşların üzerine döktü. Bilindiği gibi, Tanrı, halkının günahlarından

kaynaklanan öfkesini de canlardan değil, ahşaptan ve taşlardan çıkarmış, bu amaçla Bet-Amikdaş'ı yıkmış, ama halkı hayatta bırakmıştı. İşte o günden beri Kutsal ve Mübarek Tanrı, *tsadiklerin* canlarını bağışlamak için de aynı şekilde öfkesini onların kendilerine değil, evlerine yönlendirir. Bu nedenle, Tanrı'nın, öfkesini Rav Hana'nın yalnızca evine yöneltmiş olması iyi olmuş!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
99'da

MASEHET ŞABAT PEREK 13: AOREG

Kötü Dürtüyü Dinlemek Yasak!

Yaprak

105

Rabi Yohanan ben Nuri, kişinin dikkatli olması ve kötü eğilimini (*yetser ara*) dinlememesi gerektiğini söyler, çünkü eğer ona kulak verirse, bugün ona önemsiz görünen bir kabahati işleyecek, yarın kötü eğilim ona başka bir şey yapmasını telkin edince onu da yapacaktır ve bu böyle gittiği takdirde sonunda, Tanrı korusun, en kötü şeyleri bile yapabilecek hale gelecektir.

Bu yaprakta ayrıca, *kaşer* bir insan (=Tora'nın emirlerini yerine getiren ve yasaklarından kaçınan bir kişi) bu dünyadan ayrıldığında, onun vefatı nedeniyle keder duymak, hakkında onu öven bir konuşma (*esped*) yapmak ve topluma onun faziletlerinden bahsetmek gerektiğini de öğreniyoruz.

Bir *talmid haham* vefat ettiği zaman özellikle keder duyma, onun hakkında bir *esped* yaparak erdemlerinden ve yaptığı önemli işlerden bahsetme, insanlara bunun ne kadar büyük bir kayıp olduğunu anlatma ve onu kendimize örnek almamız gerektiğini vurgulama şeklinde özel bir *mitsva* vardır. Zira bu kişi, dünyadaki en önemli şeyi yapmış bir *talmid haham*dı – Tora öğrenmişti!

Aslan Avı!

Yaprak

106

Şabat günü yapılması yasak olan otuz dokuz *melahadan* biri de *Tseda* (avlanmak) *melahası*dır. Hayvanları avlamak, tuzağa düşürmek, kıstırmak, yakalamak yasaktır.

Gemara, Şabat günü bir hayvanı yakalayan herkesin bu yasağı çiğnemiş olmayabileceğini söylemektedir. Örneğin eğer bir kişi, zincirle bağlı bir köpeği yakaladıysa, *Tseda* yasağını ihlal etmiş olmaz, çünkü köpek zaten yakalanmış, tutulmuş bir durumdadır. *Tseda* yasağını sadece, kendisinden kaçabilecek bir hayvanı yakalayan kişi ihlal etmiş olur.

Ne dersiniz? Diyelim ki cesur adamın biri ormanda giderken kocaman bir aslanı elleriyle yakaladı. Acaba bu kişi *Tseda* yasağını ihlal etmiş midir? *Gemara* buna olumsuz cevap vermektedir. Neden? Çünkü hayvanların kralı olan aslan son derece güçlüdür ve en güçlü insan bile onu uzun bir süre elleriyle sıkı bir şekilde tutamaz; zira aslan sonunda ona üstün gelip kaçacaktır. Dolayısıyla bu cesur ve güçlü kişi, aslanı yalnızca, kaçmasının mümkün olmadığı bir kafesin içine hapsedmeyi başardığı takdirde *Tseda* yasağını ihlal etmiş olacaktır.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

Hayatından Kesitler

İkinci *Tannaim* neslinde yaşamıştır. Çok köklü bir aileye mensuptur. Babası Urkenos son derece zengin biriydi.

Gençliğinde, yirmi sekiz yaşına kadar, babasının tarlalarında çalışır ve Tora öğrenmeye nail olamadığı için hayıflanırdı. Sonunda bir gün Eliyau A-Navi ona göründü ve “Eğer Tora öğrenmeyi arzuluyorsan, Yeruslayim’e, Raban Yohanan ben Zakay’a çık” dedi. Gerçekten de genç Eliezer babasının evini terk ederek Yeruslayim’e çıktı. Orada Tora öğrenmeye başladı, büyük başarı kazandı ve diğer tüm öğrencileri geçerek hocası Raban Yohanan ben Zakay’ın en önemli öğrencileri arasına girdi. O kadar yüksek bir

önem düzeyine erişmişti ki, babası onu tarlada çalışmayı kestiği için mirasından reddetmek üzere Yeruslayim’e geldiği zaman, oğlunu Raban Yohanan ben Zakay’ın *yeşivasının* başında ders verirken buldu. Bunun üzerine babası tüm mal varlığını ona vermek istedi, ama Rabi Eliezer bunu reddederek yalnızca kendi payıyla yetindi. Hocası Raban Yohanan ben Zakay onun için “Tek damla bile kaybetmeyen, iyi sıvanmış bir sarnıç” benzetmesinde bulunmuştur. *Mişna*’da onun adıyla aktarılan yaklaşık üç yüz *alaha* vardır. Hocalarından hiçbir şey eksiltmediğini ve hocasından duymuş olmadığı hiçbir şey söylemediğini belirtmiştir.

Rabi
Eliezer
ben
Urkenos

Gömlek Cebinde Bir Kuş

Yaprak
107

Bu yaprakta da Şabat günü *Tseda* (avlanma) yasağına ait *alahalar* hakkında bilgi almaya devam ediyoruz.

Gemara'nın söylediğine göre, her ne kadar Şabat günü hayvanları yakalamak, tuzağa veya kapana düşürmek gibi şeyler yasak ise de, eğer bir hayvan kendiliğinden bir kişinin evine girmiş ve kapının kendiliğinden kapanması sonucu orada kısıtlı kalmışsa (evden çıkamıyorsa), onu serbest bırakma yükümlülüğü yoktur.

Yine eğer bir kişinin gömlek cebine bir kuş girdiyse ve oradan çıkamıyorsa, bu kişi onu serbest bırakmak zorunda değildir.

Yılan ve Akrep: Yılanlar ve akrepler zararlı hayvanlardır. Şabat günü evde bir yılan veya akrep görürsek ne yapmalıyız? *Gemara* onu avlamanın serbest olduğunu söylemektedir. Neden? Çünkü *Tseda melahası*, sadece bir hayvanı yakalayan kişi o hayvanı kendi kullanımı için elde etmek istediği takdirde yasaktır. Örneğin bir kuş avlayan kişi o kuşu istemektedir. Ama bir yılan veya akrep söz konusu olduğunda kişi onları elde etme peşinde değildir. Onları avlamanın tek amacı, zarar vermelerini önlemektir ve bu nedenle *Tseda* yasağını ihlal etmiş olmaz.

Gazabını Ahşabın ve Taşların Üzerine Döktü (Devam)

Ama Ula'nın teselli sözleri hâlâ Rav Hisda'nın kederini yatıştırmaya yetmemişti.

Ula bunu görünce "Rav Hisda" dedi. "Bak, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın evi olan Bet-Amikdaş da yıkıldı ve henüz inşa edilmedi. Bu nedenle, Tanrı'nın kulu olan bu *tsadik* adamın yıkılan evi için, onun Efendisi olan Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın evi için

üzüldüğünden daha çok üzülmemen gerekir!"

Rav Hisda, Ula'nın bu sözlerini kabul etti ve kalbinin derinliklerinden, Tanrı'nın, Kendi evini – Bet-Amikdaş'ı – inşa etmesi ve o zaman, *tsadiklerin* evlerinin de yeniden inşa edilmesi için dua etti.

(Berahot 58b)

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

MASEHET ŞABAT PEREK 14: ŞEMONA ŞERATSİM

A-Yahiddeki Peraşalar

Yaprak
108

Bilindiği gibi, *Sefer Tora*, *tefilin* ve *mezuzalar* yalnızca *taor* (=saf; yani *kaşer*) olan koyun, inek gibi çiftlik hayvanlarının ve geyik gibi *taor* yabani hayvanların derilerinden yapılmış bir parşöme yazılabilir. Ancak deve, eşek ve at gibi *tame* (=manevi açıdan saf olmayan; yani *kaşer* olmayan) hayvanların derileri, *Sefer Tora*, *tefilin* ve *mezuza* yazmak için *pasuldur* (geçersiz).

Bu yaprakta *Gemara*, *tefilin*'in nasıl hazırlandığını öğretmektedir.

Tefilin kutularının içinde, Tora'nın bu *mitsvayı* konu eden dört kısmının yazılı olduğu parşömenler bulunur. Bu parşömenler rulo haline getirilir, *taor* bir çiftlik hayvanının veya *taor* bir yabani hayvanın kılıyla bağlanır ve *tefilin* kutularının içine yerleştirilir. Bunun ardından, "*bayit*" adı verilen bu *tefilin* kutuları, bir çiftlik hayvanı veya yabani bir hayvanın tendonlarından üretilmiş ipliklerle dikilir. Bu tendonların da *tame* değil, *taor* olan hayvanlardan elde edilmiş olması gerekir.

Netilat Yadayim

Yaprak
109

Bir Yahudi sabah uykusundan kalktığında ellerini yıkamalıdır, çünkü gece içinde ellerin üzerine kötü bir ruh yerleşir ve bu kötü ruh *Netilat Yadayim* yapılmadığı sürece uzaklaşmaz. *Netilat Yadayim* için, bir kaba doldurulan su önce sağ, sonra da sol ele dökülür ve bu işlem üç kez tekrarlanır. Eller ıslakken baş hizasına kaldırılarak "*Al Netilat Yadayim*" *berahası* söylenir ve ardından eller kurulur.

Netilat Yadayim yapmadan önce gözlere, burna, ağza veya kulağa el sürmekten kaçınmak gerekir, çünkü üzerinde kötü ruhun bulunduğu ellerle buralara dokunmak, Tanrı korusun, zararlı olabilir. Aynı şekilde, içinde sert bir içki olan bir kaba da *Netilat Yadayim* yapmadan önce dokunmamak gerekir.

Gemara, eğer bir kişi yanlışlıkla, üzerinde kötü ruh bulunan elleriyle gözlerine dokunduyorsa, olabilecek zararı önlemek için gözlerinin üzerine "*puh*" adı verilen bir madde koymasını tavsiye etmektedir.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

Sanedrin Hahamlarının Arasında

II. Bet-Amikdaş yıkılıp *Sanedrin* Yeruşalayim'den Yavne'ye sürüldüğü zaman, Rabi Eliezer, hocası Raban Yohanan ben Zakay'ın ardından Yavne'ye gitti. Hocasının vefatından sonra *yeşivasını* Lod kentinde kurdu ve orada öğrencilerine Tora öğretti. Ona "Rabi Eliezer A-Gadol" (Büyük Rabi Eliezer) unvanını vermişlerdi ve *Mişna*'da "Rabi Eliezer" dendiğinde bahsedilen kişi odur. Anlatıldığına göre bir keresinde, hocalarından Rabi Yeoşua ben Hananya onun yanına geldiğinde, onun Tora öğretirken

oturduğu taşı öpmüş ve "Bu taş Sinay Dağı'na ve üzerinde oturan da *Aron Aberit*'e (Antlaşma Sandığı) benziyor" demiştir. Rabi Eliezer, İllel A-Zaken'in öğrencilerinden olan Raban Yohanan ben Zakay'ın öğrencisi olmasına rağmen, *alaha* alanında Şamay'ın öğretilerini benimsemişti. Rabi Eliezer ben Urkenos uzun bir ömür sürdü ve Betar şehrinin yıkılışından sonrasına kadar yaşadı. Öldüğünde yüz yaşına yakındı ve o vefat ettiği zaman "Rabi Eliezer öldüğünde *Sefer Tora* gömüldü" demişlerdir (*Sota* 49b).

**Rabi
Eliezer
ben
Urkenos**

Aslanın Parçaladığı Eşek

Yaprak

110

Eskiden, gelin ve damadı neşelendirmek için düğünlere çalgıcılar eşliğinde mersin ve hurma ağacı dalları götürme geleneği vardı.

İlk *Amoralardan* olan Rav vefat ettiğinde, Rav Yitshak bar Bisna, bu vefattan kaynaklanan üzüntü ve matem nedeniyle, düğünlerde mersin ve hurma dalları götürülürken çalgılar çalma geleneğine vefatın ilk yılı dolana kadar ara verileceğini bildirdi.

Rav Yitshak bar Bisna'nın bu talimatına kulak asmayan bir adam vardı. Rav Yitshak ben Bisna ne yapılması gerektiğini söylüyor olmasına rağmen, şahsen onun sözünü dinlemek zorunda olmadığını düşünüyordu. Kutsal *Gemara*, bu adamın, davranışının cezası olarak bir yılan tarafından sokulduğunu anlatmaktadır.

O zamanlarda dişi bir eşeğin farklı kısımlarından yapılan bazı panzehirler vardı. Bu adam da kendisi için böyle bir panzehir yapılacağını ve bu sayede kurtulacağını düşündü. Ama panzehiri hazırlamayı tam on üç kez denemelerine rağmen başaramadılar. On dördüncü seferde, bir başka dişi eşek yakalamaya çalıştıklarında bir aslan gelip onu parçaladı!

Şabat Günü İlaç Almak

Yaprak

111

Hahamlarımız, tehlikeli olmayan bir rahatsızlık nedeniyle hasta olan ve bedeninin herhangi bir yerinde örneğin, elinde veya ayağında sancısı bulunan, ama buna rağmen yiyip içebilen, oturabilen ve normal bir insan gibi davranabilen bir kişinin, Şabat günü ilaç almamasına hükmetmişlerdir.

Neden? Çünkü birçok ilaç çeşitli bitki ve maddelerin öğütülmesiyle hazırlanır. Şabat günü öğütmek serbest midir? Tabii ki hayır; ne de olsa *Mişkan*'ın inşası sırasında yapılan tüm iş türleri Şabat günü yasaktır ve *Mişkan*'da çeşitli renkleri elde etmek için bazı bitkileri öğütmüşlerdi. Hahamlarımız, Şabat günü ilaç almak isteyen bir kişinin bu ilacı hazırlamak için gereken bitki ve maddeleri öğütme yanlışına düşebileceğinden endişelenmişlerdir.

Ve bu nedenle böyle bir hastanın Şabat günü ilaç almamasına karar vermişlerdir.

Yılan Değildir Öldüren

Tüm bölgeye bir panik hâkimdi. Korku ve dehşet çılgınlıkları uzaklardan duyuluyordu. Neydi bu karmaşanın sebebi? Birkaç gün öncesinde, *arod* adı verilen tuhaf bir yılan türü o bölgeye dadanmıştı ve insanlara zarar veriyordu. Herkes can korkusuyla panik içinde titriyordu.

Endişe içindeki halk Rabi Hanina ben

Dosa'ya koşarak durumu anlattı: “Rabi! Hayatımız tehlikede. Tehlikeli bir yılan var aramızda. İnsanlara zarar veriyor ve henüz zarar görmemiş olanlara da dehşet salıyor. Kurtar bizi Rabi!”

“Yılanın hangi delikten çıktığını gösterin bana” dedi Rabi Hanina ben Dosa korkudan titreyen insanlara.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
103'te

MASEHET ŞABAT PEREK 15: VEELU KEŞARİM

Keşer Şel Kayama

Yaprak

112

Şabat günü yasak olan *melahalar*dan biri de “*Koşer*”dir (bağlamak; düğüm atmak). Şabat günü “*keşer şel kayama*” yapmak yasaktır. Bu terimin anlamını daha sonra açıklayacağız. Şimdilik “*keşer*” sözcüğünün “bağ” veya “düğüm” anlamına geldiğini söylemekle yetinelim.

Ama eğer kutsal Şabat günü bağlamak yasaksa, örneğin ayakkabı bağlarımızı nasıl oluyor da bağlayabiliyoruz?

Gelin konuyu düzenli bir şekilde açıklayalım. Şabat günü, **kalıcı** olacak türden bir bağ yapmak yasaktır. Örneğin eskiden develerin boynuna bir ip bağlardı. Şabat günü bu tipte bir bağ yapmak tabii ki yasaktır, zira amacı, devenin boynunda kalıcı olmasıdır.

Bunun dışında, kalıcı olmasa bile **uzun bir süre** durmasına niyetlenen bir düğüm atmak da aynı şekilde yasaktır.

Ayyakabı bağlarını bağlamanın neden serbest olduğunu artık kolayca anlayabiliriz. Bu serbesttir, çünkü bu bağlar aynı gün içinde açılmaktadır ve dolayısıyla yapılan bağ sadece kısa bir süre içindir.

Şimdi “*keşer şel kayama*” terimini açıklayabiliriz. *Kayama* sözcüğü “*kiyum*”, yani devamlılık, süreklilik sözcüğüyle bağlantılıdır. Başka bir deyişle, varlığı uzun süre devam edecek bir bağ veya düğüm kastedilmektedir.

Şabat’ı Onurlandırmak

Yaprak

113

Gemara, kutsal Şabat günü özen gösterilmesi gereken birkaç konuyu hatırlatmaktadır.

Özel Giysiler: Kutsal Şabat günü onuruna, Şabat’a özel, temiz ve güzel giysiler giymek gerekir.

Rahat Yürümek: Kutsal Şabat günü koşmaya yer yoktur. Bunun yerine rahat ve sakın bir şekilde, normal adımlarla yürümek gerekir. Tabii ki bir *mitsva* söz konusuysa, Talmud’un *Berahot* kısmında belirtildiği üzere, Şabat günü koşmak da serbesttir.

Normal Günlere Özgü Hususlar: Şabat günü, bu günde yapılması yasak olan şeylerle meşgul olmamak gerekir. Örneğin, nelerin tamire ihtiyacı olduğunu görmek için bahçeye çıkıp tespitlerde bulunulmamalıdır.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

İkinci *Tannaim* neslinde yaşamıştır. Raban Yohanan ben Zakay’ın en büyük beş öğrencisinden biridir. Hocası onun keskin zekâsı hakkında “Yisrael’in tüm Hahamları tartının bir kefesinde ve Rabi Eliezer ben Urkenos da onlarla birlikteyken, Rabi Elazar ben Arah diğer kefedede olursa, hepsinden ağır basar” demiş, ayrıca onu “coşkun bir pınar” sözleriyle övmüştür (*Pirke Avot* 2:8). Benzer şekilde, *Gemara*’da (*Hagiga* 14b), Rabi Elazar ben Arah’ın bir keresinde hocası Raban Yohanan

ben Zakay’dan, kendisine Tora’nın sırlarını öğretmesini istediği anlatılır. Hocası bunu reddedince Rabi Elazar ben Arah konuşmak için izin istemiş ve *Maase Merkava* (Tora’nın derin sırları; bkz. II. Kitap, sayfa 225) hakkında konuşmaya başlamasıyla birlikte gökten bir ateş inmiştir. Hocası bunu görünce onu alından öpmüş ve “Avraam Avinu’ya, *Maase Merkava*’yı anlamayı, soruşturmayı ve araştırmayı bilen bir evlat verdiği için, Yisrael’in Tanrısı A-Şem Mübarektir” demiştir.

**Rabi
Elazar
ben
Arah**

Normal Günlere Dair Konularda Konuşmamak: Şabat günü “*dibur sel hol*” (normal günlere dair veya kutsiyetle alakası olmayan alelade konularda yapılan konuşmalar) yapmak yasaktır. Örneğin, mal alım satımı veya parasal hesaplamalar gibi konularda konuşmamak gerekir. Ama kendi aklında bu konuları düşünmek isteyen bir kişi bunu yapmakta serbesttir.

Tevila Sırasında Hatsitsa

Yaprak

114

Bir ölüye veya *tuma* kaynağı olan başka bir şeye temas etmiş olan bir giysi, bir *mikveye* daldırılmadığı sürece *tame* (manevi saflığını yitirmiş) olarak kalır ve *mikveye* daldırıldıktan sonra artık *taordur* (manevi açıdan saf). Ama eğer giysinin üzerinde bir leke varsa, bu daldırma (*tevila*) işlemi işe yaramaz.

Neden? Çünkü bu leke, su ile giysi arasındaki temasa mani olan bir engel teşkil eder ve bu nedenle su da giysiyi arındıramaz. *Mikveye* daldırılan eşyayla *mikvedeki* suyun temasını önleyen bu tipteki bir engele “*hatsitsa*” adı verilir.

Hatsitsa alahalarında birçok farklı kural vardır. Şimdi bunlardan birini öğreneceğiz. *Tevila* kanunlarında önemli bir kural vardır: Eğer kişi giysideki lekeyi önemsemiyorsa ve bu leke onu rahatsız etmiyorsa, o zaman leke de *hatsitsa* teşkil etmez, çünkü bu durumda leke, giysinin bir parçası olarak kabul edilir. Ama Hahamlarımız bu kurala bir ilavede bulunmuşlar ve eğer leke giysinin çoğunluğunu kaplıyorsa, o zaman her şekilde *hatsitsa* teşkil etmesine hükmetmişlerdir.

Gemara, bir *talmid hahamın* giysisi söz konusu olduğunda, küçük bir lekenin bile *hatsitsa* sayıldığını söylemektedir. Neden? Çünkü *talmid hahamlar*, kutsal Tora ile meşgul oldukları için dünyadaki en önemli kişilerdir ve bu nedenle Tora’nın onuru için özenli olmak ve en ufak bir lekesi bile olmayan, tertemiz giysiler giymekle yükümlüdürler. (*Hatsitsa* konusunda ayrıca bkz. II. Kitap, sayfa 230.)

Yılan Değildir Öldüren (Devam)

Adamlar Rabi Hanina’yı alıp, yılanın çıktığı deliğe götürdüler.

Rabi Hanina, kendi şahsi liyakati ile öğrendiği Tora’nın liyakatinin tüm dünyayı ayakta tuttuğunu ve Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın tüm dünyaya bu liyakatler sayesinde bolluk içinde yiyecek ve geçim tedarik ettiğini biliyordu. Bu yüzden, tehlikede olmadığından, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın bir mucize gerçekleştireceğinden ve bu sayede yılanın ona zarar vermeyeceğinden de emindi.

Rabi Hanina cesur bir yürekle yılanın deliğine yaklaştı ve etrafındaki insanların

şaşkın bakışları karşısında topuğunu bu deliğin üzerine yerleştirdi. Herkesi tedirgin bir heyecan sarmıştı. Yılan delikten çıkmaya ve Rabi Hanina ben Dosa’nın topuğuna doğru ilerlemeye başladı ve... onu soktu. Ama akıl almaz bir mucize gerçekleşti! Rabi Hanina’nın hemen yanı başında bir su pınarı ortaya çıktı ve yılan öldü!

Bu yılanın ilginç bir özelliği vardı. Eğer soktuğu kişi, suya yilandan daha yakınsa, o zaman yılan ölürdü. Ama eğer yılan suya daha yakınsa, o zaman da soktuğu kişi ölürdü. Burada, seyreden herkesi sevindirecek şekilde, Rabi Hanina yilandan kurtulmuştu.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
109’da

MASEHET ŞABAT PEREK 16: KOL KİTVE

Humaş Hangi Dilde Yazılabilir?

Yaprak

115

Bu konumuzda, *Tannaim* arasındaki bir görüş ayrılığını öğrenmekteyiz. Bu görüşlerden birine göre *Humaş* (Tora'nın beş kitabı), *Neviim* (Peygamberler) ve *Ketuvim* (Kutsal Yazılar) kitapları her dilde yazılabilirken, diğer görüşe göre yalnızca *Leşon A-Kodeş*, yani "kutsiyet lisanı" olan İbranice ve özel bir istisna olarak Yunanca yazılabilir.

Bazı *Tannalara* göre eğer bir kişi *Humaş*'ı *Sefer Tora*'daki harflerle değil de normal yazıyla yazdıysa, bu *Humaş* gömülüldü. Dahası, böyle bir *Humaş* Şabat günü de *muktse*dir, çünkü kullanılması mümkün değildir.

Baale A-Tosafot adı verilen otoritelerin yazdıklarına göre, bu görüş ayrılığından uzun yıllar sonra, *Humaş*'ın her lisanda yazılabileceği konusunda herkes hemfikir olmuştur, çünkü Hahamlarımız, Yahudilerin, *Leşon A-Kodeş*'i iyi bilmemeleri nedeniyle Tora'yı iyi bir şekilde öğrenmeyi başaramayacaklarını görmüşlerdi.

Tüm bu söylenenler *Humaş* yazımı hakkındadır. Ama tabii ki, *Sefer Tora* yalnızca kutsiyet lisanında ve yalnızca *Sefer Tora* harfleriyle yazılabilir.

Şabat Günü Yangın!

Yaprak

116

Bilindiği gibi Şabat günü "*muktse*" bir şeyi ele almak yasaktır (bkz. sayfa 65, 69-72). *Mişna*, eğer yangın çıkarsa ve evde *muktse* bir şeyle birlikte bulunan bir *Sefer Tora* veya *tefilin* bulunuyorsa, bunları yangından kurtarma uğruna, içinde *Sefer Tora* veya *tefilin* bulunan torbanın, oradaki *muktseyi* silkeleyip çıkarmaya gerek olmaksızın dışarı çıkarılabileceğini söylemektedir.

Neden? Çünkü Hahamlarımız, bir Yahudi'ye bir *Sefer Tora* veya *tefilini* yangından kurtarmadan önce *muktseyi* silkeleyip çıkarmasını emretmeleri halinde bunun zaman kaybına yol açabileceğinden ve bu nedenle yangının *Sefer Tora* veya *tefilini* de yakabileceğinden endişe etmişlerdir. Bu nedenle Hahamlarımız, yangın olduğu zaman, *Sefer Tora* ve *tefilinleri*, üzerlerinde *muktse* bir şey varsa bile bir an önce dışarı çıkarmak gerektiğini söylemişlerdir.

Örneğin bir kişi *tefilinini* para dolu bir torbanın içine bırakmışsa, *tefilini* yangından kurtarmak için torbayı silkeleyip paraları dökmesi gerekmez; torbayı olduğu gibi dışarı çıkarabilir.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

İkinci *Tannaim* neslinde yaşamıştır. Yavne Hahamlarındandı ve Rabi Elazar ben Urkenos'un bir öğrencisiydi. Ezra A-Sofer'e kadar geri giden çok köklü bir aileye mensuptu. Babası Azarya, Tora konusunda çok bilgili ve ayrıca çok zengin biriydi. Tıpkı Yaakov Avinu'nun oğulları Yisahar ile Zevulun arasındaki anlaşmada olduğu gibi Azarya da kardeşi Şimon'un Tora öğrenebilmesi için onun geçimini sağladı. Bu nedenle, Torası ile Yisrael'i aydınlatan Rabi Elazar gibi bir oğula nail olmuştu. Rabi Elazar ben Azarya henüz on sekiz yaşındayken Raban Gamliel'in

yerine *Nasi* (*Sanedrin* başkanı) olarak atandı. Raban Gamliel, Rabi Yeoşua ile arasındaki bir tartışma nedeniyle bu görevden indirilmişti (*Berahot* 28a). Rabi Elazar ben Azarya çok zengin biriydi ve her yıl *ma'sar beema* (yıl içinde doğan hayvanların onda biri) olarak on iki bin buzağı verirdi. Neslinin Hahamları onu "güzel kokularla dolu bir küfe" olarak adlandırırlardı; huzuruna gelen her *talmid haham*, onun yanından bol iyilik ve bereketle çıkardı. Bir *Barayta*'da da onun hakkında "Rabi Elazar ben Azarya öldüğünde, hikmet taşları da sona erdi" denmektedir.

Rabi
Elazar
ben
Azarya

Şabat Seudaları

Yaprak

117

Şabat günü kaç seuda (öğün) yemek gerekir? Şabat günü üç seuda yenir: gece bir seuda ve gündüz iki seuda.

Rabi Hideka, kutsal Şabat gününde dört seuda yemek gerektiğini söylemektedir: gece bir seuda ve gündüz üç seuda. Ama diğer Hahamlar onunla hemfikir değildirler ve belirttiğimiz gibi gece bir, gündüz de iki seuda yenmesi gerektiği görüşündedirler.

Şabat günü yenmesi gereken üç seuda “[Man’ı] **bugün** yiyin; çünkü **bugün** Tanrı Adına Şabat’ tır. Onu etrafta **bugün** bulamayacaksınız” (Şemot 15:25) pasuğunda ima edilmektedir.

Dikkat edin! Bu pasukta Moşe Rabenu Bene-Yisrael’e Şabat günü, çölde onlar için yağan Man adlı yiyeceği yemeklerini söylemektedir. “Bugün” sözcüğünün pasukta kaç kez geçtiğini sayın... Saydınız mı? Doğru, üç kez! İşte Hahamlarımız, Şabat günü üç seuda yenmesi gerektiği konusundaki kuralı bu pasuğa dayandırmaktadırlar.

Şabat Seudalarının Önemi

Yaprak

118

Rabi Şimon ben Pazi şöyle dedi: Rabi Yeoşua ben Levi şöyle dedi: Bar Kapara şöyle dedi: Şabat günü üç seuda yiyen kişi, üç şeyden kurtarılır ki bunlar, her insanın kurtulmak istediği şeylerdir.

Maşiah’ın gelişinden önce birçok sıkıntı yaşanacaktır. Bunlara *Hevle Maşiah* (*Maşiah*’ın doğum sancıları) adı verilir. İşte Şabat günü üç seuda yiyen kişinin kurtarılacağı şeylerden biri budur. Böyle biri ayrıca *Geinom*’dan ve çok büyük ve zorlu bir savaş olacak olan Gog ve Magog savaşından da kurtarılacaktır.

Oneg Şabat (Şabat Keyfi): Rabi Yohanan, Rabi Yose’nin adıyla aktararak, Şabat’ı keyiflendiren bir kişinin bol miktarda mal-mülke nail olacağını söylemiştir. Rav Yeuda da Rav’ın adıyla aktararak, Şabat’ı keyiflendiren kişinin, dileklerinin Kutsal ve Mübarek Tanrı tarafından yerine getirilmesine nail olacağını söylemiştir.

Gemara, Şabat’ı nasıl keyiflendirebileceğimizi açıklamaktadır: Kutsal Şabat onuruna özel yiyecekler hazırlanır. Kutsal Şabat günü o kadar önemlidir ki, *Tanna* Rabi Şimon bar Yohay, şayet tüm Yisrael halkı iki Şabat’ı gerektiği gibi, tüm kural ve *alahaların* riayet ederek kutlayacak olsa, nihai kurtuluşa (*Geula*) hemen nail olacağımızı söylemiştir.

Kutsal Şabat’ın Onurlandırılması

Yaprak

119

Gemara, “Kraliçe” Şabat’ın onuruna bazı özel şeyler yapan saf ve kutsal *Amoraların* âdetlerine yer vermektedir.

Rabi Hanina, Şabat arifesinde (*Erev Şabat*) güzel giysilere sarınır ve “Haydi, Kraliçe Şabat’ı karşılamaya çıkalım” derdi.

Rabi Yanay, Şabat’ı karşılamak için “*Boi Hala, Boi Hala*” (gel gelin; gel gelin) derdi.

Raba bar Rav Nahman’ın evinde, Şabat onuruna, üzerlerine yağ sürülmüş bol miktarda gevrek hazırlanırdı.

Rabi Aba, kutsal Şabat günü onuruna bol miktarda et satmaları için kasapları teşvik ederdi.

Rav Safra, Şabat onuruna bir sığır kellesini ateşten geçirir, Rava ise balıkları tuzlardı.

Gemara’nın tüm bunları anlatmaktaki amacı, çok yüksek düzeyli Tora otoriteleri ve çok saygın insanlar olmalarına rağmen, kutsal *Amoraların* bile, “Kraliçe” Şabat onuruna şahsen zahmete girmeyi önemli saydıklarını öğretmektir.

Masanın Üzerinde Kandil Unutulursa

Yaprak

120

Kandilin *muktse* olduğunu daha önce görmüştük (bkz. sayfa 69). Eğer bir Yahudi, Şabat arifesinde masa üzerinde yanan bir mum bıraktıysa ve Şabat günü o masayı kullanmak istiyorsa, mumu oradan alıp başka yere taşıması yasaktır, çünkü mum *muktsedir*.

Rabi Şimon, bu kişinin mumu yerinden alıp taşımasının yasak olduğunu, ama mumun düşmesi için masayı sallayabileceğini söylemektedir, zira yalnızca mum *muktsedir*, ama masanın kendisi *muktse* değildir. Ama masayı, mumun mutlaka söneceği bir şekilde sallamama konusunda dikkatli olması gerekir (Rabi Yeuda farklı görüştedir).

Mumu masadan silkelemek hangi durumda serbesttir? Yalnızca bu kişi mumu masanın üzerinde **unutmuşsa**. Ama eğer mumu Şabat günü de orada olması amacıyla masanın üzerine bilinçli olarak koymuşsa, o zaman masayı sallama serbestisi yoktur, çünkü bu durumda masanın kendisi de *muktse* olmuştur.

Masa neden *muktse* olmuştur? Çünkü masa, “*basis le-davar a-asur*” (yasak bir şeye zemin teşkil eden nesne) konumundadır. Başka bir deyişle, mum *muktsedir* ve masa da muma zemin teşkil etmektedir. Masa, mumun bulunduğu yerdir ve *muktse* bir şeye zemin teşkil eden bir nesne de aynı şekilde *muktse* olur (bu konu için ayrıca bkz. sayfa 70).

Amira LeAkum

Yaprak

121

“Şabat” adlı paha biçilmez armağanı Tanrı yalnızca Yahudilere vermiştir. Yahudi olmayan halklarda ise Şabat kavramı yoktur ve bu günü gözetme yükümlülükleri yoktur. Bu nedenle, Tora’ya göre, prensipte bir Yahudi, bir *Goy*’dan (Yahudi olmayan biri) “Benim için ışığı yakabilir misin?” veya “Işığı söndürebilir misin?” diye ricada bulunabilir; çünkü bu *melahayı* Yahudi değil, *Goy* yapmış olacaktır ki onun için bunu yapmak zaten yasak değildir.

Ne var ki, Hahamlarımız bir Yahudi’nin, Şabat günü şahsen yapması yasak olan bir *melahayı* yapmasını bir *Goy*’dan istemesini yasaklamışlardır.

Neden? Rambam bunu şöyle açıklar: Bir Yahudi bir *Goy*’dan “şunu yapar mısın?”, “bunu yapar mısın?” diye sürekli ricada bulunduğu takdirde, yasak şeyleri dolaylı olarak yaptırabilmesi nedeniyle, zaman içinde Şabat’a değer vermemeye ve sonunda Şabat günü, yapılması yasak olan *melahaları* şahsen de yapmaya başlayabilecektir. İşte Hahamlarımız bu yasağı böyle bir endişe nedeniyle öngörmüşlerdir.

Hahamlarımızın önlem nitelikli olan bu bağlayıcı yasaklaması, “*amira leakum – asur*” (Bir *Goy*’a [yasak bir şeyi yapmasını] söylemek – yasaktır) şeklinde ifade edilir. Dikkat edilirse burada *Goy* yerine “*akum*” diye bir sözcük kullanılmaktadır. *Akum* sözcüğü “*Ovede Kohavim U-Mazalot*” (yıldızlara ve burçlara tapanlar) sözcüklerinin baş harflerinden (*Ayin, Kaf, Vav, Mem*) oluşturulmuş bir kısaltmadır. O dönemde *Goylar* çoğunlukla putperest oldukları için bu terim kullanılırdı; ama aynı kural putperest olmayan *Goylar* için de geçerlidir, zira sonuçta yasağın sebebinde bir değişiklik olmamıştır.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

İkinci *Tannaim* neslinde yaşamıştır. Raban Yohanan ben Zakay’ın en önemli beş öğrencisinden biridir ve onun tarafından yetkilendirilmiştir. Hocası onu “Ne mutlu onu doğurana!” sözleriyle övmüştür, çünkü Rabi Yeoşua, Tora alanında büyük bir uzman haline gelmeye annesi sayesinde nail olmuştur. Annesi henüz ona hamileyken, şehirde bulunan yirmi dört *bet midraşı* (Tora öğrenim yerleri) dolaşır ve Hahamlardan “Tanrı’dan merhamet dileyin ki *tsadik* ve bilge bir oğlum olsun” diye ricada bulunurdu. Oğlu doğduğunda, körpe kulaklarının yalnızca Tora sözlerini özümsemesi için, beşiğini *bet midraşın* içine yerleştirmişti. Bazılarına göre Rabi Yeoşua’nın bu sözlerle övülmesinin

sebebi, çok iyi karakter niteliklerine sahip olmasıydı. O kadar ki, herkes onun hakkında “Ne mutlu onu doğurana” derdi (Bartenura’lı Rabi Ovadya’nın *Pirke Avot* 2:11 açıklaması).

Rabi Yeoşua, Levi kabilesine mensuptu ve gençliğinde, II. Bet-Amikdaş’taki *Duhan*’da (Levilerin ilahiler okudukları yer) ilahiler söyleyenlerin arasında yer almıştı. *Gemara*’da Rabi Yeoşua’nın, tüm yaşamı boyunca yoksulluk ve maddi sıkıntı içinde yaşadığı, demircilikle uğraştığı ve evinin tüm duvarlarının is nedeniyle tamamen kararmış olduğu anlatılmaktadır. Rabi Yeoşua uzun bir ömre nail olmuş ve doksan yaşını geçtikten sonra Teverya şehri yakınlarında vefat etmiştir.

Rabi
Yeoşua
ben
Hananya

MASEHET ŞABAT PEREK 17: KOL AKELİM

Keli ŞeMelahto Leİsur

Yaprak

122

Şabat günü, “*keli şe-melahto le-isur*” sınıfındaki eşyaları taşımak yasaktır. Bu sözlerin anlamı nedir? Tek tek görelim: “*Keli* – bir eşya ve araç – *şe-melahto* – ki onunla yapılan iş – *le-isur* – [Şabat günü] yasak olan bir amaca yöneliktir.” Başka bir deyişle, Şabat günü yapılması yasak olan bir iş için kullanılan bir eşya veya araçtan bahsedilmektedir. Böyle bir eşya *muktsedir*. Örneğin çekiç *muktsedir*, çünkü çivi çakmak, bir şeyleri tamir etmek gibi, Şabat günü yapılması yasak olan işlere yönelik bir araçtır.

Raba, “*keli şe-melahto le-isur*” sınıfındaki bir eşyanın “*le-tsoreh gufo*” kullanılabileceğini söyler. Başka bir deyişle böyle bir eşyayı, örneğin bir çekici, Şabat günü yapılması serbest olan bir işte kullanmak istiyorsak bu mümkündür. Mesela eğer bir Yahudi Şabat günü bir çekici [esas kullanımı olan çivi çakmak veya herhangi bir tamirat için değil de] ceviz kırmak için kullanmak istiyorsa bunu yapabilir.

Nehemya ben Hahalya'nın Takanası

Yaprak

123

Nehemya ben Hahalya II. Bet-Amikdaş döneminin başlarında yaşamıştı. Nehemya, Babil sürgününden Erets-Yisrael'e geri dönen Yahudilerin Tora ve *mitsvaları* uygulamaları amacıyla bolca faaliyette bulunmuştur.

Nehemya, Şabat günü şarap yapıp, tarladan tahıl balyaları taşıyan Yahudiler olduğunu görmüştü. Durumun vahim olduğunu ve insanların, Şabat gününü kutsiyet içinde gözetmek gerektiğini kavrayamadığını anladı. Bu nedenle Şabat'ı korumayı takviye edecek bazı *takanaları* [=uygulama kararları] yürürlüğe koydu.

Bunlar içinde, Şabat günü, herhangi bir eşya veya aracın ele alınmasını tamamen yasakladı. Bunun tek istisnası yemek için kullanılan çatal, bıçak, kaşık gibi araçlardı ve bunlar haricinde diğer herhangi bir eşyayı ele almak yasaktı.

Aradan bir süre geçtikten sonra Hahamlar insanların artık Şabat kuralları konusunda daha özenli olduklarını gördüler ve Şabat günü yapılması serbest olan işlerde kullanılan eşyaların ele alınmasına izin verdiler. Ancak bu tipteki eşyalar bile öylesine, amaçsız bir şekilde ele alınamaz; bu yalnızca “*le-tsoreh*”, yani belirli bir sebep veya ihtiyaç varsa yapılabilir.

Hayvanlarla Ne Yapılabilir?

Yaprak

124

Bir çiftlik hayvanını ve yavrusunu aynı gün içinde kesmek yasaktır. Tora bu konuda şöyle demiştir: “*Onu [=dişi bir hayvanı] ve yavrusunu aynı günde kesmeyin*” (Vayikra 22:28).

Diyelim ki bir Yahudi'nin bir ineği ve onun yavrusu olan bir buzağısı var. Bu inek ve buzağı gezmeye çıkıyorlar ve derin bir yere girip orada kısılı kalıyorlar. Bu Yahudi ne yapabilir? Eğer o gün Şabat'sa yapacak bir şey yoktur. Şabat çıkışını beklemelidir, çünkü hayvanlar *muktsedir*, zira Şabat günü kullanılmaları mümkün değildir (ne de olsa Şabat günü bir hayvanı kesip etini yemek veya hayvanı çalıştırmak yasaktır).

Ama eğer bu olay [Şabat'a rastlamamış olan] bir *Yom Tov*'da (bayram) meydana geldiyse, bu Yahudi onlardan birini oradan çıkarabilir – ya ineği, ya da buzağıyı. Orada kalan diğer hayvana da yiyecek ve içecek verebilir, ama onu çıkaramaz.

Neden? Çünkü *Yom Tov*'da bir hayvanı, etini yemek üzere kesmek mümkündür. Bu nedenle hayvanların sahibi ineği veya buzağıyı, kesip yeme amacıyla çıkarabilir. Ama ikisini birden çıkarma serbestisi yoktur, çünkü ikisini birden *Yom Tov*'da kesemeyecektir, zira yukarıda aktardığımız yasak doğrultusunda, aynı gün içinde ikisini birden kesmesi zaten yasaktır. Rabi Eliezer'in yaklaşımı bu şekildedir.

Taş – “Muktse”!

Yaprak

125

Taş *muktsedir* ve Şabat günü ele alınamaz, çünkü hiçbir kullanımı yoktur.

Gemara taşın belirli bir durumda *muktse* olmadığını söylemekte ve nasıl bir taşın *muktse* olmadığına bir örnek getirmektedir.

Geçmişte insanlar kuyudan su çekerlerdi. Bunu nasıl yaparlardı? Bir kovaya ip bağlarlar, sonra kovayı kuyunun içine salarlar ve onun yardımıyla su alıp yukarı çekerlerdi.

Bazen kovayı suyun içine sokmakta zorlanırlardı, çünkü kova hafifti ve suyun üzerinde yüzerdi. Bu nedenle bir taş alıp kovaya sıkıca bağlarlardı. Böylece kova ağırlaşır ve suyun içine batardı. Böyle bir taş *muktse* değildir, çünkü kovaya sıkıca bağlıdır ve sanki onun bir parçası haline gelmiştir. Dolayısıyla, sokaktaki, hiçbir kullanımı olmayan alelade bir taş gibi değildir.

Kim Kimdir?

İkinci Nesil Tannaim

Yavne'deki Sanedrin - Öğrencileri

Rabi Yeoşua ben Hananya, hocası Raban Yohanan ben Zakay'dan, henüz II. Bet-Amikdaş'ın yıkılışından önce Tora öğrenmiştir. Hocası onun hakkında “Üçlü bir ip kolayca kopmayacaktır” demiş, bununla, Rabi Yeoşua'nın sivrildiği üç konuya işaret etmiştir: Tora, Tanrı korkusu ve bilim (*Avot DeRabi Natan* 14). Rabi Yeoşua ben Hananya'nın, hocası tarafından yetkilendirilmesi de II. Bet-Amikdaş'ın yıkılmasından önce olmuştur. Yıkımdan önceki dönemde Yeruslayim kuşatma altındayken, Rabi Yeoşua, arkadaşı Rabi Eliezer'le birlikte hocalarını, müstakbel Roma imparatoruyla görüşebilmesi ve kendisinden Yavne şehrinin ve Hahamlarının hayatta bırakılmasını isteyebilmesi için zekice şehirden çıkarmıştır (onu sanki ölmüş gibi bir tabutun içinde dışarı çıkarmışlardı). Raban

Gamliel DeYavne (bkz. sayfa 80) *Nasi* olarak atandığı zaman, Rabi Yeoşua ben Hananya *Av Bet Din* olarak görev yapmıştır.

Rabi Yeoşua, Yavne Hahamları içinde bilim alanında özel bir yere sahipti. Doğa kanunları ve matematik alanlarındaki uzmanlığı nedeniyle kendisini “*Haham A-Razim*” (gizemler konusunda uzman) diye adlandırırlardı. *Midraş* kitaplarında, Rabi Yeoşua'nın krallarla veya Tanrı'yı inkâr edenlerle giriştiği birçok tartışmaya yer verilir. Rabi Yeoşua bunların hepsinde zekice ve reddedilemez cevaplarla galip gelmeyi bilmiştir. Vefat ettiği zaman “Rabi Yeoşua öldüğünde, öğüt ve düşünce sona erdi” demişlerdir (*Sota* 49b). *Mişna*'da onun adıyla aktarılan çok sayıda *alaha* vardır. Birçok öğrencisi olmuştur ve bunların bir kısmı, sonraki neslin Tora büyükleri haline gelmiştir.

**Rabi
Yeoşua
ben
Hananya**

MASEHET ŞABAT
PEREK 18: MEFANİN

Konuklar İçin Depoyu Boşaltmak

Yaprak

126

Mişna, eğer Şabat günü misafir geldiyse ve kalacak yeri yoksa ona kalacak bir yer açmak için depodan, *muktse* olmayan birkaç büyük kutunun çıkarılabileceğini söylemektedir.

Aynı şekilde, eğer Şabat günü sinagogda dua etme olanağı yoksa dua edecek yer açmak için depodan kutuları çıkarmak serbesttir.

Bunun için bir *mişnaya* ne gerek vardır? Depodan *muktse* olmayan kutuları çıkarmakta ne sorun vardır? Bu öğretinin sebebi, Şabat günü zahmetli işler yapmanın yasak olmasıdır. Ancak bu gibi durumlarda, *mitsva* amacıyla, yani misafirin onuruna veya dua için, bu zahmete girerek büyük kutuları depodan çıkarmaya izin verilmiştir.

Hahamlarımız deponun boşaltılması için iki koşul öne sürmüşlerdir. **a.** Şabat günü depodan beş adetten fazla kutu çıkarılmamalıdır. **b.** Depoda sadece iki kutu varsa bile, burasının tamamen boşaltılmaması, en azından bir kutunun yerinde bırakılması gerekir.

Ahnasat Orehim

Yaprak

127

Rav Yeuda, hocasının verdiği bir uygulama talimatını aktararak, *Ahnasat Orehim*'in (konuk ağırlama) son derece önemli bir *mitsva* olduğunu söylemekte ve buna, Vayera *peraşasından* bir kanıt getirmektedir.

Tora'da, Avraam Avinu'nun *Berit Mila mitsvasını* yerine getirmesinin ardından, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın onunla konuştuğu anlatılmaktadır. Bu sırada Avraam Avinu birden bire, üç adamın kendi çadırına doğru yaklaşmakta olduğunu fark etmişti. Avraam bunun üzerine hemen onlarla ilgilenmek ve onları çadırına davet ederek yiyeceklerle ağırlamak üzere oraya koşmuştu.

Hahamlarımız buradan bir ders öğrenmişlerdir: *Ahnasat Orehim mitsvası* o kadar önemlidir ki, Avraam Avinu Tanrı ile iletişim içinde olduğu son derece kutsal bir ortamda bulunmasına rağmen, misafirlerle ilgilenmek üzere oraya koşmuştur.

Yılan Değildir Öldüren (Devam)

Rabi Hanina ölü yılanı alıp omzuna attı ve Tora öğrenen *talmide hahamim* ile diğer insanların toplanmış oldukları *bet midraşa* götürdü.

Rabi Hanina herkese omzundaki ölü yılanı gösterdi ve "Bakın evlatlarım!" dedi. "Yılan değildir insanı öldüren; günahı öldüren!". Ve Rabi Hanina, oradaki Yahudileri daha da

uyandırmak için sözlerine devam etti: "Bakın nasıl da kurtuldum! Yılan beni öldüremedi. Bu da size bir işarettir: Ölüme sebebiyet veren yılan değildir. Günah işleyen insanları – ve yalnızca günahkârları – öldürmek üzere yılanı, asıl Kutsal ve Mübarek Tanrı gönderir!"

Hahamlarımızdan
MAASELERDevamı
113'te

“Muktse” Yiyecekler

Yaprak

128

Muktse kavramı içinde farklı alt kategoriler vardır. Bunlardan birini yukarıda görmüştük. Diğer bir kategori de “*Muktse Mehamat Gufo*” [kendisi nedeniyle *muktse*] olarak bilinir.

Kutsal Şabat gününde insan için kullanımı olmayan bir nesneyi ele almak yasaktır. Böyle bir nesne “*gufo*” yani “kendisi” nedeniyle *muktsedir*, çünkü insana hizmet etmemektedir.

Bu nedenle Şabat günü, bozulmuş yemek de ele alınamaz, çünkü bu yiyecek *muktsedir*, zira yenmesi mümkün olmadığından, kullanımı yoktur. *Gemara*, hayvan yiyeceklerinin, her ne kadar insanlar bunları yiyemeyeceklerse de *muktse* olmadığını söylemektedir. Çünkü bir yiyeceğin *muktse* olmaması için, hayvanlar tarafından yenebilecek durumda olması yeterlidir.

Ancak bunun da bir koşulu vardır: İlgili hayvanlar nadir değil, etrafta yaygın olarak bulunan cinsten olmalıdır. Örneğin Erets-Yisrael’de kedi maması *muktse* değildir, çünkü Erets-Yisrael’in her yerinde kediler vardır. Böylece bu mamalar Şabat günü kullanılabilir olduğundan *muktse* değildir. Ama eğer bir insanın elinde örneğin... fillere özgü bir yiyecek varsa, bu yiyecek bozuk değilse bile *muktsedir*, çünkü etrafta pek fil olmadığından bu yiyecek de yapılacak pek bir şey yoktur. Böyle bir yiyecek, yalnızca besleyebileceği bir fili olan kişiler için *muktse* değildir, çünkü onlar bu yiyeceği kullanabileceklerdir.

Kan Çekme

Yaprak

129

Kutsal Tora bize bedensel sağlığımızı korumamızı emretmiştir.

Bu yaprakta Hahamlarımızın Yisrael halkını koruma amacıyla, Tanrı esirgesin, Yahudilerin zarar görmemeleri için koydukları bir kuralı öğreniyoruz. *Gemara*, Hahamlarımızın, bayram arifelerinde kan çektirmemeyi öngördüklerini söylemektedir.

Kan çektirmek bedenden kan çıkarmak demektir.

Eski dönemlerde insanlar tedavi amacıyla kan çektirirlerdi. Günümüzde ise insanlardan kan tahlilleri için veya bedenlerinde yeteri kadar kan bulunmayan kişilere kan bağışında bulunmak için kan çekilmektedir.

Hahamlarımız, gizli konulardaki bilgileri doğrultusunda, özellikle Şavuot bayramı arifesinin riskli bir zaman olduğunu, bu günde kan çektiren bir kişinin zarar görme olasılığı bulunduğunu bilmekteydiler. İnsanların hata sonucu Şavuot bayramı arifesinde kan çektirmemeleri için, Hahamlarımız tüm bayram arifelerinde kan çektirmeme talimatı vermişlerdir. Bu şekilde, Tanrı korusun, kimsenin tehlikeye girmemesini teminat altına almayı amaçlamışlardır.

Kim Kimdir?

Üçüncü Nesil Tannaim

Üçüncü *Tannaim* neslinde yaşamış bir *Tannadır*. Babası, neslin lideri olan Rabi Yeoşua ben Hananya’nın kardeşi idi. Bu nedenle onu da, aynı zamanda hocası olan amcası Rabi Yeoşua’nın adıyla anarlardı: “Hananya ben ahi Rabi Yeoşua” (Rabi Yeoşua’nın kardeşinin oğlu Hananya). Betar şehrinin yıkılmasının ve *Asara Aruge Malhut*’tan [=Romalılar tarafından idam edilen on büyük hahamdan] biri olan *Tanna* Rabi Akiva’nın ölümünün ardından Babil’e inmiş ve Pumbedita şehrinde, büyük bir *yeşiva* kurmuştur. Hahamlarımız

bu *yeşiva* hakkında “*Doğruluğu, doğruluğu takip et* – Hananya ben ahi Rabi Yeoşua’nın ardından *Gola*’ya [=Diaspora] git” demişlerdir. O dönemde Erets-Yisrael’de bir yılın artık yıl olmasına karar verme ve ayları belirleme olanağı olmadığından Rabi Hananya bunun Babil’de yapılmasına izin vermişti. Ama Erets-Yisrael’deki Hahamlar kendisinden bunu durdurmasını talep etmişlerdi, çünkü takvimle ilgili bu kararlar Babil’de [veya başka bir yerde] değil, yalnızca Erets-Yisrael’de verilebilir.

Hananya
ben ahi
Rabi
Yeoşua

MASEHET ŞABAT PEREK 19: RABİ ELİEZER DEMİLA

Berit Mila Mitsvası

Yaprak

130

Gemara bu yaprakta, Bene-Yisrael'in *Berit Mila* (sünnet antlaşması) *mitsvasını*, bol miktarda para bulmuş bir kişi gibi büyük bir sevinçle üzerlerine kabul ettiklerini ve bu nedenle, bu *mitsvayı* neşeyle yerine getirip, *Berit mitsvasından* duydukları mutluluğu bir *seuda* (ziyafet) ile kutladıklarını belirtmektedir.

Gemara ayrıca, Yahudilerin nesiller boyunca *Berit Mila mitsvası* için büyük fedakârlıklarda bulunduklarını, oğullarını sünnet eden kişiler için idam cezasının öngörüldüğü karanlık dönemlerde bile Yahudilerin bu kararlara itaat etmeyip oğullarını sünnet ettiklerini eklemektedir. Bu nedenle Yisrael halkı, tüm Yahudilerin, hatta ne yazık ki diğer *mitsvalar* konusunda özen göstermeyenlerin bile *Berit Mila mitsvasını* yerine getiriyor olmalarına nail olmuştur. Bazı *Rişonim* dönemi otoritelerinin (Raşba ve Ritba) *Gemara*'mız hakkındaki açıklamaları bu şekildedir.

Şofar

Yaprak

131

Roş Aşana'da *şofar* çalınır; zira kutsal Tora'mız bu gün hakkında “*Sizin için bir terua günü olacak*” (Bamidbar 29:1) demiştir. *Terua* sözcüğü, “kesik *şofar* sesi” anlamına gelir.

Mutlaka biliyorsunuzdur; Roş Aşana'da *şofar* gece değil yalnızca gündüz vakti çalınır. Neden? Hahamlarımız bunu pasuktan öğrendiğimizi söylemektedirler: “*Sizin için bir terua günü olacak.*” Tora, *şofarın* gece değil gündüz vakti çalındığını öğretme amacıyla “*gün*” demiştir ki bu sözcük, Tora'nın lisanında özellikle gündüz vaktini belirtir.

“*Yovel*” *mitsvasının* uygulandığı dönemlerde, “*Yovel*” yılının başındaki Yom Akipurim'de de *şofar* çalma yönünde Tora'dan kaynaklanan bir *mitsva* vardır.

Nedir *Yovel*? Tora, her ellinci yılın “*Yovel*” yılı olmasını emretmektedir. *Yovel* yılında, tıpkı yedinci yıl olan “*Şemita*” yıllarında olduğu gibi toprağın işlenmesi yasaktır. Bunun yanında, önceki kırk dokuz yıl zarfında satılmış olan belli başlı topraklar *Yovel* yılında asıl sahiplerine geri döner. *Yovel* yılında ayrıca, Yahudi köleler de özgürlüklerine kavuşurlar, efendilerinin hizmetinden çıkarak evlerine dönerlerdi.

Topraklar ne zaman iade edilir ve köleler ne zaman özgür kalırdı? *Yovel* yılının Kipur gününde *şofar* çalındıktan sonra. Bu yıla “*Yovel*” adının verilmesinin sebebi de budur, zira *Yovel*, “koç” anlamına gelir ve *şofar* da koç boynuzundan yapılır.

Şabat Günü Berit Mila

Yaprak

132

Berit Mila'nın bir bebeğin doğumunun sekizinci gününde yerine getirilmesi *mitsvadır*. Örneğin bir bebek Salı günü doğduysa, *Berit Mila* bir sonraki hafta Salı günü yapılacaktır. (Lütfen parmaklarınızla Salı gününden Salı gününe kadar kaç gün olduğunu sayın. Sekiz gün olduğunu göreceksiniz.) Şabat günü doğan bir bebek için de *Berit Mila mitsvası*, sekizinci güne rastlayan Şabat gününde yapılır. Bebek Şabat günü sünnet edilir, çünkü kutsal Tora'mız, *Berit Mila*'nın Şabat yasaklamalarına göre öncelikli olduğunu ve kutsal Şabat günü bu işlemin gerçekleştirilebileceğini belirlemiştir. *Gemara*'nın ele aldığı belli başlı durumlarda ise Şabat günü sünnet işlemi yapılmaz.

Rabi Eliezer, Şabat günü, sünnet için gerekli olan bazı *melahaların* da yapılabileceği görüşündedir. Örneğin ona göre, *Moel*'in (sünneti gerçekleştiren uzman) sünnette kullanacağı tüm aletler *Reşut A-Rabim*'de taşınabilir.

Ancak diğer Hahamlar farklı görüştedirler ve onlara göre Tora Şabat günü *Berit Mila* işleminin gerektirdiği *melahaların* yapılmasına yalnızca bunları Şabat'tan önce yapmak mümkün olmadığı takdirde izin vermiştir. Ama *Moel*, sünnette kullanacağı araçları Şabat'tan önce getirebileceğine göre bunları kutsal Şabat günü *Reşut A-Rabim*'de taşıyamaz.

İdur Mitsva

Yaprak

133

Gemara bu yaprakta, *mitsvaları* güzelleştirmemiz ve onlara ihtişam katmamız gerektiğini öğretmektedir. Buna “*İdur Mitsva*” adı verilir. Örneğin hoş *tsitsitler*, güzel bir *lulav*, güzel bir *şofar* vb. kullanılmalıdır.

Bir Sefer-Tora yazıldığı zaman da, güzel yazıyla yazmayı bilen bir *Sofer* tutmaya özen gösterilmelidir. Sefer-Tora’nın harfleri yazılırken güzel bir hokka ve kaliteli mürekkep kullanılmalı, Sefer-Tora’nın yazılması tamamlandığında da, bu *mitsvayı* güzelleştirme adına üzerine hoş bir *Mapa* (örtü; Sefer-Tora’nın üst örtüsü) konmalıdır.

Hahamlarımız *İdur Mitsva* kavramına temel teşkil eden bir pasuk olduğunu söylerler: “**Ze E-li Veanveu** – Bu benim Tanrım’dır; O’na bir Mabet inşa edeceğim” (Şemot 15:12). Buradaki *Veanveu* sözcüğü aynı zamanda “*Noy* – Güzellik” ile bağlantılıdır. Başka bir deyişle, Tanrı’nın yapmamızı emrettiği *mitsvalarda* kullanılan şeyler güzelleştirilmelidir.

Yaraya Sıcak Su ve Yağ Sürmek

Yaprak

134

Daha önce gördüğümüz gibi Hahamlarımız (bkz. sayfa 101), hafif bir rahatsızlık geçiren bir kişinin Şabat günü ilaç almamasına hükmetmişlerdir, çünkü Hahamlarımız, kişinin ilacı hazırlamak için gereken malzemeleri öğütme yanlığına düşeceğinden endişelenmişlerdir ki Şabat günü öğütmek (*Tohen*) yasaktır (bkz. sayfa 101). Bu nedenle Hahamlarımız hayati tehlikesi olmayan bir hastanın ilaç almamasını ve tedavi amaçlı bir şey yapmamasını öngörmüşlerdir.

Örneğin eskiden insanlar yaraların üzerine sıcak suyla karışık yağ damlatırlardı. *Amora* Şemuel bunu yapmanın yasak olduğu görüşündedir, çünkü bu tedavi amaçlı bir uygulamadır.

Ama Şemuel, sıcak suyla karışık yağı doğrudan yaranın üzerine değil de onun yakınına dökmenin ve bu sıvının kendiliğinden yaranın üzerine kaymasına izin vermenin serbest olduğunu söylemektedir, çünkü kişi bu şekilde davrandığı zaman, sıvıyı doğrudan yaraya uygulamadığından, bunu tedavi amacıyla yaptığı açıkça belirgin değildir.

Tam Olarak Ne Zaman Doğduğu Bilinmeyen Bebek

Yaprak

135

Gemara, ne zaman sünnet edileceği kesin olarak bilinmeyen bir bebeği Şabat günü sünnet etmenin yasak olduğunu söylemektedir.

Örneğin Cuma günü mü yoksa Şabat günü mü doğduğundan emin olmadığımız bir bebek düşünün.

Kim Kimdir?

Üçüncü Nesil Tannaim

Üçüncü *Tannaim* neslinde yaşamış bir *Tannadır*. Rabi Yeoşua ben Hananya’nın en önde gelen öğrencisiydi ve Yavne’deki Hahamlardan biriydi. *Gemara*’da (*Hagiga* 3a), bir bayram günü, arkadaşı Rabi Elazar Hisma’yla birlikte hocası Rabi Yeoşua ben Hananya’yı Pekiin kentinde ziyarete gittikleri anlatılmaktadır. Hocası onlardan Yavne’deki *bet midraşta* yeni neler öğrendiklerini

anlatmalarını istediği zaman bunu reddederek “Sizin öğrenciniziz biz ve sizin suyunuzdan içeriz” demişlerdir. Rabi Yohanan ben Beroka birçok *alahaya* imza atmıştır ve bunların bir kısmı *mişna* ve *baraytalarda* yer almaktadır. Bazı kaynaklara göre Rabi Yohanan ben Beroka, o neslin en büyük Hahamlarından biri olan Rabi Yohanan ben Nuri’nin de öğrencisiydi.

Rabi
Yohanan
ben
Beroka

Bu bebek bir sonraki Cuma günü sünnet edilemez, çünkü belki henüz sekiz günlük değildir. Şabat günü ise onu sünnet etmek yasaktır, çünkü Şabat günü yalnızca sekiz günlük bir bebek sünnet edilebilir; oysa bu bebek belki de dokuz günlüktür. Bu yüzden böyle bir bebek ancak, Şabat'tan sonra, yani Pazar günü sünnet edilebilir.

Eved Kenaani İçin Sünnet Mitsvası: *Gemara*'da bir *Eved Kenaani*'ye olan bir kişinin, bu köle için *Berit Mila* yapması gerektiğini öğreniyoruz.

Eved Kenaani, köleliğin kabul gördüğü dönemlerde bir Yahudi'nin Yahudi olmayan kölesine verilen isimdir (bkz. III. Kitap, sayfa 47). Yahudi olmayan biri nasıl bir Yahudi'ye ait olabilir? Bu iki şekilde mümkündür. Bir olasılık, bu kişinin o Yahudi'ye satılmış olmasıdır. İkinci olasılıksa bir Yahudi'ye ait bir cariye (kadın köle) bir bebek doğurmasıdır ki bu bebek de annesinin efendisinin kölesi olur.

“Terefa” Konusu

Yaprak

136

Bu yaprakta “*terefa*” konusuna değinilmektedir.

Bilindiği gibi bir Yahudi yalnızca *kaşer* bir hayvan cinsinin etini yiyebilir ve *kaşer* olmayan bir hayvanın etini yemesi yasaktır.

Ama *kaşer* türden bir hayvan bile, eğer *Şehita* (hayvan kesimi) kurallarına göre kesilmemişse, örneğin kendiliğinden ölmüşse veya *Şehita* dışında bir yolla öldürülmüşse, onun etini yemek yasaktır. *Şehita* dışında bir sebeple ölmüş *kaşer* bir hayvana “*nevela*” adı verilir. “*Nevela*” yemek yasaktır ve bir *nevela*ya dokunan kişi aynı zamanda *tame* olur.

Öyleyse, *kaşer* bir hayvanın eti yalnızca, hayvan *Şehita* kurallarına göre kesildiği takdirde yenabilir.

Fakat *kaşer* bir hayvan uygun şekilde kesildikten sonra bile, yenebilmesi için öncelikle “*terefa*” olup olmadığı kontrol edilir. *Terefa* sözcüğü, hayvanın on iki ay yaşayabilmesine olanak vermeyecek bir sağlık sorunu olan hayvanlar için kullanılır. *Şehitanın* ardından hayvanın bedeni böyle bir sağlık sorunu olup olmadığı konusunda kontrol edilir. Eğer *terefa* olduğu ortaya çıkarsa, hayvan *kaşer* bir cins ve *Şehita* ile kesilmiş olmasına rağmen eti *kaşer* değildir ve yenmesi yasaktır. Ama buna rağmen, *Şehita* ile öldürülmüş olduğu için, *neveladan* farklı olarak, insanın *tame* olmasına neden olmaz.

Berit Mila Berahaları

Yaprak

137

Gemara, *Berit Mila mitsvasını* yerine getirmeden önce *Moel*'in (sünneti gerçekleştiren uzman) “... *Aşer Kideşanu Bemitsvotav Vetsivanu Al A-Mila* – Bizi emirleriyle kutsayan ve bize sünnet hakkında emir veren...” *berahasını* söylemesi gerektiğini öğretmektedir. Bu *beraha Birkat A-Mitsvot* (*mitsvalar* için söylenen bir *beraha*) sınıfındadır. Bu sözlerle Kutsal ve Mübarek Tanrı'yı, bizi *Mila* (sünnet) *mitsvasına* nail ettiği için mübarek kılmaktayız.

Bebegün babası ise “... *Aşer Kideşanu Bemitsvotav Vetsivanu Leahniso Bivrito Şel Avraam Avinu* – Bizi emirleriyle kutsayan ve bize [oğlumuzu] Atamız Avraam'ın antlaşmasına dâhil etmemizi emreden...” *berahasını* söyler.

Törene katılan kişiler “*Keşem Şenihnas Laberit, Kah Yikanes LaTora, Lahupa Ulmaasim Tovim* – Antlaşmaya girdiği gibi, aynı şekilde Tora'ya, evlilik tentesine ve iyi eylemlere de nail olsun” dileklerinde bulunurlar.

Bunun ardından, Avraam Avinu'nun soyunu diğer halklardan ayırarak onunla bir antlaşma yapmış ve bu antlaşmanın işareti olarak sünneti emretmiş olan Tanrı'yı övmek üzere “... *Aşer Kidaş Yedid Mibeten... Baruh Ata AD. Koret A-Berit* – ... sevileni ana karnından itibaren kutsal kılan... antlaşmayı kesinleştiren Sen, A-Şem, Mübareksin” *berahası* söylenir.

Yılan Değildir Öldüren (Devam)

Oradaki Yahudiler bu olay sonrasında, günahları nedeniyle ceza görmemek için eksiksiz bir *teşuva* yapmaya karar verdiler. “Vah karşısına yılan çıkan kişiye” dediler ve eklediler: “Ve vah karşısına Rabi Hanina ben

Dosa çıkan yılan!” Zira böyle bir *tsadike* yılan zarar veremez ve buna kalkıştığı takdirde kendisi ölür.

(Berahot 33b)

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

MASEHET ŞABAT
PEREK 20: TOLİN

“Çünkü Soyunun Ağzından Asla Unutulmayacak”

Yaprak

138

Tannaim döneminde “*Kerem BeYavne*” adında bir *yeşiva* vardı. Bu *yeşiva* Yavne şehrindeydi ve “*kerem*”, yani “bağ” diye adlandırılmıştı, çünkü orada *talmid hahamlar*, bir üzüm bağına dikilmiş asma sıralarını andırırcasına, düz sıralar halinde otururlardı.

Gemara’nın anlattığına göre, *Kerem BeYavne* *yeşivasında* bazı hahamlar, ileride Tanrı esirgesin, Yisrael’in Tora’yı unutacağı, *alaha* kararı verebilecek tek bir hahamın bile bulunamayacağı bir zamanın gelebileceğinden endişelenmişlerdi. Böyle bir şey olduğu takdirde insanlar, Tanrı esirgesin, *alahaları* unutacaklar ve kutsal Tora’yı nasıl yerine getireceklerini bilemeyeceklerdi.

Ama kutsal *Tanna* Rabi Şimon bar Yohay onlara “*Has Veşalom!*” demiştir. “Asla böyle bir şey olmayacak. Kutsal Tora’da ‘*Çünkü soyunun ağzından asla unutulmayacak*’ (Devarim 31:21) diye yazıyor. Kutsal ve Mübarek Tanrı bu pasukta, Bene-Yisrael’in Tora’yı hiçbir zaman unutmayacağına dair söz vermiştir!”

Fark Ne?

Yaprak

139

Bu yaprakta iki kural arasında yapılan ilginç bir ayrımı öğrenmekteyiz. *Gemara* iki kural aktarmakta ve ikisi arasındaki farkı açıklamaktadır.

Dikkat edin!

Bilindiği üzere Şabat günü *Reşut A-Rabim*’de bir şey taşımak yasaktır. Ama üzerimize giydiğimiz giysilerle *Reşut A-Rabim*’de yürüyebiliriz, çünkü normal şekilde giyilmiş olan giysiler bir “yük”, yani taşınmakta olan bir nesne sınıfında değildir, zira onları giyen insanın bir parçası sayılırlar.

Kim Kimdir?

Üçüncü Nesil Tannaim

Üçüncü *Tannaim* neslinde yaşamış ve o neslin, Rabi Yeoşua, Rabi Elazar ben Azarya ve Rabi Yişmael gibi en büyük hahamlarının yanındahizmetetmiştir. Bu hahamlarkendisini bir sevgi ifadesiyle “Oğlum” diye çağırırlardı. Esas hocası Rabi Eliezer ben Urkenos’tur ve Tora öğretme ve uygulama kararları verme yöntemlerini ondan almış, bunları daha sonra kendi oğluna, ünlü *Tanna* Rabi Yeuda bar İlay’a aktarmıştır. Onun adıyla aktarılan ünlü bir öğretilde şöyle denmektedir: İnsanı

üç niteliğiyle tanımak mümkündür: *BeKoso*, *BeKiso*, *UvKaaso* (bardağıyla – şarap içerken sınırını bilip bilmediğine bakılarak; cebiyile – parasını nasıl kullandığına bakılarak; ve öfkesiyle – öfkelenildiği zamanki özkontrolüne bakılarak). Koymuş olduğu önemli uygulama kanunlarından birine göre, *Matenot Keuna* (Tora’nın Koenlere vermiş olduğu armağanlar), Diaspora’da değil, yalnızca Erets-Yisrael’de uygulanır (*Hulin* 136a).

Rabi
İlay
A-Zaken

I. Kural: İplikleri veya bağcıkları olan bir giysiyi giymiş bir kişi, bu bağcıkları kullanmıyorsa bile Şabat günü üzerine onu giymiş halde *Reşut A-Rabim*'de yürüyebilir, çünkü bağcıklar giysinin bir parçasıdır.

II. Kural: *Tsitsitleri pasul* (geçersiz) olan bir *talit* ile Şabat günü *Reşut A-Rabim*'de yürümek yasaktır.

İlk bakışta aklımıza “Giysinin bağcıklarıyla *tsitsit* iplikleri arasında ne fark var?” sorusu gelebilir.

Gemara bunu şöyle açıklar: Giysiye takılı ipliklerin kendilerine has bir önemi yoktur, dolayısıyla giysinin bir parçasıdır ve onlarla *Reşut A-Rabim*'e çıkılabilir. Ama *tsitsit* iplikleri giysinin birer parçası olarak kabul edilmez, çünkü kendi başlarına önem sahibidirler. Buna bağlı olarak, eğer *pasul* iseler, Şabat günü onları taşımak yasaktır.

Halatit Bitkisinden İlaç

Yaprak

140

Talmud döneminde tedavi amacıyla “*Halatir*” adlı bir bitki kullanırlardı. Bu bitkiyi ılık suda bekletirler ve daha sonra bu suyu içerlerdi.

Daha önce öğrendiğimiz gibi Hahamlarımız Şabat günü hafif rahatsızlıklar için tedavi amaçlı işlemler yapmayı yasaklamışlardır (bkz. sayfa 101). Bunun sebebi, insanın Şabat olduğunu unutup, ilaç yapımında kullanılan malzemeleri öğütürerek Şabat'ı ihlal edebileceğine dair endişedir. Bu nedenle Şabat günü bu bitkiyi ılık suya koymak da aynı şekilde yasaktır, çünkü bu da tedavi amacıyla yapılan bir işlemdir (bu konu için bkz. *Şulhan Aruh Orach Hayim* 321:18).

Gemara bu yasağı sınırlayarak, tedavi amacıyla hafta içinde *Halatit* içmeye başlamış bir kişinin ılık suya *Halatit* koymaya Şabat günü de devam edebileceğini söylemektedir.

Neden? Çünkü *Halatit* içmeye başladığında buna devam etmek gerekir, zira tedaviyi yarım bırakmak tehlikeli olabilecektir. Bu nedenle ilaç tedavisine devam edip *Halatit*'i Şabat günü de suya koymak şarttır. Ama eğer Şabat'tan önce tedaviye başlanmamışsa bunu ilk olarak Şabat günü yapmak yasaktır.

Şabat Günü Saman Çöpü

Yaprak

141

Daha önce gördüğümüz gibi, Şabat günü kullanımı olmayan bir nesne *muktsedir* ve Şabat günü ele alınması yasaktır.

Eski dönemlerde fırın yakmak için saman çöpü kullanırlardı. Ama Şabat günü ateş yakmak yasak olduğundan saman çöpü Şabat günü kullanımı olmayan bir şey sınıfındadır ve *muktsedir*; dolayısıyla ele alınması yasaktır.

Gemara eğer bir kişi Şabat günü samanların üzerine sanki bir şilteymiş gibi yattıysa, saman çöplerini eliyle kımıldatmasının da yasak olduğunu söylemektedir; zira önce de belirtildiği gibi saman çöpü *muktsedir*. Ama bu kişi, her ne kadar samanların üzerinde kımıldadığı zaman saman çöplerini yerlerinden oynatıyorsa da, orada yatması yasak değildir.

Bu serbestinin sebebi nedir? Hahamlarımız *muktse* bir şeyi yerinden “normal yolla” kımıldatmayı yasaklamışlardır, ama saman çöplerinin, üzerlerinde hareket etme yoluyla yerlerinden oynatılması normal bir kımıldatma şekli değildir.

Elbette burada, daha önce bu kişinin normalde yatmak için kullanmadığı ve Şabat arifesinde üzerlerinde yatma amacına vakfedilmiş olmayan samanlardan bahsedilmektedir. Ama eğer bir kişi samanları Şabat arifesinden üzerlerinde yatmak için hazırladıysa, örneğin üzerine yastık veya çarşaf örttüyse, o zaman o samanlar hiçbir şekilde *muktse* değildir.

MASEHET ŞABAT PEREK 21: NOTEL

Elinde Taşla Ağlayan Çocuk

Yaprak

142

Şabat günü bir taş *muktsedir*. Tabii ki, bunu artık hepimiz biliyoruz. Taş *muktsedir*, çünkü Şabat günü bir kullanımı yoktur.

Diyelim bir babanın haşarı bir çocuğu var ve bir taşı elinde sıkı sıkı tutuyor. Onu hiçbir şekilde bırakmak istemiyor. Bu çocuk elini babasına uzatıyor ve kendisini kollarına alması için ağlıyor. Bu baba ne yapabilir?

Gemara, babanın, elinde taş tutan çocuğunu kollarına almasının yasak olduğunu, zira bunu yaptığı takdirde *muktse* olan taşı taşımış olacağını söylemektedir.

Ama *Gemara* bir eklemede bulunmaktadır: Eğer çocuk çok ağlıyorsa ve çok ağlamaktan ve üzüntüden sağlığına bir zarar gelebileceği endişesi varsa, Hahamlarımız babanın, elinde *muktse* olan taşı tutan çocuğu kaldırmasına izin vermişlerdir.

Öğünden Artan Kemikler ve Kabuklar

Yaprak

143

İnsanlar yemeği tamamladıktan sonra, sofrada kabuklar, küçük ekmek parçaları ve tavuk kemikleri gibi şeyler kalır. Acaba bunlar *muktse* olup ele alınmaları yasak mıdır, yoksa taşınabilirler mi?

Tabii ki bu sorunun cevabı, söz konusu artıkların kullanılabilir olup olmadığına bağlıdır. *Gemara*, Rabi Şimon'un görüşüne göre, eğer evin yanında öğünün artıklarıyla beslenebilecek hayvanlar varsa, bunların *muktse* olmadığını, çünkü bir kullanımları olduğunu söylemektedir.

Peki; ya yakınlarda hayvan yoksa? Bu kirliliği Şabat boyunca masanın üzerinde mi bırakmak gerekir?

Gemara, masa örtüsünün, üzerindeki artıklarla silkelenebileceğini söylemektedir. Bu şekilde *muktse* olan bu artıklara el sürülmemiş, sadece masa örtüsüne dokunulmuş olur.

Gemara bir de ekleme yapmaktadır: Eğer masanın üzerinde çok miktarda artık biriktiyse ve Şabat boyunca o odada oturulacaksa, bunlar elle bile alınıp çöp kutusuna atılabilir, çünkü Hahamlarımız, insanın tiksinsmesine yol açan kirli şeyleri taşımayı yasaklamamışlar ve bunların çöpe atılmasına izin vermişlerdir.

Kim Kimdir?

Üçüncü Nesil Tannaim

Üçüncü *Tannaim* neslinde yaşamış bir *Tannadır*. *Tanna* Rabi Yişmael'in yeğeniydi (kız kardeşinin oğlu). *Gemara*'da Rabi Elazar'ın Rabi Yişmael'e sorduğu bazı sorulara yer verilmiştir (*Berachot* 56b, *Menahot* 99b). *Gemara*'da ayrıca onu bir yılanın soktuğu da anlatılmaktadır. Sözlü Tora'yı (*Tora ŞeBeal Pe*) inkâr eden bir gruba mensup olduğu bilinen Kefar Sehanya'lı Yaakov diye bir adam onu tedavi etmeye

gelmiş, ama herkesin haberdar olduğu bir ortamda o gruba mensup bir kişinin eliyle tedavi görmenin yasak olduğu görüşündeki Rabi Yişmael buna izin vermemiştir. Rabi Elazar ben Dama da Rabi Yişmael'in sözlerini kabul etmiş ve tedaviyi reddederek ölmüştür. Bunun üzerine Rabi Yişmael onun hakkında "Ne mutlu sana Ben Dama; bedenini tertemiz, ruhunu da saflık içinde çıkart ve akranının sözlerine karşı gelmedin" demiştir.

**Rabi
Elazar
ben
Dama**

MASEHET ŞABAT
PEREK 22: HAVİT

Üzüm ve Zeytin Preslemek

Yaprak

144

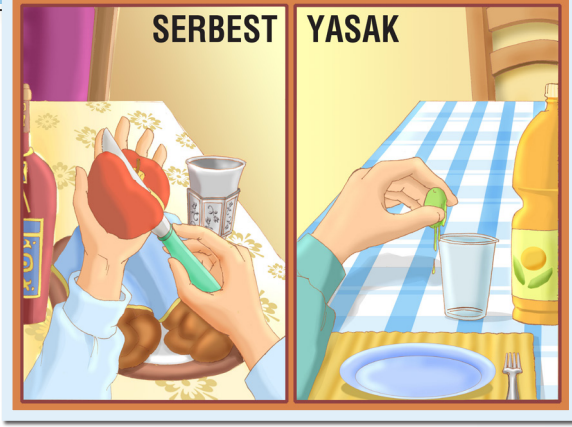
Acaba Şabat günü üzümleri sıkıp onlardan şarap üretmek serbest midir? Acaba Şabat günü zeytin presleyip zeytinyağı elde etmek mümkün müdür? Tabii ki hayır.

Neden?

Çünkü bunu yapan kişi “*Mefarek*” yasağını ihlal etmiş olur. Daha önce de görmüş olduğumuz gibi, *Mefarek* yasağı, birleşik haldeki iki şeyi birbirinden ayırmaktan kaçınmayı gerektirmektedir (bkz. sayfa 92).

Sorabilirsiniz: Eğer birleşik haldeki iki şeyi birbirinden ayırmak gerçekten yasaksa, nasıl oluyor da elmayı iki parça halinde kesebiliyoruz? Elma tek parçayken onu ikiye ayırmış olmuyor muyuz?!

İyi bir soru sordunuz. Ve cevabı da oldukça basit: Dikkat edin! Acaba bir elmayı ikiye kesen kişi yeni bir şey oluşturmuş oluyor mu? Hayır! Önümüzde daha önce de elma vardı, şimdi de yine elma var. Buna karşılık, üzüm presleyen kişi yeni bir şey oluşturmuş olur. Daha önce burada bir yiyecek maddesi vardı (üzüm). Şimdi ise elimizde bir “içecek” var (şarap veya şıra). Dolayısıyla burada belirleyici olan nokta, ayırma işlemi sonucunda yeni bir şey elde etmiş olup olmadığımızdır.

“En Bişul Ahar Bişul”

Yaprak

145

Bu konu içinde *Gemara* bize, pişirme *alahaları* dâhilinde önemli bir kural öğretmektedir: “*En Bişul Ahar Bişul*” (pişirmeden sonra pişirme olmaz).

Kutsal Şabat günü herhangi bir pişirme işlemi yapmak yasaktır! Daha önce de öğrendiğimiz gibi Şabat günü yasak olan otuz dokuz *melahadan* biri “*Mevaşel*”, yani pişirmektir (bkz. sayfa 57).

Gemara bir kural öğretmektedir: Eğer bir yiyecek maddesi, örneğin bir tavuk, tamamen piştiyse, onu tekrar “pişirmek” mümkün değildir – başka bir deyişle, yapılan ikinci pişirme işlemi *alaha* açısından “pişirme” sayılmaz – çünkü zaten artık pişmiştir. Bu nedenle, eğer kutsal Şabat gününde bir Yahudi, yanmakta olan bir ateşin üzerine içinde [sadece] pişmiş tavuk bulunan bir tencere yerleştirirse *Mevaşel* yasağını ihlal etmiş olmaz.

Duyuyor ve Biliyor

Bir gün Rav Şeşet’in şehrinde sevinç çığlıkları duyuldu. Tüm sokaklar neşe doluydu, tüm şehir bayram havasına bürünmüştü. Yollar temizlenmiş, sokaklar fırçalanmıştı. Majesteleri kral o gün kıymetli tebaasını ziyarete gelecekti ve küçükten büyüğe herkes kralı karşılamak için sokaklara dökülmüştü.

İki gözünden âmâ olup hiçbir şey

görememesine rağmen Rav Şeşet de kralı karşılamaya çıktı.

Bir *Tsadoki* (bkz. sayfa 26), kralın yüzünü görebilmek için çıkmış olan şehir halkının içinde Rav Şeşet’le karşılaştı. Tüm küstahlığıyla Rav Şeşet’e “Kuyudan su çekmek için sağlam testilerle dışarı çıkılır. Ama kırık testileri kuyuya götürmenin ne manası var?” dedi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
125’te

Neden? Çünkü tavuk zaten pişmiş haldedir. Şimdi tavuk ısınmaktadır, doğru; ama ısıtmak, pişirmek değildir ve Tora yalnızca pişirmeyi yasaklamıştır.

Buna rağmen, Hahamlarımız kutsal Şabat günü doğrudan ateş üzerine [pişmiş de olsa] herhangi bir yiyeceği koymayı yasaklamışlardır, çünkü bunu yapan bir kişiyi görenler onun Şabat günü pişirme yasağını ihlal etmekte olduğunu düşüneceklerdir. Buna karşılık, önceden pişmiş olan bir yiyeceği, ısıtma amacıyla, ateşin üzerinden alınan ve hâlâ sıcak olan bir tencerenin içine koymak serbesttir.

Şabat Günü Islak Giysilerle Yürümek

Yaprak

146

Kutsal Şabat günü, ıslak giysiler ele alınmamalı ve giyilmemelidir.

Neden? Çünkü ıslak giysiyi taşıyan kişinin, ona emili haldeki suyu sıkabileceği ve bu şekilde, Tora'dan kaynaklanan "*Sohet*" (sıkmak) yasağını ihlal edebileceği endişesi vardır. Bu nedenle Hahamlarımız, Şabat günü ıslak giysileri ele almayı ve giymeyi yasaklamışlardır.

Ancak Hahamlarımız bu kararın, yolda yürümekte olan giysileri ıslanmış bir Yahudi'yi bağlamadığını söylemişlerdir. Böyle biri, eğer üzerini değiştirme olanağı yoksa bu ıslak giysileri giymeye devam edebilir.

Hahamlarımız ayrıca bu Yahudi'nin, ıslak giysileriyle evine eriştiği zaman onları kuruması için asmaması gerektiğini de söylemişlerdir, çünkü onu görenler, Şabat günü giysilerini yıkamış ve şimdi de onları kurutmak amacıyla asmakta olduğunu düşünebileceklerdir. Başka bir deyişle, onun Tora'nın bir yasağını açıkça ihlal ettiğini zannedeceklerdir ki bunun vereceği izlenim son derece olumsuz olacaktır.

Kullanılmış Bir Havluyu Taşımak

Yaprak

147

Bu yaprakta *Tannaim* arasındaki bir görüş ayrılığını öğrenmekteyiz.

Bir kişi hamamdan çıktığında, kurulanmak için kullandığı havlu ıslaktır. Acaba onu eline alabilir mi? Neden olmasın? Havlu onun!

Bazı *Tannalara* göre, böyle birinin bu havluyu alması yasaktır, çünkü içine emilmiş olan suyu çıkarmak için havluyu sıkabileceğine dair endişe vardır. Dolayısıyla bu kişi havluyu hamamda bırakmalıdır. Aynı *Tannalara* göre eğer havluyu birkaç kişi birlikte alırsa o zaman taşınması mümkündür, çünkü eğer aralarından biri havluyu sıkmaya kalkarsa, diğerleri o günün Şabat olduğunu ve bunu yapmanın yasak ihlali olacağını kendisine hatırlatacaklardır. [Yine de eğer *Otsaa* yasağı (bkz. sayfa 49) ihlal edilecekse, havlu hamamdan çıkarılamaz (ayrıca bkz. sayfa 147).]

Rabi Şimon ise hemfikir değildir ve Hahamlarımızın, bu kişinin havluyu sıkabileceğinden endişe etmedikleri ve bu nedenle havluyu almayı yasakladıkları görüşündedir.

Kim Kimdir?

Üçüncü Nesil Tannaim

Üçüncü *Tannaim* neslinde yaşamıştır. Yavne yeşivasında Rabi Yeoşua ve Rabi Akiva'nın öğrencisiydi. *Gemara*'da (*Hagiga* 3a) onun Rabi Yohanan ben Beroka'yla bir *Yom Tov*'da hocasını ziyaret için Pekin kentine gittiği anlatılır. Ona geldiğinde, başkalarından öğrendiği şeyleri anlatmak istememiş ve "Sizin öğrenciniziz biz ve sizin suyunuzdan içeriz" demiştir. Çok yoksul biriydi ve Raban Gamliel DeYavne onu Rabi Yohanan Gudgeda ile birlikte yeşivanın başına geçirmek istemiş olmasına rağmen, bu görevi, kendisini

Tora'da daha da yükselmekten alıkoyacağı düşüncesiyle kabul etmemiştir. Raban Gamliel ona ulaklar göndererek "Sen görevden korkuyorsun, çünkü bunun bir iktidar makamı olduğunu düşünüyorsun. Ama şunu bil ki bu bir onur ve iktidar değildir; asıl kölelik veriyorum ben sana, çünkü bu denli önemli bir toplumsal görevde bulunmak, kölelik gibi muazzam bir yükür" demiştir (*Orayot* 10a). Kendisine "kuvvet" ifade eden *Hisma* lakabı verilmiştir, çünkü daha önceden bilmediği bilgileri kendi başına keşfedebildiği görülmüştü.

Rabi
Elazar
Hisma

MASEHET ŞABAT
PEREK 23: ŞOEL

Şabat Günü Alım-Satım Yasağı

Yaprak
148

Hahamlarımız, Şabat günü alım-satım (*mikah u-mimkar*) işleriyle uğraşmamak gerektiğini belirtmişlerdir. Başka bir deyişle, iki kişinin bir malın satın alımıyla veya satılmasıyla meşgul olmasına izin yoktur. Örneğin Reuven Şimon'a "Bana şu tabağı sat, Şabat çıkışında sana ödeme yaparım" dediği takdirde, Reuven bu tabağı iyeliğine almakla Tora'nın bir yasağını ihlal etmiş olmaz, ama Hahamlarımız bunu yasaklamışlardır.

Şabat günü başkasından herhangi bir şeyi, bu bir yiyecek bile olsa, borç almak da yasaktır.

Bu neden yasaktır? Çünkü insanlar genellikle, aralarında bir malın satın veya borç alınması konusunda mutabık kaldıkları zaman, konunun ayrıntılarını bir belgeye yazarlar. Ama tabii ki kutsal Şabat günü yazı yazmak yasaktır ve bunu yapan kişi "*Kotev*" (yazmak) yasağını ihlal etmiş olur. Hahamlarımız, alım veya borçla bu şekilde meşgul olan iki kişinin Şabat günü yazı yazmanın yasak olduğunu bir an için unutarak, konunun ayrıntılarını bir belgeye yazma hatasına düşebileceklerinden endişe etmişlerdir.

Peki, Şabat günü o günkü ihtiyacı için arkadaşından yiyecek borç almak isteyen bir kişi ne yapmalıdır? *Gemara* bir çözüm vermektedir: Bu kişi açıkça "bana **borç** olarak yiyecek ver" yerine, "bana **ödünç** olarak yiyecek ver" diyebilir. Böylece normalden farklı bir ifade kullandığı için, ikisi de Şabat günü yazı yazmanın yasak olduğunu hatırlayarak hataya düşmeyecektir.

Konuk Listesi

Yaprak
149

Bu yaprakta, Hahamlarımızın bir talimatını öğrenmekteyiz. Bu talimata göre kutsal Şabat günü parasal hesapların yazılı olduğu sayfalar okunmamalıdır. Bir kişinin borçlu olduğu veya ona borcu olan insanların listesi buna örnek olarak verilebilir.

Hahamlarımız bunu neden yasaklamışlardır? *Rişonim* dönemi otoriteleri buna birkaç sebep gösterirler. Rambam'a göre Hahamlarımız, kişinin böyle bir listeyi okurken bir hata fark etmesi halinde, o günün Şabat olduğunu bir an için unutarak bir kalem alıp hatayı yazılı olarak düzeltme yanlışına düşebileceğinden endişe etmişlerdir!

Konuk Listesi: *Gemara*, bir *seuda* (ziyafet) düzenleyen ve bu *seudaya* davet edilmesi gereken kişilerin yazılı olduğu bir liste hazırlamış olan bir kişinin Şabat günü bu listeye göz atamayacağını söylemektedir. Neden? Abaye'ye göre bunun amacı, insanların, konuk listesini okumanın serbest olması gibi, parasal hesapların yazılı olduğu listelerin de okunabileceğini zannetme olasılığını bertaraf etmektir.

Kutsiyet Dışı Konularla İlgilenmekten Kaçınmak

Yaprak
150

Kutsal Şabat günü, kutsiyet dışı konularla ilgilenmekten kaçınmak gerekir.

Örneğin, bir işçiyle "Şabat çıkışında gel yanımda çalış" şeklinde mutabakata varılmamalıdır. Ama işçiye "Acaba Şabat çıkışında bana gelebileceğini düşünüyor musun?" demek serbesttir. Böyle konuşulduğu zaman açıkça iş konusundan bahsedilmemektedir ve her ne kadar her ikisi de işçinin Şabat çıkışında "çalışmak için" gelmesinin ima edildiğini anlıyorsa da, Hahamlarımız bu şekilde konuşmayı yasaklamamışlardır. Bu gibi normalden farklı konuşmalar, o günün Şabat olduğu konusundaki bilinci yansıtmaktadır.

Gemara, *mitsvalar* söz konusu olduğunda Şabat günü parasal konularda da konuşulabileceğini söylemektedir. Örneğin, kutsal Şabat günü insanlardan, Şabat sona erdikten sonra yoksul insanlar için parasal bağışta bulunmaları istenebilir. Aynı şekilde bir baba, *talmid haham* bir Yahudi'yle, oğluna ücret karşılığı Tora öğretmesi konusunda mutabık kalabilir, zira bu bir *mitsvadır*.

Şabat Günü Bir Yahudi İçin İş Yapan Goy

Yaprak

151

Yaprak 121’de “*Amira LeAkum*” (Bir *Goy*’a Şabat günü yapmamızın yasak olduğu bir işi bizim için yapmasını söylemek) yasağını öğrenmiştik.

Tora’ya göre Şabat günü bir Yahudi’nin, bir *Goy*’dan “benim için filanca *melahayı* yapiver” ricasında bulunması yasak değildir, zira *melahayı* Yahudi değil, *Goy* yapmaktadır. Ancak Hahamlarımız bir Yahudi’nin bir *Goy*’a kendisi için bir *melaha* yapmasını söylemesini yasaklamışlardır.

Bizleri *Amira LeAkum* yasağından uzaklaştırma amacıyla, Hahamlarımız bir kural koymuşlardır. Bu kurala göre eğer bir *Goy*, Şabat günü bir Yahudi için bir *melaha* yaptıysa, bu Yahudi’nin, *Goy*’dan kendisi için o *melahayı* yapmasını istemediyse bile, o *melahadan* faydalanması yasaktır.

Böyle bir *melahadan* faydalanmak ne zamana kadar yasaktır? Şabat sona erdikten sonra, o *melahayı* yapmak için gereken süre tamamlanana kadar. Örneğin *Goy* Yahudi için bir ceket dikmişse ve eğer bu ceketini dikmek on saatlik bir işse, Yahudi’nin o ceketini giymesi, Şabat sona erdikten itibaren on saat geçene kadar yasaktır. Eğer normalde gece vakti yapılmayan bir *melaha* söz konusuysa, gündüz vaktine kadar beklenmelidir. Esas olan nokta, *Goy*’un Şabat günü Yahudi için bir *melaha* yapmış olmasından kazanç ve fayda sağlamamaktır.

Tanrım, İçime Yerleştirmiş Olduğun Ruh Saftır

Yaprak

152

Her sabah Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya “*Elokey! Neşama Şenatata Bi Teora*” (Tanrım! İçime yerleştirmiş olduğun ruh saftır) sözleriyle başlayan bir metinle şükranlarımızı sunarız. Kutsal ve Mübarek Tanrı bize saf bir ruh vermiştir ve biz de onun saf kalmasını temin etmek için gerekeni yapmalıyız. Nasıl? Tora ve *mitsvaları* yerine getirerek ve kutsal Tora’yı öğrenerek.

Gemara, bu saf ruhu koruma şeklindeki önemli görevimize açıklık getiren güzel bir misal aktarır.

Bir kral, hizmetkârlarına, önemli kraliyet giysileri verir. Akıllı hizmetkârlar bu giysileri büyük bir dikkatle saklarlar ve yalnızca krala hizmet için kullanırlar. Ne yaptıklarına önem vermeyen hizmetkârlarsa, bu giysileri hor görülen türden işlerle meşgulken bile giyerler.

Giysileri krala geri verme vakti geldiğinde, kralın kime ödül verdiğini, kimeyse öfkeli olduğunu anlamak hiç de zor değil elbette. Aynı şekilde, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın bize emanet etmiş olduğu ruh da korunmalı ve temiz ve saf biçimde iade edilmelidir.

Kim Kimdir?

Üçüncü Nesil Tannaim

Üçüncü *Tannaim* neslinde yaşamış bir *Tannadır*. Rabi Yeoşua’nın öğrencilerindendi ve Rabi Akiva’nın arkadaşıydı. Bir sonraki nesilde yaşayan *Tannalar*, örneğin Raban Şimon ben Gamliel ve Rabi Şimon bar Yohay onun adıyla bazı öğretiler aktarmışlardır. *Gemara*’da onun harika bir *tsedaka* başışçısı olduğu, o kadar ki, cebindeki parayı son kuruşuna kadar *tsedakaya* verdiği anlatılmaktadır. Bu yüzden *tsedaka* tahsildarları ondan saklanırlardı, çünkü Rabi Elazar onları görünce hemen elindeki her şeyi kendilerine verirdi. Bir keresinde *tsedaka* tahsildarlarını gördü ve *tsedaka* paralarını

hangi amaç için topladıklarını sordu. Ona yetim bir gelin için *ahnasat kala* (gelin evlendirme) amacıyla para topladıklarını söylediler. Rabi Elazar ben Yeuda İş Bartota o sırada, evlenmek üzere olan kendi kızı için çeyiz satın almaya çıkmıştı. Ama tahsildarların cevabını duyunca, kelimenin tam anlamıyla elindeki her şeyi onlara verdi. Cebinde sadece, buğday satın almak için tek bir kuruş (*peruta*) kalmıştı. Bir mucize gerçekleşti ve tüm evi buğday doldu. Ancak Rabi Elazar, bir servet değerinde olan bu mucizeden de faydalanmak istemedi.

Rabi
Elazar
ben Yeuda
İş Bartota

MASEHET ŞABAT
PEREK 24: ŞEEHŞİH

“Mehamer” Yasağı

Yaprak

153

Masehet Şabat’ın sonlarında öğrenilen Şabat yasaklarından biri de “*Mehamer*” yasağıdır.

Önce bu yasağı açıklayacak, ardından “*Mehamer*” sözcüğünün anlamına değineceğiz.

Bilindiği üzere, Tora bir Yahudi’nin, sahip olduğu hayvanlarına Şabat günü *melaha* yaptırmayıp onları dinlendirmesini emretmektedir ve bu nedenle bir Yahudi’nin, kendi hayvanını, Şabat günü onunla iş yapması için bir *Goy*’a vermesi de yasaktır.

İşte bunun yanında bir de “*Mehamer*” yasağı vardır. Buna göre bir Yahudi’nin Şabat günü, bir hayvan kullanarak *melaha* yapması yasaktır ve bu yasak, hayvan kendisine ait değilse bile geçerlidir. Örneğin, bir hayvanın üzerine bir şeyler yükleyip onu *Reşut A-Rabim*’de en az dört *ama* yürüyeceği şekilde sürmek (“deh deh” diyerek onu dürtmek) – yani *tiltul melahasını* (bkz. sayfa 50) şahsen yapmayıp hayvana yaptırmak – yasaktır.

Artık “*Mehamer*” sözcüğünün anlamını açıklayabiliriz. Bu terim “*hamor*” (eşek) sözcüğünden türemiştir. Başka bir deyişle, bir kişinin, üzerinde yük taşıyan bir eşeği [veya diğer bir hayvanı] yürümeye sevk etmesine “*Mehamer*” adı verilir.

Lav Şeen Bo Maase

Yaprak

154

Önceki yaprakta “*Mehamer*” yasağını öğrettikten sonra, *Gemara*, “*Mehamer*” ile Şabat günü yapılması yasak olan diğer *melahalar* arasında temel bir fark olduğu şeklinde bir görüşün varlığından bahsetmektedir.

Hataya düşüp Şabat günü yasak bir *melaha* yapan, örneğin o günün Şabat olduğunu unutarak ateş yakan bir kişinin, Bet-Amikdaş’a bir *Hatat-korbanı* getirmesi gerektiğini daha önce öğrenmiştik (bkz. sayfa 50). Rava, yanlışlıkla “*Mehamer*” yasağını ihlal eden bir kişinin *Hatat-korbanı* getirmediğini söylemektedir. Neden? Çünkü *Hatat-korbanı* yalnızca “*Lav Şeyeş Bo Maase*” (eylem içeren yasak) sınıfındaki bir yasağı yanlışlıkla ihlal etmiş bir kişi tarafından getirilir. Kulağa karmaşık mı geliyor? Hiç de değil. Hemen açıklayalım...

Şabat günü ateş yakan bir kişi bir eylemde bulunmuştur! Yasak olan *melahayı* bizzat kendisi yapmıştır. Ama “*Mehamer*”, yani yük taşıyan bir hayvanı güden kişi, söz konusu eylemi şahsen yapmakta değildir; *melahayı* hayvan yapmakta, kendisi sadece onu yönlendirmektedir. Ve *Hatat-korbanı* yalnızca “eylem içeren bir yasağın” yanlışlıkla ihlali nedeniyle getirildiğine göre, “*Mehamer*”, bu *korbanı* getirmez. [Not: “*Lav*” sözcüğü Tora’nın “yapma” şeklindeki bir emrini, yani bir yasağı belirtir.]

Köpekleri Beslemek

Yaprak

155

Hahamlarımız, kutsal Şabat günü, eğer bir zorunluluk yoksa, zahmet içeren işleri yapmama talimatı vermişlerdir. Bu nedenle örneğin, sokaktaki güvercinlerin önüne yem koymak yasaktır, zira güvercinler kendi yiyeceklerini kendileri bulabilirler. Ama kutsal Şabat günü köpekler için yiyecek vermek serbesttir, çünkü köpekler, insanın yardımı olmadan yiyecek bulmakta zorlanabilirler.

Tanrı, Yarattığı Tüm Varlıklara Merhamet Eder: Rabi Yona bir gün, sürgündeki Yahudilerin başkanının evinin önünde durup, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın dünyayı nasıl yarattığına dikkatimizi verip bundan ders çıkarmamız gerektiğini söylemiştir. İşte; Kutsal ve Mübarek Tanrı, sahıpsız sokak köpeklerinin yiyecek bulmakta zorlandıklarını bildiği için, köpeklerin sindirim sistemini özel bir şekilde yaratmıştır. Köpeğin yediği yiyeceğin karnında sindirilmesi üç günü bulur ve bu üç gün boyunca köpek, karnında hâlâ biraz yiyecek olduğundan açlık hissetmez.

Rav Amnuna da şöyle demiştir: Biz de Kutsal ve Mübarek Tanrı’yı kendimize örnek alalım ve köpekler için merhamet ederek onlara yiyecek verelim.

Lişa Melahası

Yaprak

156

Gemara, Rabi (=Rabi Yeuda A-Nasi) ile Rabi Yose bar Yeuda arasındaki bir görüş ayrılığını aktarmaktadır: Kişi hangi durumlarda “*Lişa*” melahası için hayavdır (“yükümlü”; bkz. sayfa 50).

Nedir “*Lişa*” melahası?

Bildiğimiz üzere, Şabat günü hamur oluşturmak yasaktır. Hamur, su ile unun birbirine karıştırılmasıyla yapılır. Bu işleme “*Lişa*” (yoğurma) adı verilir. Dolayısıyla *Lişa*, “yoğurma” melahasıdır.

Rabi, bir kişinin un dolu bir kaba su attığı zaman, henüz ikisini birlikte karıştırmaya başlamamışsa bile, hemen o anda *Lişa* yasağını ihlal etmiş olacağı görüşündedir.

Rabi Yose bar Yeuda’ya göreyse, bir kişi unu suyla birlikte fiilen yoğurmaya başlamadan önce henüz bu yasağı ihlal etmiş olmaz. “*Lişa*” melahasını yapmış olmak için su ve un karıştırılıp birlikte yoğrulmuş olmalıdır.

Şabat Günü Ölçüm Yapmak

Yaprak

157

Hahamlarımız kutsal Şabat günü ölçümler yapmayı yasaklamışlardır. Örneğin bir odanın boyutlarını, ne kadar uzun ve ne kadar geniş olduğunu ölçmek yasaktır. Bu yasağın sebebi, ölçüm işlerinin sıradan günlere özgü bir eylem olması ve Şabat’ın kutsiyetine uygun olmamasıdır.

Gemara, *mitsva* amaçlı ölçümlerin Şabat günü yapılabileceğini söylemektedir. Örneğin *tame* kişilerin arınmak için kullandıkları bir *mikve* varsa, ama *mikvenin* içinde gerektiği üzere kırk *sea* (yaklaşık 332 lt.; bkz. II. Kitap, sayfa 49) su olup olmadığı bilinmiyorsa, Şabat günü orada mevcut olan suyun hacmi ölçülebilir.

Sağlık amaçlı ölçümleri yapmak da yasak değildir; zira insanın sağlığını koruması bir *mitsva*dır. Tora’da söylendiği gibi her Yahudi, kendisine Kutsal ve Mübarek Tanrı tarafından verilmiş olan bedeninin sağlığını korumakla yükümlüdür.

Kim Kimdir?

Üçüncü Nesil Tannaim

Üçüncü *Tannaim* neslinde yaşamıştır. Sihnin şehrinde, başında bulunduğu bir *yeşiva* ve bir *bet din* vardı. *Tsedaka* fonlarından sorumluydu ve Hahamlar onun *tsedaka* konularındaki dürüstlüğüne övmek istediklerinde, “Kişi, Rabi Hanina ben Teradyon gibi bir *talmid hahamın* sorumluluğu altında olmayan bir *tsedaka* fonuna parasını vermesin” demişlerdir (*Avoda Zara* 17b). Akranı olan *Tannalar* arasında, Rabi Yose’nin babası olan *Tanna* Rabi Halafta ile Rabi Yose ben Kisma da vardı. Damadı, kızı Berurya

ile evlenmiş olan ünlü *Tanna* Rabi Meir Baal A-Nes’ti.

Onun döneminde Romalılar toplum içinde Tora öğrenimini yasaklamışlardı. Ama o, Tora öğrenimi uğruna büyük fedakârlık göstererek, büyük toplulukları bir araya getirip Tora öğretmekteydi. Sonunda Romalılar tarafından yakalandı ve elinde Sefer-Tora’yı sıkı sıkıya tutarken, korkunç bir gaddarlıkla idam edildi. Dolayısıyla Rabi Hanina ben Teradyon da Romalılar tarafından idam edilen on büyük hahamdan (*Asara Aruge Malhut*) biridir.

**Rabi
Hanina
ben
Teradyon**